

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEVRAT VE KUR'AN'A GÖRE MISIR HALKININ
BAŞINA GELEN ON BELA

HARUN AK
Yüksek Lisans Tezi
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİMDALI
ELAZIĞ - 2024

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİMDALİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEVRAT VE KUR'AN'A GÖRE MİSİR HALKININ BAŞINA GELEN ON
BELA**

HAZIRLAYAN

HARUN AK

DANIŞMAN

PROF. DR. İSKENDER OYMAK

ELAZIĞ - 2024

BEYAN

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “TEVRAT VE KUR’AN’A GÖRE MISIR HALKININ BAŞINA GELEN ON BELA” Başlıklı Yüksek Lisans Tezi içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı beyan ederim.

03.01.2024

HARUN AK

ÖNSÖZ

İnsanlık tarihinde bazı kavimlerin zaman zaman çeşitli bela ve musibetlere maruz kaldıklarını dini kaynaklarda görmek mümkündür. Bu kavimlerin geleneksel inançlarını koruma endişesiyle kendilerine gönderilen peygamberleriyle mücadele ettikleri, kutsal metinlerdeki anlatımlarda yer almaktadır. Söz konusu mücadelede peygamberlerin çeşitli mucizeler göstererek idareci ve halkını mağlup ettiklerini kıssalardan öğreniyoruz. Eski çağlardan günümüze gelinceye kadar kavimler, inançları ve eylemlerinden dolayı belalarla karşılaşmıştır. Tevrat ve Kur'an anlatılarından biri de Hz. Musa'nın Firavun ve Mısır halkıyla giriştiği mücadele ve bu süreçte meydana gelen on bela dizisidir. Bu belalar, sadece tarihsel bir hikâye olmanın ötesinde; insanoğlunun inançları, adaletli davranışları ve doğal olaylar üzerine düşünmeyi sağlayan sembolik anlamlar ifade etmektedir. Tevrat ve Kur'an'ın bu anlatısı, belaların etkilerini anlamlandırmak, insanın doğaüstü olaylara bakışını sorgulamak ve geçmişten bugüne insanın yaşadığı acılara mana yüklemek için bir uyarı niteliğindedir. Bu önsözde, Tevrat'ın anlatılarıyla bilimsel açıklamalar arasında köprü kurarak, inancın ve doğanın iç içe geçtiği bu önemli konuyu aydınlatmayı amaçlıyorum.

Araştırmamız giriş ile beraber beş ana başlıktan oluşmaktadır. Çalışmamızın giriş kısmında konunun önemi, amacı ve metoduyla ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca bela ve bela ile ilgili kavramlar açıklanmıştır. İkinci başlıkta Tanrı'nın yeryüzüne gönderdiği belalar Tevrat ve Kur'an ekseninde incelenmiştir. Üçüncü başlıkta, Mısır halkının başına gelen on bela Tevrat'ın bakış açısıyla sunulmuştur. Dördüncü başlıkta bu belalar Kur'an merkezli tahlil edilmiştir. Sonuç kısmında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu çalışmada, bana her zaman yol gösterip bilgi ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof. Dr. İskender Oymak hocama teşekkür ederim. Yine bu çalışmamda desteklerini her zaman yanımda gördüğüm aileme, teşekkür borçlu olduğumu ifade etmek isterim.

Harun AK

ELAZIĞ, 2024

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	I
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
EKLER LİSTESİ	VII
KISALTMALAR.....	VIII
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Genel Çerçeve.....	1
1.1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.1.3. Araştırmanın Önemi.....	1
1.1.4. Araştırmanın Problemi	2
1.1.5. Araştırmanın Yöntemi.....	2
1.2. Kavramsal Çerçeve.....	2
1.2.1. Bela	2
1.2.2. Musibet	3
1.2.3. İmtihan	5
2. TEVRAT VE KUR'AN'A GÖRE BELAYA UĞRAYAN İNSANLAR VE KAVİMLER.....	6
2.1. Cennetten Düşüş	6
2.1.1. Tevrat'ta Cennetten Düşüş	7
2.1.2. Kur'an'da Cennette Düşüş	10
2.2. Kabil'in (Kain) Habil'i (Evel) öldürmesi	13
2.2.1. Tevrat'ta Kabil'in Habil'i Öldürmesi.....	13
2.2.2. Kur'an'da Kabil'in Habil'i Öldürmesi	15
2.3. Nuh Tufanı.....	16
2.3.1. Tevrat'ta Nuh Tufanı	17
2.3.2. Kur'an'da Nuh Tufanı	20
2.4. Lut Kavmi(Sodom ve Gomora)	21
2.4.1. Tevrat'ta Lut Kavmi.....	22
2.4.2. Kur'an'da Lut Kavmi.....	24
3. TEVRAT'TA MİSİR HALKININ BAŞINA GELEN ON BELA	27
3.1. Nil'in kana dönüşmesi (Dam).....	29
3.2. Kurbağa (Tsifardeah).....	31
3.3. Bit (Kinim)	32
3.4. Sinek (Arov)	33
3.5. Hayvanların hastalığı (Dever).....	35
3.6. Çıban (Şin).....	36
3.7. Dolu ve Fırtına (Barad).....	37
3.8. Çekirge (Arbeh).....	40
3.9. Karanlık (Hoşeh)	42
3.10. İlk doğanların ölümü (Makat behorot).....	44
3.11. Greta Hort'un Zincirleme Bela Teorisi.....	48

4. KUR'AN'DA MISIR HALKININ BAŞINA GELEN BEŞ BELA	50
4.1. Tufan.....	50
4.2. Çekirge	51
4.3. Haşerat.....	52
4.4. Kurbağa	52
4.5. Kan	53
5. SONUÇ	55
KAYNAKLAR.....	58
EKLER	64
EK-1: Belalarla İlgili Fotoğraflar.....	64
EK-2: Mısır Halkının Başına Gelen On Belanın Tablo Şeklinde Gösterimi.....	73
ÖZ GEÇMİŞ	

ÖZET

TEVRAT VE KUR'AN'A GÖRE MISIR HALKININ BAŞINA GELEN ON BELA

Yüksek Lisans Tezi

Harun AK

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Dinler Tarihi Bilim Dalı

ELAZIĞ- 2024, Sayfa: VIII+73

Mısır halkının başına gelen on bela konusu Tevrat ve Kur'an ekseninde işlenmiştir. Ayrıca bu belaların nasıl meydana geldiği ve nasıl bir süreç işlendiği vb. konulara açıklık getirilmiştir. Tevrat'taki ilgili pasajlar ve Kuran'daki ilgili ayetler taranmış on bela hakkında genel bir çerçeve oluşturulmuştur. Tevrat ve Kuran'a göre Mısır halkının başına gelen on bela ile ilgili yaptığımız bu çalışma giriş kısmı ile beraber beş başlıktan oluşmaktadır. Çalışmamızın giriş kısmında konunun önemi amacı ve metoduyla ilgili bilgiler verilmiş, bela ve bela ile ilgili kavramlar açıklanmıştır. İkinci başlıkta Tanrı'nın yeryüzüne gönderdiği belalar Tevrat ve Kur'an ekseninde incelenmiştir. Üçüncü başlıkta Mısır halkının başına gelen on bela Tevrat'ın bakış açısıyla sunulmuştur. Dördüncü başlıkta bu belalar Kur'an merkezli tahlil edilmiştir. Sonuç kısmında ise çalışmamıza konu olan Mısır halkının başına gelen on bela genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar kelimeler: Dinler tarihi, Yahudilik, On bela, Mısır, Musa, Firavun

ABSTRACT

According To The Torah And The Qur'an, The Ten Plagues That Befell The Egyptian People

Master's Thesis

Harun AK

FIRAT UNIVERSITY

Institute of Social Sciences

DEPARTMENT OF PHILOSOPHY AND RELIGIOUS SCIENCES

History of Religions Department

ELAZIĞ- 2024, Page: VIII+73

The ten plagues that befell the Egyptian people are covered on the axis of the Torah and the Qur'an. In addition, it has been clarified how these troubles occur and what kind of process is processed, etc. Relevant passages in the Torah and relevant verses in the Qur'an have been scanned, and a general framework has been established about the ten plagues. According to the Torah and the Qur'an, this study on the ten calamities that befell the Egyptian people consists of five headings with the introduction. In the introduction part of our study, information about the importance, purpose and method of the subject is given, and the concepts related to trouble and trouble are explained. In the second chapter, the plagues sent by God to the earth are examined on the axis of the Torah and the Qur'an. In the third chapter, the ten plagues that befell the Egyptian people are presented from the point of view of the Torah. In the fourth chapter, these troubles are analyzed in the Qur'an. In the conclusion part, ten troubles that befell the Egyptian people, which are the subject of our study, were subjected to a general evaluation.

Keywords: History of religions, Judaism, Ten plagues, Egypt, Moses, Pharaoh

EKLER LİSTESİ

EK-1: Belalarla İlgili Fotoğraflar.....	64
EK-2: Mısır Halkının Başına Gelen On Belanın Tablo Şeklinde Gösterimi.....	73

KISALTMALAR

As	: Aleyhisselam
Bkz.	: Bakınız
BNF	: Fransa Milli Kütüphanesi
Bs	: Baskı
c	: Cilt
Çev	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı
Ed	: Editör
Fr	: Fransızca
İbr	: İbraniler
M.Ö	: Milattan Önce
M.S	: Milattan Sonra
Mat	: Matta
Rom	: Romalılar
s	: Sayfa
ss	: Sayfalar
Say	: Sayılar
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
t.y	: Yayın yılı bulunmayan basılı kaynak
TDV	: Türkiye Diyanet vakfı
Vb	: ve benzeri
Vd	: ve diğerleri
Via	: Aracılığıyla
Vs	: Vesaire
Yar	: Yaratılış
Yu	: Yuhanna

1. GİRİŞ

1.1. Genel Çerçeve

Bu kısımda araştırmamızın konusu, amacı, önemi, problemi ve yöntemi ile ilgili bilgiler ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

1.1.1. Araştırmanın Konusu

Bu araştırma, Tevrat ve Kur'an pasajlarında anlatılan geçmiş milletlerin yaşadığı bela ve musibetleri odak noktasına almaktadır. Özellikle Mısır halkının başına gelen on bela olayı, Tevrat ve Kur'an'da detaylı bir şekilde anlatılmış ve bu belaların nedenleri, sembolizmi ve Tanrı'nın müdahalesi üzerine açıklamalar yapılmıştır. Bu çalışmada, belaların sadece tarihi olaylar olmadığı, aynı zamanda insanoğlunun inanç sistemi, ceza anlayışı ve doğaüstü müdahalelere bakış detaylandırılmıştır. Tevrat ve Kur'an metinlerinde anlatılan belaların, insanoğlunun Tanrı'nın karşısında duruşu, doğruluk ve sapma noktaları, inanç sistemlerinin özellikleri ve cezalandırma anlayışları açısından birer ayna olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, özellikle Firavun'un İsrailoğullarını köleleştirme konusundaki kararlı ısrarı ve sonrasında gelen on bela serisinin sembolik anlamları ve sonuçları incelenmektedir. Araştırma, belaların insanlığın başına gelen diğer musibetlerle olan benzerliklerini de gözler önüne sererek ve örneklerle desteklenmiştir. Örneğin, Âdem'in cennetten düşüşü, Kabil'in Habil'i öldürmesi, Nuh kavminin tufana uğraması, Lut kavminin üstüne ateşler yağması gibi olaylar, insanlığın başına gelen belaların neden-sonuç ilişkisi ve Tanrı'nın ceza anlayışı açısından ele alınmıştır.

Bu çalışma, belaların insanoğlunun geçmişi ve geleceğiyle ilişkisini irdeleyerek, inanç sistemlerinin, ceza anlayışının ve insan davranışlarının nasıl bir etkileşim içinde olduğunu anlamaya yönelik bir çaba niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, Tevrat ve Kur'an'daki bela ve musibet anlatılarının, insanlık tarihindeki genel bir bakış açısı sunması amaçlanmaktadır.

1.1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmadaki amacımız Tevrat ve Kur'an'ı merkeze alarak Mısır'da Firavun, Musa ve İsrailoğulları için çıkış izni vermemesi sebebiyle Mısır halkının başına gelen belaları incelemektir. Tevrat ve Kur'an'daki on bela ile ilgili verilerin tutarlı, objektif bir şekilde incelenmesini amaçladık. Hedefimiz bu on beladan yola çıkarak bela kavramını, belalar karşısında Mısır halkının, Musa ve Firavun'un tutumunu incelemektir. Bu noktada amacımız Tevrat ve Kur'an'ın verilerini karşılaştırmalı olarak ortak ve farklı yönleri açısından değerlendirmektir. Amacımız konu ile ilgili verileri Dinler Tarihi perspektifiyle araştırıp okuyucuya sunmaktır.

1.1.3. Araştırmanın Önemi

Bu konunun seçilme nedeni, daha önce bela ve musibet gibi kavramlar etrafında çalışmalar olsa da sadece Tevrat ve Kur'an'ı merkeze alıp burada Mısır halkının başına gelen on bela ile ilgili

herhangi bir çalışmanın olmamasındandır. On bela kavramı, Yahudi toplumu tarafından bilinse de toplumumuzda pek bilinmemektedir. Araştırmamız sayesinde Tevrat'ta yer alan on bela ve Kur'an'da bunun karşılığı olan beş bela etrafında gelişen olayları karşılaştırmalı olarak değerlendirmeye çalışacağız. On belayı Dinler Tarihi perspektifinde sunarak Dinler Tarihi alanına katkı sağlamaya çalışacağız.

1.1.4. Araştırmanın Problemi

Tevrat ve Kur'an eksenli musibet ve bela kavramları ile ilgili pek çok çalışma yapılmasına rağmen Tevrat ve Kur'an'da Mısır halkının başına gelen on bela ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Tevrat ve Kur'an ekseninde on beladan yola çıkarak, Tevrat'ta geçen belaları sebep ve sonuçları açısından incelenmesi esas alınmıştır. Çalışmamızı yaparken konuyu sadece on bela ile sınırladık, eğer çalışmayı bu on bela ile ilgili sınırlı tutmasaydık hem incelenmesi zor bir literatür ile karşılaşırıldık hem de konuya yeterince derinlemesine yaklaşamazdık. Konunun bu noktada derinlemesine olması, daha detaylı bir perspektifle araştırmamıza katkı sağlamıştır. Konuyu Tevrat ve Kur'an ekseninde ele almamızın ana sebebi, on belanın her iki kutsal kitapta yer almasıdır. On belaya Tevrat merkezli yaklaşım ile Kur'an merkezli yaklaşım tarzlarını objektif şekilde ortaya koymak temel problem olarak değerlendirilecektir.

1.1.5. Araştırmanın Yöntemi

Tevrat ve Kur'an'da bahsedilen Mısır halkının başına gelen on bela, kutsal kitaplar ekseninde ele alınmıştır. Tek tek her belanın tanımı ve nasıl gerçekleştiği, etkileri incelenmiş, metinler detaylı şekilde ele alınmıştır. Mısır'daki tarihsel ve kültürel bağlam incelenmiş, inançların ve belaların o toplum üzerindeki etkileri hakkında bilgiler verilmiştir. Belaların doğal olaylarla ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır. Her iki dinde araştırmacıların bu belaları nasıl yorumladıkları ortaya konulmuştur. Farklı bakış açıları ile teolojik perspektifle değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bilgiler tarih ve dinler tarihinin deskriptif metodu ile yorumlanmıştır. Bu yöntem ile Tevrat'ta ve Kur'an'da anlatılan belalar üzerine farklı disiplinlerden de yararlanarak çalışma tamamlanmıştır.

1.2. Kavramsal Çerçeve

Genel olarak bela kavramı, kavramın hangi kökten geldiği, bela anlamında kullanılan diğer kavramların Tevrat ve Kur'an ekseninde taşıdığı anlamları değerlendirmeye çalışacağız.

1.2.1. Bela

Bela kavramı "b-l-y" fiilinin mastarı olup "sınamak, denemek, imtihan etmek" manalarına gelir. Bela fiil olarak hem "b-l-y" hem de "ibtela" şekilleriyle de kullanılır. İsim şekli ise "bela" ve "ibtıla" dır (Kara, 1998: 34). Bela kelimesi sözlükte "gam, keder, musibet, afet, ceza, çok zor iş, büyük dert ve imtihan" gibi farklı anlamlara gelmektedir (Mutçali, 1995: 70). Arapçadan gelen bela kelimesi "içinden çıkılması güç, sakıncalı durum, büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay veya kimse anlamlarında kullanılır. Ayrıca bu kelimenin "belvâ, beliyye" şeklinde farklı mastarları da vardır.

Bela, hayır ya da şer olabilir (Çelik, 2007: 62). Yahudi metinlerinde "Bela" kelimesi, felaket, afet veya musibet manalarında kullanılan bir terimdir. Örneğin, Yeşaya Kitabı'nda, İbranice "לַעֲבָ" (bela) kelimesi felaket anlamında kullanılmıştır. "Bu bela her geldiğinde sizi süpürüp götürecektir. Her gün, gece gündüz gelecek. Bu bildiriye anlayan dehşete kapılacak" (Yeşaya 28/19). Bu bağlamda "bela", belirsizlik ve felaketleri ifade eden bir manada kullanılmıştır. Tevrat'ın tefsirinde bela kavramı ceza, işaret, gerçek ceza, felaketin habercisi, direnci kırma, zorlama, güç kullanma, acıya sebep olma manalarında kullanılmıştır (Farsi, 2004: 2/29, 2/35, 2/37, 2/45, 2/49). Bela kavramı Kur'an'da "eskimek, denemek, sınamak; gam, musibet, darlık ve sıkıntı" anlamlarında kullanılmıştır. Firavun'un Yahudilere yaptığı akıl almaz zulümler Kur'an'da Bakara 2/49, Araf 7/141 ve İbrahim 14/6'da "büyük bela" ve Duhân 44/33'de "açık bela" şeklinde açıklanmıştır. Sâffât 37/106'da İbrahim'in oğlu İsmail'i kurban etme girişimi de açık bela örneğidir. Allah'ın kulu denemesi kulun da bu sınavı vermesi güzel bela olarak nitelendirilmiştir. Bu anlamdan yola çıkarak Enfâl 8/17'de ifade edilen Bedir Gazvesi ile gelen zafer "güzel bir bela" yani başarılı bir imtihan örneğidir. Kur'an'ın Bakara 2/155 ve Muhammed 38/31 ayetlerinde dinî sorumluluklar için bela kavramı kullanılmıştır. Yine Kur'an'ın Bakara 2/155 ayetine göre Allah'ın insanı korkutması ve kılıkla sınaması, malıyla canıyla sınaması da birer bela olarak tanımlanmıştır. Kur'an'da dünya için kimin daha çok çalıştığının anlaşılacağı bir imtihan, bela mekânı olarak nitelendirilmektedir. Yaşam ve ölüm bu amaçla yaratılmıştır (Uludağ, 1992: 382). Toplumumuzda bela çoğunlukla olumsuz manada kullanılmış olsa da bu kavram olumlu, olumsuz sonuçlara adanmıştır. Kur'an Muhammed 47/31'de bazılarının şükürde bulunsunlar diye sevinç ve nimetlerde bazı kimselerin de sabretsinler ve sevap kazansınlar diye imtihan edildiklerini ifade etmektedir. İnsanoğlunun böyle imtihan edilmeleri beladır (Genç, 2019: 8). Bela ve ibtila kavramları, insanın başaracağına inancının ve ümidinin yüksek olduğu bir sınavı ifade etmektedir (Temiz, 2003: 256). Sonuç olarak bela kavramı birçok anlama gelmekle birlikte özünde insanoğlunun sınanması ve denenmesidir.

1.2.2. Musibet

Musibet ifadesi, Arapça "s-v-b" kökünden gelmektedir. Arapçada yukarıdan aşağıya inen her şey için bu fiil kökü ve türevleri kullanılmaktadır. Musibet "svb" kökünden gelen "savâb" fiili iki manada kullanılmaktadır. İlki bir şeyin, övülmesi beğenilmesi, diğeri ise kişinin amaca ulaştığını ifade eder (Demir, 2022: 11). Musibet kavramı lügatte "bela, felaket, afet" anlamında (Mutçali, 1995: 493) "savb" kelimesinden türemiş ve bir şeyin hedefine ulaşması, birinin payına düşmesi anlamında "isâbet" kökünden isim olmuş, insanın genellikle kendi iradesi dışında ve beklemediği şekilde karşılaştığı durum anlamlarına gelmektedir. Daha ziyade hastalanma, rızık azlığı, doğal afetler, felaketler, ölüm ve insanı muzdarip eden şeyler için kullanılmaktadır. Musibet kelimesi, İbranice "צָרָה" (tsarah) kelimesiyle ifade edilmektedir. Mezmurlar'da "Sonra azaldılar, alçaldılar, baskı, sıkıntı ve acı yüzünden" (Mezmurlar 107/39) ifadesinin İngilizcesindeki "affliction" kelimesi İbranice'de "tsarah" olarak kullanılmaktadır. Bu kelime, zorluk, felaket veya bela, sıkıntı gibi manaları ifade etmektedir. Musibet kavramı Kur'an'da Bakara 2/156; Âli İmrân 3/165; Nisa 4/62-72; Mâide 5/106; Tevbe 9/50; Kassas 28/47; Şûrâ 42/30; Hadid 57/22; Tegâbün 64/11 olmak üzere on yerde geçer. Kur'an'da musibet kavramı ölüm, fitne, kötülük, bela, yaşlılık, azap; aşırı susuzluk, yorgunluk ve açlık gibi olumsuzlukların başa gelmesini ve iyilik, ilâhî lütuf, rahmet gibi manalar da musibet kökünden gelen fiillerle ifade edilmiştir (Çağrı, 2006: 255-256). Kur'an'a göre musibetler,

ikiye ayrılır: Birincisi, insanların eliyle vuku bulan iftiralar, dedikodular vb. eziyetler ve musibetlerdir. İkincisi, direkt Allah eliyle vuku bulan ve şahısların gücünü aşan ölüm ve doğal afetlerle meydana gelen felaketlerdir (Genç, 2019: 6). Musibet kavramının “isabet etmek” manasına gelmesi, günahlarında direten insanların karşılığını ne eksik ne fazla demeden tam şekilde alması durumu olarak ifade edilebilir. Topluluk veya ferdi olarak insanın başına gelen musibetler fiillerinin karşılığıdır. Bu durumda adalet kavramı nettir; şahsın uğradığı musibet ve ceza, eylemlerine göre kendine isabet edecektir (Demir, 2022: 11). Allah, peygamberleri başta olmak üzere insanları bazı musibetlerle sınamaktadır. Hz. Muhammed musibetlerin en ağırlarının peygamberlere, onların yakınlarına ve dindar insanlara geldiğini bildirmektedir (İbn Mace, 2018: Fiten 23; Tirmizi, 2019: Zühd 57). Peygamberimiz ayrıca Müslümana gelecek bela ve musibetlerin, onların o insanları temize çıkardığını söylemiştir (Buhari, 2017: Merda 1). Bela ve musibetler tüm insanlar içindir. Musibetler inkârcıların inkârından vazgeçmesi için Müslümanların ise yanlışından dönmesi içindir. Musibetler toplumun etik değerlerinin gelişmesi içindir. Gelen musibetlere bu açıdan bakıldığından musibet kavramının hikmeti daha iyi anlaşılır (Akça, 2022: 562-563). Musibet kavramının birçok anlamı olsa da bu kelime insanoğlunun iradesi dışında meydana gelen ve insanoğlunu sınamaya yarayan manalarda kullanılmıştır.

1.2.2.1. Bela ve Musibetlerin Sebep ve Hikmetleri

İnsanın başına gelen bela ve musibetlerin sebep ve hikmetlerini Kur'an bize bazı ayetleri ile açıklamıştır. Bela ve musibetlerin ilk sebebi Tanrı'nın takdiridir ve olaylar cereyan etmeden kitapta yazılmıştır. Bu durumu en iyi şekilde özetleyen ayet olan Hadid 57/22'de şöyle ifade edilir: “Yeryüzünde ve kendi nefislerinizde uğradığınız hiçbir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta (Levh-i Mahfuz'da) yazılmış olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır.” Bela ve musibetlerin diğer bir sebebi ise Tanrı'nın kudretidir. İnsanların başına gelen her musibet Tanrı'nın izni ve bilgisi dâhilindedir. Bu durum Teğabun 64/11'de şöyle açıklanmıştır: “Allah'ın izni olmaksızın hiçbir musibet başa gelmez. Kim Allah'a inanırsa, Allah onun kalbini doğruya iletir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.” Bela ve musibetin diğer bir sebebi Tanrı'nın imtihanıdır. Tanrı'nın musibetleri göndermesindeki gaye insanoğlunu sınamak istemesidir. Bu durum Ankebut 29/2-3'de şu şekilde ifade edilir: “İnsanlar, inandık demekle bırakılacaklarını ve imtihan edilmeyeceklerini mi zannederler. Andolsun, biz onlardan öncekileri de imtihan etmiştik. Allah, doğru söyleyenleri de mutlaka bilir, yalancıları da mutlaka bilir (ve gerçeği ortaya çıkarır).” Bela ve musibetlerin diğer bir sebebi daha kötü bir halden kurtarma ve günahların bedelidir. Tanrı insan hakkında hayırlısını bilir ve ona göre irade de bulunur. Aslında insanlar bu durumdaki hikmeti kavrayamasa da Tanrı bundaki hikmeti bilir. Kur'an'da bu durum Bakara 2/216'da şöyle açıklanır: “...Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz.” Aslında başa gelen musibetler bizim günahlarımıza kefarete olur, bu durumda Kur'an'da Şûra 42/30'da şöyle ifade edilmiştir: “Başınıza her ne musibet gelirse, kendi yaptıklarınız yüzündendir. O, yine de çoğunu affeder.” Bela ve musibetlerin sebeplerinden bir diğeri Tanrının insanoğlunu cezalandırmasıdır. Kur'an'da bu durum Rûm 30/47'de şöyle ifade edilir: “...Peygamberler onlara apaçık mucizeler getirdiler. Biz de suç işleyenlerden intikam aldık...” Tanrı aslında musibetler aracılığı ile insanları doğru yolu bulma konusunda uyarır bu durumu da Âraf 7/168'de şöyle açıklar: “Biz onları yeryüzünde parça parça topluluklara ayırdık. Onlardan iyi

kimseler vardı. İçlerinden öyle olmayanları da vardı. Belki dönüş yaparlar diye de onları güzellikler ve kötülükler ile sınadık”. Yahudilikte ise yaşanan kötü felaketler ve musibetlerin, yaptıkları kötülükler vesilesiyle başlarına geldiği düşünülmektedir. Bir kişinin başına gelmiş ve gelecek olan her kötü olay ve musibet günahlara kefarete olarak nitelendirilmiştir. Bundan dolayı Yahudi olanların davranış şekilleri Tanrı’ya isyan etmeksizin bağlı kalmak, düşmanlık yapmamak iyilikle amel etmektir. Çünkü Tevrat, intikam gibi düşüncelerle Yahudilerin harekette bulunmasını yasaklamıştır (Behar, 2009: 345-346)

1.2.3. İmtihan

İmtihan kavramı Arapça “m-h-n” kökünden türemiştir. Mastarı “mihnet” olan kavram insanın yüreğinde yer verdiği şeylerin, onun lafları ile bilinmesi gibi, sözün anlamını ortaya koymak, birini veya bir şeyi deneyerek, değerini ya da kalitesini ortaya çıkarmak demektir. Şunu diyebiliriz ki: mihnet kökünden türeyen imtihan, meşakkat ve zorluk anlamlarından başka olarak temizlik ve üstün başarı manalarına gelmektedir (Temiz, 2003: 253). Yahudi kaynaklarında "imtihan" kelimesi çeşitli İbranice kelimelerle ifade edilmektedir. Örneğin, "יִיחַד" (nisayon) kelimesi sık sık imtihan, deneme veya test anlamında kullanılmıştır. İnsanların Tanrı tarafından denendiği, test edildiği veya bir imtihandan geçtiği bağlamları verilmiştir. Yeşaya kitabında “Bakın, gümüşü arıtır gibi olmasa da sizleri arıttım, sıkıntı ocağında denedim.” (Yeşaya 48/10) şeklinde kullanılmıştır. Bu pasajlarda imtihan yahut sınama kavramı, bir gümüşü ateşte eritmeye benzetilerek bu, şahsın Tanrı tarafından imtihan yoluyla denendiğini sembolize etmektedir. Kur’an’da, Allah’ın insanoğlunu sınaması (imtihan etmek) sayesinde mükâfatlandıracağı ve imtihan vesilesi ile de bazı ufak hataları görmezden geleceği, gidereceği Ahzab 33/33’teki imtihan kavramı manalarından anlaşılmaktadır. Müslümanlar sıkıntılara sabredip şükür ettiğinde mükâfatlandırılacağını bilmektedir. Kâfirlerin imtihanları ise Müslümanlarınkinden farklıdır. İmtihan adalet kaynağıdır, bu duruma örnek verecek olursak: İşe girişte yapılan imtihanın amacı liyakat sahibi olanı almak ve adaletli olmaktır. Dünya hayatının bir imtihan olduğu açık ve nettir. Dünya imtihan yeri bela ve musibetler de imtihandır. Kur’an insanları musibetler vasıtası sayesinde Ânkebut 29/10-11’de mümin-kâfir, Ânkebut 29/2’de yalancı-dürüst, Ahzab 33/11-118’de mümin-münafık şeklinde ayırt etmiştir. Kuran insana gelen musibetlerin bir imtihan vesilesi olduğunu imtihanı ise sabredenın kazanacağını bildirir (Çevik, 2020: 281-282). Sonuç olarak imtihan kavramının birçok farklı anlamı verilse de özünde kulun sınanması ve denenmesidir.

2. TEVRAT VE KUR'AN'A GÖRE BELAYA UĞRAYAN İNSANLAR VE KAVİMLER

Tevrat ve Kur'an'a göre Tanrı tarafından insanlık birçok belaya uğramıştır. Âdem ile başlayan ve kıyamete kadar sürecek olan insanlık, geçmişte bazı belalara maruz kalmıştır. Bu belalar bazen doğa olaylarıyla, bazen Tanrı'nın direkt müdahalesiyle gerçekleşmiştir. Mısır halkının başına gelen on belaya geçmeden daha önce vuku bulan cennetten düşüş, Kabil'in Habil'i öldürmesi, Nuh Tufanı ve Lut kavminin helak edilmesi gibi bazı belaları inceleyeceğiz.

2.1. Cennetten Düşüş

Âdem'in cennetten düşüş olayı hem Tevrat hem de Kur'an'da anlatılmıştır. Âdem ve Havva'nın yasak meyveyi yediği için cennetten düşmesi her iki dinde de insanoğlunun yaşadığı ilk beladır.

Âdem İslam kaynaklarında insanoğlunun atası olduğundan “Ebü'l-beşer” Kur'an'da Al-i İmran 3/33'te Allah'ın seçtiği kişilerden biri olması nedeniyle “Safiyullah” olarak isimlendirilmektedir. Âdem kelimesinin kökeni tartışma konusudur. Âdem kelimesi Sümer dilindeki “adamu” (babam), Asur-Bâbil dilinde “adamu” (yapılmış, meydana getirilmiş, ortaya konmuş; çocuk, genç) veya Sâbiî dilinde “adam” (kul) manalarından geldiği ifade edilmiştir. Bazılarına göre ise Âdem kırmızı topraktan (adamah) meydana getirildiği için ona, “kırmızı” manasında “adam” adı verildiği söylene bile bu görüş pek itibar görmemiştir. Yaratılış 2/7'de ise “Rab Tanrı Âdem'i topraktan yarattı...” ifadesi nedeniyle Âdem kavramının toprakla irtibatı olduğu da söylenmiştir. Âdem kelimesi İbranicede “adam” şeklinde insan soyu için kullanılan müşterek bir isimdir. Tevrat'ta Âdem ismi, insan manasında 500'den fazla yerde nadiren de özel manada kullanılmıştır. Tevrat'ın Yaratılış bölümünün ilk beş pasajında kelime hem özel isim olarak Yaratılış 5/1-5'te, hem de “insan türü” Yaratılış 1/26-28 ve “ilk insan” Yaratılış 2/4; 4/26 anlamlarında kullanılmıştır. Âdem kelimesinin kökeni konusunda Müslüman dilciler arasında tartışma olmuştur. Dilcilerin çoğu bu kavramın Arapça kökenli olduğuna “esmerlik” manasında “el-üdme” veya “tip/örnek” manasında “el-edeme” kökünden geldiğini ifade etmişlerdir. Başka bir manası ise “bir şeyin dış yüzü” daha çok “edîmetü'l-arz” şeklinde “yeryüzü” manasında “el-edîme” kelimesinden türetilmiştir. Âdem kavramının Arapça'ya Süryanice ya da Aramiceden geçtiğini söyleyenlerde olmuştur. Nitekim Zemahşeri, Arap dilcilerinin Yakup, İdris, İblis vb. kavramlarda olduğu gibi Âdem ismini de “el-üdme” ya da “edîmü'l-arz”dan türettikleri ancak bu kelimenin kesinlikle yabancı olduğunu söylemektedir (Bolay, 1988: 358-363; Erdem, 2017: 13-15; Zemahşeri, 2022: 1/272). Genellikle sahih olduğu kabul edilen bir hadiste Allah, Âdem'i “Yeryüzünün her tarafından alınan toprak örneklerinin birleşiminden yaratmıştır. Bu toprağın çeşitliliğinden dolayı da Âdem'in nesli değişik karakterler taşır” şeklinde hadise dayanarak bu manalar verilmiştir (Ebû Dâvûd, 2017: Sünnet, 16; Tirmizi, 2019: Tefsir 2/1; Hanbel, 2014: Müsned 4/400 – 4/406). Yani kaynaklarda Âdem insanlığın ilk atası olarak geçer. Âdem kelimesinin birçok manası olsa da mevcut kaynaklardan yola çıkarak insanoğlunun atası, soyu, cediti olduğunu ifade edebiliriz.

Havva ismi ise Kur'an'da geçmez. İbranice Tevrat'ta adı Havva'dır. Tevrat'ın Yunanca tercümesi “Eva” Latinceye ise “Heva” Batıya da “Eve” şeklinde geçmiştir. Tevrat'a göre insanoğlunun annesi olan Havva ismi bütün insanların annesi olduğundan “canlı, yaşayan”

anlamında Âdem tarafından koyulmuştur. Tevrat'ta, "Havva" kelimesini "yaşamak" ya da "yaşatmak" anlamında "hâyah" köküyle ya da "hayat" anlamındaki "hayya" ile ifade eder. Havva kelimesinin kökeni de tartışmalıdır. Yaratılış 3/20'de Havva kelimesi yaşamak "hayah" köküyle bağlantılı olduğu ifade edilmiştir. Buna rağmen İbranicede yaşamak fiilinin "havvâh" değil "hayah" olduğu itirazı yapılmakla birlikte "havvâh" kavramı "canlı/yaşayan" anlamındaki "hayyâh" kelimesinin eski formu olduğu söylenmektedir. Havva kelimesinin dokuz muhtemel kökü verilmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır: Ârâmîce "yılan" anlamındaki "hewyah" veya "hiweya". Rabbani yorumcular "havvâh" kelimesini Aramicedeki bu kökle irtibatlandırmaktadır. Buna göre yılan Havva'nın mahvolma sebebi, Havva da bu anlamda kocasının yılanı idi. Kartaca dilinde bir özel isim (Tanrıça adı) olan "Hawwath" manasındadır. Sümercede "anne" anlamındaki "ama" şeklindedir. Bu kelime Akadcaya "awa" oradan da İbraniceye "havvâh" olarak geçmiştir. Diğer bir anlam olarak Havva kelimesi İbranice "çadırlar" anlamına gelen "hawwoth" ile ilişkilendirilmiştir. Bu etimolojiye göre kadın çadıra benzetilip istiare yoluyla ona bu isim verilmiştir. "Hiwwah" (ilk anne). "Hayyâh" Tevrat ve Talmud'un İbranicesinde "canlı, yaşayan" demektir. İlk kadın, Hz. Âdem'in zevcesi ve insan neslinin annesidir (Harman, 1997: 542-545; Erdem, 2017: 148-149). Havva ismi için ne kadar farklı görüşler olsa da Havva, Âdem'in eşi yaşayan insanların annesidir.

2.1.1. Tevrat'ta Cennetten Düşüş

Âdem'in cennetten düşüşüne Tevrat kaynaklı bakarsak yaratılış bahsinde Tanrı önce Aden'de bir bahçe yaratmış, Âdem'i de buraya koymuştur. Burada iyiliği ve kötülüğü bilme ağacı vardır (Yaratılış 2/8-9). Tanrı, Âdem'e oradan dilediğini yiyebileceğini ama iyilik ve kötülüğü bilme ağacından uzak durmasını söylemiştir (Yaratılış 2/15-17). Rabbin yarattığı en kurnaz hayvan yılan ve kadına şöyle sormuştur: "Tanrı gerçekten, 'Bahçedeki ağaçların hiçbirinin meyvesini yemeyin' dedi mi?" diye sordu. Kadın, "Bahçedeki ağaçların meyvelerinden yiyebiliriz" diye yanıtladı, "Ama Tanrı, 'Bahçenin ortasındaki ağacın meyvesini yemeyin, ona dokunmayın; yoksa ölürsünüz' dedi." Yılan, "Kesinlikle ölmezsiniz" dedi, "Çünkü Tanrı biliyor ki, o ağacın meyvesini yediğinizde gözleriniz açılacak, iyiyle kötüyü bilerek Tanrı gibi olacaksınız." (Yaratılış 3/1-5). Kadın daha sonra meyveyi yemiş ve kocasına da ikram etmiştir. Meyveyi yedikten sonra ikisinin de gözlerin açılmış ve çıplak olduklarını fark etmişlerdir. Bundan dolayı incir yapraklarından kendilerine örtü edinmişlerdir. Daha sonra Tanrı'nın sesini işitmiş ve ondan kaçıp saklanmaya başlamışlardır (Yaratılış 3/8). Rab Âdem'e seslenmiş ve nerde olduğunu sormuştur. Âdem ise çıplak olduğunu bu yüzden gizlendiğini açıklamıştır. Tanrı "Çıplak olduğunu sana kim söyledi yoksa uzak dur dediğim ağaçtan mı yedin?" deyince, Âdem "Yanıma koyduğün kadın ağacın meyvesini bana verdi, ben de yedim" diye yanıtladı (Yaratılış 3/9-12). Tanrı daha sonra kadına "Nedir bu yaptığın?" diye sormuştur. Kadın da "Yılan beni aldattı, o yüzden yedim" şeklinde açıklamada bulunmuştur (Yaratılış 3/13). Tanrı yılanı bu yaptığından dolayı lanetlemiş ve insan ile yılan arasına sonsuza dek sürecek bir husumet koymuştur (Yaratılış 3/14-15). Tanrı kadına da bu yaptığından ötürü doğum sancısı ve kocasına hürmet cezası vermiştir (Yaratılış 3/16). Tanrı Âdem'e de karısının sözünü dinlediği ve Tanrı'nın sözünü yere getirdiği için ceza vermiştir. Âdem'in cezası tekrar toprak olacağı güne kadar onun yüzünden lanetlenmiş olan toprağı ekmek ancak ektiğinin karşılığını almamak olmuştur (Yaratılış 3/17-19). Böylece Tanrı, yaratılmış olduğu toprağı işlemek üzere Âdem'i Aden

bahçesinden çıkardı. Onu kovdu. Yaşam ağacının yolunu denetlemek için de Aden bahçesinin doğusuna Keruvileri ve her yana dönen alevli bir kılıç yerleştirdi.” (Yaratılış 3/23-24).

Erdem’e göre Tevrat’ta cennet kelimesi yer almamaktadır. Cennet yerine Aden Bahçesi ifadesi geçmektedir. Aden, İbranice tat, zevk anlamlarına gelmektedir (Erdem, 2017: 31). Midraşik edebiyatta Aden bahçesi cennetin sembolik ifadesidir. Çünkü bahçedeki ağaçlar herhangi bir şeye ihtiyaç duymadan kendiliğinden büyürler. Yahudi din bilginlerine göre insanın bu dünyadaki görev tanımı hizmet etmektir. Eğer Tanrıya hizmet ederse ahirette Aden Bahçesi gibi bir bahçeye sahip olacak ve tüm ihtiyaçları karşılanacak bundan dolayı verilen Aden Bahçesi sembolik ifade şeklinde yorumlanmıştır (Farsi, 2002: 1/16).

Erdem, William Smith gibi bazı araştırmacıların Âdem’in yerleştirildiği yer olarak buranın geniş tüm hayvanları içinde barındıran insanın yaşam özelliklerine sahip İran ile Kafkasya’nın güneyine kadar uzanan bir konum olduğunu söylemiştir (Erdem, 2017: 32). Konum ne olursa olsun Aden bahçesi kısaca cenneti ifade etmektedir. Erdem’e göre Tanrı Âdem’i bahçenin dışında yaratmış çünkü bahçenin dışındaki kötülükleri görüp ardından Tanrı tarafından cennete alınacaktır. Böylece Tanrı’dan emir almadan önce her iki seçeneği de görmüş olacak şeklinde yorumlamıştır Erdem, yasak ağaçla ilgili ya da meyveyle ilgili Yahudi din adamlarının farklı görüşleri olduğunu ifade etmektedir. Bu konu hakkındaki yorumlara bakıldığında aslında bunun yasak bir meyve olduğu bu meyvenin de bilgiyi ifade etmeye yarayan buğday, insani zevk ve hazzın temsilcisi incir, üzüm ya da kavun olduğu verilen görüşler arasındadır. Bu yorumlardan başka olarak o meyvenin elma olduğu ya da insani zevki ve cinsel münasebeti temsil eden bir meyve olacağı konusunda da fikirler ifade edilmiştir (Erdem, 2017: 36-37). Bunlar “hayat ağacı” ve “iyiliği kötülüğü bilme” ağacıdır. Erdem’in aktardığına göre o ağaçlar cennette tam orta bir konuma yerleştirilmiş aslında ağaçların bu ortak konuma yönlendirilmesinin sebebi hikmeti, kralların ülkelerinin ortalarında oturması metaforunda olduğu gibi algılamıştır. Bazı Yahudi din bilginleri iki ağacın da cennette orta konumda olduğu fakat hayat ağacının daha merkezi bir konumda olduğunu söylemiştir. Verilen görüşlere göre hayat ağacına dokunabilmenin yolu iyiliği ve kötülüğü bilme ağacını dokunmaktan geçmektedir. Tevrat yorumcularına göre aslında Tevrat’ın bize aktarmadığı bu bilgiler tamamen bir varsayımdır. Yahudilik geleneğinde o ağaçlarla ilgili olarak gerek mahiyetleri gerek fonksiyonları tartışma konusudur. Görüş birliği oluşmamış ve etkilerinden yola çıkarak sadece yorumlanmıştır. Tevrat yorumcularına göre özelliğini verdiğimiz bu ağaç türleri dışındaki her ağaçtan Âdem ve Havva yararlanma şansına sahiptir. Ayrıca Tevrat’taki ifadelerden hayat ağacına dokunmamayla ilgili net bir bilginin olmadığı da anlaşılmaktadır. Pasajlarda verilen bilgilerden yola çıkarak diyebiliriz ki Âdem ve Havva bu yasağı çiğnemiştir (Erdem, 2017: 36-39).

Yahudi din bilginlerine göre Âdem ve Havva yaratılışı itibariyle sadece iyilikle donatılmıştı fakat daha sonradan iyiyi ve kötüyü bilme ağacından yiyerek aynı zamanda kötülüğü de görmüştür. Tevrat âlimleri bu durumu şöyle açıklar: Yasak ağaçtan yenildiği an kötülük bir kavram olmaktan çıkmış ve onların bir parçası haline gelmiştir. Söz konusu meyveyi yemekle aslında insanın bütün tabiatının değiştiğini ifade etmektedir. Bu durumu da insanın doğası itibariyle kötü olduğu ve onu öz denetim yoluyla kontrol altına almaya çalıştığına yorumlamışlardır. Bu ağacın meyvesi yenildikten sonra insanın yüzünü içsel bakışıyla devrimsel bakışının arasındaki fark giderek artmış ve yüzeysel bakışta kötü olan bir şey insana daha çekici gelmeye başlamıştır. Bu ağaç manevi olarak insana çekici gelen bir ağaçtır (Farsi, 2002: 1/17).

Her iki ağaç görevleri dolayısıyla birbirlerini tamamlamaktadır. İyilik ve kötülüğü bilme ağacından yiyen bir kişi cezalandırılır fakat tekrar orada kalmak için hayat ağacından yemesi gerekmektedir. Erdem'e göre adamın tek bir sınavı vardır o da ağaçtan yememektir. Erdem hahamların adama karşı mücadelede bulunanın yılan olduğu konusunda hemfikirdir olduğunu belirtmiş fakat hemfikir olmadıkları nokta olarak yılanın neyi simgelediği konusunda uzlaşmadıklarını ifade etmiştir. Erdem'e göre yılanın simgelediği şeytan ya da ölüm meleği olabilir (Erdem, 2017: 40). Ayrıca Analitik psikolojinin kurucusu Jung'un (Gürses, 2007: 78), Âdem ile Havva ve yılan arketipinden - İnsanlığın geçmiş bütün tarihini kapsayan mitoslar ve masalların ortak temeli ortak bilinçdışının içeriğini oluşturan şeyler - yola çıkan Erdem yılanın Havva ile evlenebilmek için adamı öldürmeye çalıştığını bunu da en kolay Havva'yı kandırarak yapabileceği şeklinde düşünceleri de eleştirmiştir (Erdem, 2017: 40).

Tevrat âlimleri Tanrı'nın gerçekten ağacı yasaklayıp yasaklamadığı konusunda da bazı düşünceler ortaya atmıştır. Aggaddik Midraş edebiyatına göre Tanrı yarattığı bir şeyi neden yasaklanmış olsun ki? Farsi, bu soruya cevap olarak davranış biçiminin kötü eğilimin taktiği olduğunu ifade etmiştir. Farsi'ye göre Tanrı eğer ağacı yaratmışsa kullanılmasında bir beis yoktur mantığı insanı kolayca yanılsa götürebilmektedir. Raşi ve Midraşik edebiyata göre Tanrı'nın verdiği emir "ağaçtan yemeyin" şeytan ise Havva'ya "yaklaşmada herhangi bir şey olmadı demek ki yiyebilirsin de" diyerek yanılsa yöneltmiştir. Hirsch'e göre Yılan onlara Tanrı'nın ağaca yaklaşmayı yasaklamasının sebebi olarak onların Tanrı gibi olacaklarını söylemiştir. Kadın bunları dinledikten sonra ağacın meyvesinden yemeyi istemiş ve yemiştir. Ayrıca bu meyveyi adama da getirmiştir. Âdem kendisine verilen cennet hayatı karşısında bir sınavla sınanmıştır. Âdem'i kıskanan yılan hem konumunu düşürmek hem de bulunduğu yerden çıkarmak için uğraşmıştır. İbn Ezra'ya göre Yılan karşı Âdem'in hareketlerinin en büyük sebebi Havva'nın onu ikna etmesidir. Yılan Âdem ve Havva arasında bir tercih söz konusu olduğu zaman Âdem'in daha güçlü olduğundan yola çıkarak Havva'yı daha rahat ikna edeceğini bilmektedir. Havva'yı daha rahat ikna etmiş çünkü Havva bu meyveden yerse ölümsüz olacağına inanmaktadır. Âdem kendisine arkadaş olarak yaratılmış olan Havva'dan herhangi bir kötülük beklememektedir. Bundan dolayı Havva'nın kendisine söyledikleri hakkında ya da istekleri hakkında müspet bir yaklaşım tutunmuştur. Bu sebeplerden yola çıkarak Havva'nın verdiği meyveyi yemek konusunda herhangi bir kuşku duymamıştır. Yahudilere göre Havva duygusal ve daima günaha teşvik eden yönüyle algılanmıştır. (Farsi, 2002: 1/20-21). Hirsch'e göre Tanrı gibi olma konusunda yılan bir nevi haklı çıkmış çünkü Âdem ve Havva aydınlanmaya başlamıştır. Sonuç itibarıyla hem adam hem de kadın yasak ağaçtan yemiştir.

Tanrı'nın adama ilk sözü "neredesin?" sözüne karşılık, Midraşik Aggada'ya göre burada aslında Tanrı'nın amacı adama sakin bir diyalogla yaklaşmaktır. Bu sakinlik karşısında adamın hatasından ders çıkartıp Tanrı'dan af dilemesi gerekmektedir. Adam ise bu durumda yaptıklarından ders çıkartmamış aksine Tanrı'nın ona lütfu olan Havva'yı Tanrı'ya şikâyet etmiştir. Aderct Eliyau, burada ifade edilen "neredesin?" sorusunun aslında mevki olarak neredesin değil de manevi olarak neredesin olduğu şeklinde ifade etmiştir. Yani aslında ifade edilen "yükseklerden bu hale nasıl düştüğünü" düşünmeye teşvik etmektir. İlgili pasajlardaki anlatıya göre adam yediğini itiraf etmiştir. Tevrat alimlerine göre İbranice grameri düşünüldüğünde yedim ve yiyeceğim sözcükleri aynı kelimeden gelmektedir. Yani burada adamın ifade ettiği şey "yedim" ve "gelecekte de yiyeceğim" olmasıyla adam burada dürüst davranmıştır. Yahudilere göre bir günahkâr sadece kendine dürüst

davranırsa günahlarından arınabilmektedir. İlgili pasajlarda Tanrı'nın "nedir bu yaptığın?" ifadesi Yahudi din bilginlerine göre adama değil adamla birlikte kadını da kapsamaktadır çünkü karşılığında gelen ceza hem adama hem kadına gelmiştir. Yorumcular bu durumda adamdan çok günah Havva'ya ait çünkü meyveyi hem kendisi yemiş hem de adama yedirmiş şeklinde ifade etmiştir. Her ne kadar burada anlatılanlar Âdem ve Havva için birer ceza olarak görünse de Âdem ve Havva'nın Aden'deki durumu doğal bir durum değildir. Yahudilere göre yaşam her türlü değişmiştir. Örnek olarak ölüm, çalışma sıkıntıları, doğum sancıları verilebilir. İlgili pasajlara göre bunlara sebep olan yılan lanetlenmiş ardından Âdem ve Havva cezalandırılmıştır. Bazı yorumculara göre Tevrat'a uygun bir hayat sürerlerse o zaman yüceliğe erişebilirler. İnsan hayatı boyunca seçim yapar. Adamda burada seçim yapmış Tanrı'yı değil de eşini dinlemiştir. Rambam'a göre burada üzerinde durulması gereken konu ölümün bir lanet değil aslında insanın doğasının geriye dönmesidir. İnsanın orijinal yapısı topraktan alınma olduğu için yaşlılık gibi etkenler onu sadece geriye döndürmektedir. İnsana en sonunda tekrar cennete döndürüleceği bildirildikten sonra cennetten kovulmuştur (Farsi, 2002: 1/23-27).

Yahudilere göre cennete tekrar girebilmek için önce cehennem azabından geçilmesi gerekmektedir. Bütün verdiğimiz bu ifadeler yasak meyve yenildikten sonra Âdem ve Havva'nın düşüşünü temsil etmektedir. Benjamin West'in Âdem ve Havva'nın düşüşünün temsili olarak yaptığı tasviri Foto 1'de (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Yahudilere göre bu düşüş ağaçları ve yeşilliği bol olan güzel bir yere doğrudur. Tevrat'a göre bu yer dünyadır. Bazılarına göre bu düşüş manevi olarak yüksek idrak kapasitesinden düşük bir düşünce seviyesinedir (Erdem, 2017: 44). Sonuç olarak Tevrat'a göre ilk insan olan Âdem ve onun kaburga kemiğinden yaratılan Havva, Tanrının yasakladığı ağacın meyvesini yemiş ve bundan dolayı her ikisi Tanrı'nın ilk belasına uğramış ve cennetten düşüş gerçekleşmiştir.

2.1.2. Kur'an'da Cennette Düşüş

Âdem'in cennetten düşüş öyküsü Kur'an'da şöyle ifade edilir: Allah, Âdem ve eşini cennete yerleştirmiştir. İstediklerinden yemesine izin vermiş fakat belirli bir ağaç olduğunu ve o ağaca yaklaşmamaları (Araf 7/19) gerektiğini açıklamıştır. Daha sonra şeytan onları kandırıp (Taha 20/120) bulundukları mucizevi konumdan düşürmüştür. Allah'ta bundan dolayı Âdem ve eşinin yılanla düşman şekilde yeryüzüne inmesini emretmiştir (Bakara 2/35-37). Âdem'in yaratıldıktan sonra dünyaya değil de cennete gönderilmesi aslında Âdem'in dünyaya inmeden önce dünya hayatına hazırlığıdır. Âdem'in ne zaman yaratıldığı, cennete neden niçin ve ne zaman konulduğu, cennette ne kadar süre geçirdiği, cennetten çıkarılması aslında inananlara ders verecek bir kısa ibrettir (Öztürk, 2017: 155).

Öztürk'e göre sen ve eşin hitabından Havva'nın yaratıldığı anlaşılmaktadır. Allah cennete yerleşime devam etmesini ve burayı kendine yurt edinmesini söylemiştir. Allah "Ondan dilediğiniz yerde bol bol yiyin." diyerek cennetteki her şeyden, neresinden ve hangi kısmından isterseniz yiyebilirsiniz, kısıtlama yoktur demiştir. Öztürk ayette geçen cennet ifadesi için gerçek cenneti ifade etmemekte eğer gerçek cennet olsaydı oraya şeytanın kâfir haliyle girmesi imkânsız olurdu şeklinde yorumlamaları kabul etmemiştir. Ayrıca bu cennet için ebedi bir cennet değil olsa olsa cennetten kasıt Filistin ya da Fars ve Kirman arası bir yer olduğunu düşünenlere karşılık cennet şu an yaratılmış, sadece insanoğlunun göz perdesi bunu göremez yani Âdem ebedi bir cennetten yeryüzüne inmiş diye

yorumlamıştır. Ayrıca ilk insanın nerede yaratıldığı, yaratıldıktan sonra dünyaya mı, cennete mi konulduğu ya da cennetin varlığı yokluğu gibi konuları şöyle açıklamıştır: İnsanoğlu yeryüzünde yaratılmış daha sonra Allah onları kulluk sınavı için cennete koymuştur. Sonuçta cennet içine girdikten sonra daha çıkılamayacak bir yer değildir. Kur'an bize burada Âdem ve Havva dışında melekler ve şeytanın da olduğu bilgisini vermektedir (Öztürk, 2017: 123).

Kur'an Yolu tefsirine göre cennete ödül olarak girmekle imtihan vesilesiyle girmek arasında fark vardır. Sonuçta buradaki durum imtihan için cennete konulmaktır. İnsan imtihan için dünyadan da çıkabileceği gibi cennetten de çıkabilmektedir. Ayrıca Karaman vd. göre insanoğlunun cennete konulup daha sonra yeryüzüne indirilmesinin birden fazla sebebi hikmeti olabilir. Bunlardan en bariz olanı insanoğluna dünyadaki sınavını verdikten sonra kalacağı ebedi yurdu göstermek, onu teşvik etmek olduğu düşünülmektedir (Karaman vd., 2007: 1/107-109). Öztürk'e göre Kur'an'da "ama şu ağaca yaklaşmayın." ifadesinde "ağaçtan yemeyin" yerine "ağaca yaklaşmayın" şeklinde ifade etmesi bu konudaki kesinlik içindir. Buradaki emir ifadesi ise hem Âdem'i hem Havva'yı kastetmektedir. Ancak yasak ağaçtan yeme olayında öncelik yapan Havva'dır. Allah "yoksa zulmedenlerden olursunuz." diyerek o belirtilen ağaçtan değil yemek o ağaca yaklaşılması bile zulüm sebebi olduğunu ifade etmiştir (Öztürk, 2017: 157-158). Bu ağacın cinsi muhtevası hakkında herhangi bir bilgi Kur'an'da verilmemiştir. Kur'an'da bu durumun açık bir şekilde bildirilmemesinden dolayı onun cinsi ve muhtevasından daha çok bizlere verdiği mesaj üzerinde durmamız gerekmektedir. Onun muhtevasını bilmekle bir şey kazanamayacağımız gibi amaçlarımızda sonuçsuz kalacaktır. Onun bir araç olduğu ve imtihan vesilesiyle konulduğunu bilmek en doğrusudur.

Kur'an Yolu meali bu ağacın cinsi hakkında buğday, incir veya üzüm olduğu konusunda belli rivayetler ifade etmiş, Hristiyanlıktaki gibi bu ağacın aslında birer kinaye olduğu buradaki kastın Âdem ile Havva'nın birbirlerine yaklaşmaması gerektiği konusundaki görüşlere eleştirel yaklaşmıştır. Karaman vd. göre eğer böyle bir durum söz konusu ise Allah bunu açık şekilde ifade ederdi. Kur'an Yoluna göre Aslında ne Hristiyanların ifade ettiği gibi bu durum kinayedir ne de herhangi bir ağaçtan yenilmemesi gerektiğidir, buradaki kasıt Âdem'in kulluğunun sınanmasıdır şeklinde yorumlanmıştır. Karaman vd. göre İnsanoğlu buradan yola çıkarak dünyada Allah'ın yasaklarını çiğnediği vakit cennetten dünyaya indirildiği gibi bir daha cennete giremeyeceğini anlamalıdır. Bu ayetler incelendiği vakit Âdemle ilgili değinilmesi gereken diğer bir husus da asli günah¹ meselesidir. Asli günah meselesini Kur'an Yolu meali İslam inancına göre asli günah diye herhangi bir şey yoktur, Âdem'in günahının bir bedeli olmuştur, Âdem de sonunda pişman olup tövbe etmiş fakat Hristiyanlıktaki gibi Âdem'in yasak ağaca yaklaşması nesilden nesille devam eden çocuklarına sirayet eden bir suç olmamıştır şeklinde yorumlanmıştır (Karaman vd., 2007: 1/107-109).

İlgili ayetlerde Kur'an, şeytanın onları oradan kaydırıldığını ifade etmiştir. Bursevi'ye göre bu kaydırma ifadesi doğru yoldan ayrılmak şeklinde yorumlanmıştır. Şeytan hile ve vesvese sayesinde onları buradan uzaklaştırmıştır. Bursevi, madem kâfirler cennete giremeyecekse şeytan cennete nasıl

---

¹ "Hristiyan teolojisine göre tüm insanlığın tutsak olduğu günahların prototipi; insanın ilahi âlemden düşüşüne neden olan şey. Hristiyanlığın teorisini Pavlus'un bir kişi (Âdem) vasıtasıyla günaha girdi ve birisinin günahıyla birçokları öldü sözlerinde tam ifadesini bulan asli günah tasavvuruna göre Âdem'in cennette kendisine konan yasağı çiğnemesi ve bu nedenle cennetten kovulmasıdır." (Gündüz, 1998: 43).

girmiştir? Sorusunu şöyle açıklamıştır: Şeytan orada yaşamaktan men edilmiştir. Vesvese vermek için girip çıkmaktadır. Şeytanın gerçek amacı Âdem'i oradan çıkarmak değil aksine mertebesini azaltmaktır. Allah'ta "Biz de: Birbirinizin düşman olarak inin." emri vermiştir. İnin komutu, hem Âdem'i hem Havva'yı kasteder. "İnin" emri beş varlığa² verilmiştir. Emir beş kişiyi içerse de inme safhaları farklı zamanlarda olmuştur (Bursevi, 2020: 1/317-326). Görener'e göre "ininiz" ifadesi, Âdem ve Havva'nın yukarıda ya da cennette olduğunu ifade etmektedir. Âdem cennette sonsuza kadar kalması için yerleştirilmemiş aksine Âdem yeryüzüne inecek Âdem'in çocukları cenneti hak edecek ondan sonra cennete yerleştirecek şeklinde yorumlamıştır (Görener, 2010: 52). Elmalılı'ya göre cennette oturmak sadece bir başlangıç yani sonrasında yeryüzünde yerleşme başlayacaktır ancak şeytanın kandırması olmasaydı daha sağlam daha tutarlı bir yerleşme gerçekleşebilirdi şeklinde açıklamada bulunmuştur (Elmalılı, 2017: 1/330-335). Öztürk'e göre yeryüzünün nimetlerinden faydalanma hakkını bırakmış aslında hem bir lütuf hem bir ceza olarak insan yeryüzüne inmiştir. Cennette yaşanan tecrübe dünyada tekrar tekrar meydana gelecektir. Âdem'in cennetten düşüş öyküsünde ifade edilen "cennet" ifadesini metafizik alana yormak gerekir şeklinde ifade etmiştir (Öztürk, 2004: 1/171-172).

Âdem kıssasının Araf 7/19-24 suresindeki anlatımı Bakara 2/35-37'deki anlatımıyla paralel olsa da burada daha önce değinilmeyen bazı şeylere değinilmiştir. Bu ağaçtan yememelerinin sebebi olarak şeytan onlara melek gibi olacaklarını ifade etmiştir. Cennette kalmalarının ve melekler gibi olmalarının tek yolu bu ağaçtan yemek olduğunu onlara aşılarmıştır (Araf 7/20). Şeytan onlara kendisinin öğüt verenlerden olduğunu söylemiş ve yemin etmiştir (Araf 7/21). Âdem ve eşinin yememeleri gerektiği ağaçtan yedikleri zaman avret yerlerinin açıldığı da bu pasajlar arasındadır (Araf 7/22). Ayrıca Âdem'e dönüşün tekrar buraya olduğu ve mahşere çıkacağı ifade edilmiştir (Araf 7/25). Kalan bütün ifadeler Bakara 2/35-37 ile benzerdir.

Âdem ve eşinin avret yerleri kapalıydı şeytan onlara bir vesvese vererek onların avret yerlerini açarak küçük düşürmüştür. Şeytan onları kandırabilmek için ilk yemin eden olmuştur. Öztürk'e göre burada bizi ilgilendiren sorulardan bir tanesi şeytan cennetten kovulduktan sonra nasıl cennetteki Âdem ve eşine vesvese vermiştir. Öztürk bazı tefsirciler bunu bir yılan vasıtasıyla yaptığı konusunda hemfikir olsalar da bu görüşe katılmamıştır (Öztürk, 2017: 159-160). Bazı tefsir âlimleri bu konuda üç görüş ortaya atmışlardır. Bunlardan birincisi: Allah şeytana öyle bir güç vermiştir ki şeytan yeryüzünden gökyüzüne ya da cennete vesvesesini ulaştırmıştır. İkincisi: Aslında cennetten kasıt yeryüzünde bir cennettir bundan dolayı Âdem ve eşi gibi şeytan da cennettir. Üçüncüsü Âdem ile eşi bazen cennetin kapısına taraf gelmiştir. Geldikleri bu zaman aralığında şeytan vesveseyi vermiştir. Öztürk'e göre bunların hepsi farazi olan kesinlik oluşturmayan görüşlerdir. Âdem'in yasak ağaçtan yemesi gibi Tanrı'nın ilahi takdiridir. Bütün bu sınavı yaratılan varlığın cennetten dünyaya indirilmesi için gerekli şartlar olarak yorumlamıştır (Öztürk, 2017: 159-160).

Elmalı'ya göre Âdem hiç kimsenin yalan yere Allah'ın adını vererek yemin etmeyeceğini bildiği için ona inanmış şeklinde yorumlamıştır. Daha sonra ağacın meyvesinden yemeye başlamışlardır. Ağacın meyvesinden yer yemez üzerindeki cennet elbiseleri kalkmış ve birbirlerinin avret yerlerini görmüşler. Şeytan onları aldatmış ve üzerlerindeki nur perdesi inmiştir. Elmalı birbirlerinin çirkin yerlerini görmeye başlamış şeklinde bir ifade de bulunmuştur. Daha sonra

---

² 1)Âdem 2)Havva 3)Şeytan 4)Yılan 5) Tavus kuşu (Bursevi, 2020: 1/326).

yapraklardan bir örtü yapıp kendilerini saklamaya çalışmışlardır (Elmalılı, 2017: 4/12-25). Kur'an Yolu mealine göre Âdem ile eşi yaptıklarından pişman olup tövbe etmişler, tövbelerine karşılık insan yeryüzünün halifesi olmuştur demektedir. Şeytan gibi günahlarında ısrarcı olmadığı zaman insan yüksek mevkilere gelmektedir. Karaman vd. göre Âdem ve eşinin bu cezaya maruz kalıp dünyaya inmesi doğrudur fakat Tevrat'ta verildiği gibi günahlarının başka bedelleri olmayacaktır (Karaman vd., 2007: 2/506-512). Bursevi isyan ile avret yerlerinin arasını ilişkilendirmiştir. Bursevi bazılarının ifade edilen “yaklaşma” denilen ağaçtan Âdem'in yemediğini aynı türdeki başka bir ağaçtan yediğini ifade etmiştir. Rûhu'l-beyân tefsiri bundan yola çıkarak dolayısıyla burada Âdem'in günahı aslında büyük bir günah değil aksine küçük bir günah olduğunu çünkü hem ifadedeki ağaçtan yemediğini hem de Allah'a isyan etmek amaçlı değil şeytanın yalan yere yemin etmesine inandığı şeklinde yorumlamıştır. Âdem daha sonra buraya döneceğini anlayıp teselli bulmuştur (Bursevi, 2020: 6/28-53). Dönüş tekrardan cennetidir.

Kanaatimizce ifade edilen pasajlar yaşanmış birer olaydan ziyade insanın ibret alması için verilmiş hayalî birer trajedidir. Tevrat'ta olayın geçtiği yer, zaman veya kişi adları çok önemliyken Kur'an'da bu ifadeler detaylara yer verilmeden anlatılmıştır. Kur'an'da konu ana hatları ile insana örnek teşkil etmesi için mesaja odaklanmıştır. Amaç tarihi bilgi vermekten ziyade olayın ana yapısına odaklanmaktır. Sonuç olarak Tanrı'nın belasını vuku bulmuş ve cennetten düşüş gerçekleşmiştir.

2.2. Kabil'in (Kain) Habil'i (Evel) öldürmesi

Kabil'in Habil'i öldürmesi anlatısı hem Tevrat hem Kur'an'da geçen Tanrı'nın belasının vuku bulduğu olaylardan biridir. İslam kaynaklarında Habil ismi İbranice Hebel'dir (Hevel) ancak kelimenin kökeni tartışmalıdır. Hebel kelimesi “soluk, nefes, buhar” anlamında olduğu anne babasının bunu önceden sezdiği için bu ismi verdiği söylenmiştir. Aslında isminin başka olduğu, hayatı böyle kısa sürünce bu isim verildiği söylenmiştir. Bunlar itibar gören rivayetler değildir. Kelimenin “Akkadca” “oğul” manasında “ablu/aplu” veya “hablu/habal” olması daha muhtemeldir. (Harman, 1996: 376-378). Müslüman kaynaklarda Kabil olarak geçen kelimenin özü ise Tevrat tercümesinde Kâin olduğu belirtilmesine rağmen Kâyin biçimindedir. Tevrat'ta Kabil ismi “dünyaya getirmek, kazanmak” manasında “kânâ” kelimesinin çekimi olan “kanı” şeklindedir. Kabil “dünyaya getirilmiş, döl, çocuk, maden işinde çalışan, demirci” anlamlarına gelir. Türkçe eski kaynaklardan biri olan Âşık Paşa'nın Garibname'sinde Kabil kelimesi kabul edici manasındadır (Harman, 1996: 376-378; Nişanyan, 2015). Habil yaşamaya yarayan şeyler, Kabil'in ise dünyayı kazanan anlamına gelmektedir.

2.2.1. Tevrat'ta Kabil'in Habil'i Öldürmesi

Tevrat'ta Kain'in kardeşi Evel'i öldürmesi ve bu öldürme sonucunda Tanrı'nın belasına maruz kalması şöyle ifade edilmiştir: Âdem karısı Havva ile birlikte olup önce Kain'i (Yaratılış 4/1) ardından Evel'i doğurmuştur (Yaratılış 4/2). Evel çoban Kâin ise çiftçi olmuştur (Yaratılış 4/2). İkisi de Tanrı'ya birer sunu hazırlamıştır (Yaratılış 4/3). Kâin çiftçi olduğu için ürünlerinden birer sunu Evel ise çoban olduğu için hayvanlarından birer sunu hazırlamıştır (Yaratılış 4/3-4). Tanrı Evel'in sunusunu kabul etmiş fakat Kain'in sunusunu kabul etmemiştir (Yaratılış 4/4-5). Kâin bunun üzerine sinirlenerek kardeşi Evel'i tarlaya çağırmış (Yu. 3/12; Mat. 23/35; İbr. 11/4) ve kardeşini

öldürmüştür (Yaratılış 4/8). Tanrı Kain'e kardeşini sorduğunda Kain "Bekçisi miyim?" diye cevap vermiştir (Yaratılış 4/9). Tanrı kardeşinin kanının topraktan seslendiğini ve onu öldürdüğü için artık lanetli olduğunu söylemiştir (Yaratılış 4/10-11). Kâin, Tanrı'nın belasını üstüne çekmiştir. Ceza olarak yeryüzünde avare olarak dolaşma ve işlediği topraktan ürün almama cezası almıştır (Yaratılış 4/11-12).

Havva ilk oğlunun, Âdem ve kendisinden sonra Tanrı'ya bir hizmetkâr olarak çalışacağını düşünse de evdeki hesap çarşıya uymamıştır. Raşi'ye göre Evel, Tanrı'nın toprağa lanetinden dolayı hayvancılık ile uğraşmıştır. Evel'in bunu seçmesinin sebeplerinden biri yalnız başına kalıp kendini maneviyata vermek istemesinden gelmektedir. Henüz insan et yemeye başlamamış olsa da hayvanın yününden sütünden faydalanabilmektedir. Kâbil ise Hirsch'e göre tapınma ve insanoğlunu köleleştirmeye muktedir olan toprak işini seçmiştir. İbn Ezra ve Radak'a göre Evel'in sunusunun kabul edilip Kain'in sunusunun kabul edilmeme sebebi ise Kain'in sunusunun çok verimsiz ürünlerden olması Evel'in sunusunun ise sürüsünün en seçkin hayvanlarından oluşmasından dolayıdır. Kain'in suratının asılmasından sonra Hirsch Tanrının ona hatasından dönmeyi öğretmeye çalıştığını söylemiştir. Radak bunun Yahudilere göre bir günahkâr eğer samimi bir şekilde hatasını anlar ve hatasından vazgeçerse tövbesi kabul olur şeklinde ifade etmektedir. Günah kapıda durur ve insanın içinde günah duygusu her zaman olmuştur. Günah duygusu insanı aralıksız olarak test etmektedir (Farsi, 2002: 1/26-29)

Tevrat'a göre Kâin daha sonra kardeşini öldürmek için tarlaya çağırmıştır. Kain'in Evel'i ölüme götürüşü ile ilgili James Tissot'un yaptığı tasvir Foto 2'de (Bkz Ek-1) verilmiştir. Midraşik edebiyata göre Evel, Kâbil'den daha kuvvetlidir. Buna göre Kâbil kavga sırasında Evel'in altındadır ve Evel, Kâbil'i ilk başta alt etmiştir. Kain'in merhamet dilemesiyle onu bırakmıştır. Hemen ardından Kâin, Evel'i öldürmüştür. Tanrı Kâbil'e "kardeşin nerede?" diye sorması Raşi, Radak, Sforno her üç hahamda kardeşinin yerini bilmemesinden değil sadece konu açmaktan ibaret sorulduğunu ifade etmiştir. Yoksa Tanrı yerini adı gibi bilmektedir. Farsi'ye göre Tanrı'nın "kardeşinin kanlarını öldürdün" diye ifade etmesinin sebebi de Raşi'ye göre aslında Kain'in sadece Evel'i değil Evel'den sonra gelecek olan tüm çocukları öldürmüş olması şeklinde yorumlanmış ayrıca ifadeden birden fazla yerinden öldürdüğü çıkarımı da anlaşılabilir. Yahudi din bilginlerine göre hayatı organların hangisi olduğunu bilmediğinden birçok yerine vurmuş olabileceği de verilen yorumlar arasındadır. Daha sonra Tanrı'nın "lanetlisin" ifadesini İbn Ezra onun toprak açısından lanetli olduğu şeklinde algılamıştır (Farsi, 2002: 1/26-29). Kâin artık göçebe olacaktır çünkü toprak ona artık ürün vermeyecek o da her defasında yeni topraklar peşinde sürüklenecek, yalnız şekilde avare olacaktır.

Bazılarına göre aslında bu kurban olayı kıskançlık krizinden daha çok hasat mevsiminde yapılan şükür ayını şeklinde yorumlanmıştır. Nesiller boyu Tanrı'ya şükran sunmak, dileklerini iletme ve evrenin devamlılığını sağlamak amacıyla kurban aracı olmuş, çeşitli kültürler çerçevesinde bulunan dini bir uygulama olmuştur (Yetim, 2020: 63). Sebep ne olursa olsun aralarında bir kıskançlık krizi olduğu anlaşılmaktadır. Bundan sonra Kain'in kıskançlıkla öfkesi doruğa çıkmış ve kardeşini öldürmüştür. Kâin, Evel'i öldürmüş ve yeryüzündeki ilk kanı dökmüştür. Bundan dolayı Tanrı'nın belasına uğramış ve yeryüzünde avare olarak dolaşma cezası almıştır.

2.2.2. Kur'an'da Kabil'in Habil'i Öldürmesi

Kur'an'da Kabil'in, Habil'i öldürmesi isim verilmeden geçmektedir. Allah, peygambere Âdem'in iki oğlunun kıssasını anlatmasını söyler. Kurban sunularına değinilerek birinin kurbanının kabul edildiği diğerinin kurbanının ise kabul edilmediği açıklanmıştır. Kurbanı kabul edilmeyen kurbanı kabul edileni öldürmüştür (Maide 5/27). Kurbanı kabul edilen Allah'tan korktuğunu ve böyle bir şeye yeltenmeyeceğini ifade etmiştir (Maide 5/28). Kardeşi onu öldürürse günahını yüklenmesini istemiştir. Derken kardeşi diğerini öldürmüş ve ziyan edenlerden olmuştur (Maide 5/29-30).

Tefsir âlimlerine göre kurban belli vakitlerde belli şartları taşıyan belli hayvanların kesilmesiyle kişiyi Allah'a yaklaştıran bir ibadet çeşidi olduğu düşünülmektedir. Tarih boyunca hemen hemen her türlü dinde kurban vardır. Burada farklılık gösteren ise kurbanın çeşitleridir. Kurban bir hayvan olabildiği gibi bir bitki bazen de insan olmuştur. Kur'an Yolu mealı bu ayetin Medinelilerin kıskançlığı itibarıyla örnek olsun diye indiğini söylemektedir. Bu sayede Allah kıskançlığın insanı nerelere götüreceğini göstermiştir. Karaman vd. göre Habil ile Kabil arasında bilinmeyen bir nedenden dolayı kriz çıkmıştır. Babaları Âdem'de Tanrı'ya kurban sunmalarını söylemiştir. Daha sonra Habil'in kurbanı kabul edilmiş Kabil'in ise reddedilmiştir. Kabul edilme olarak gökten bir ateş inmiş³ ve sunuyu yakmıştır. Kur'an Yolu'na göre anlatılan bu kıssanın rivayet olduğu söylenmişse de bu görüşler Kur'an ve Tevrat'a aykırıdır. Aynı kıssanın farklı kültürlerde farklı zamanlarda farklı şekillerde anlatılması olağandır (Karaman vd., 2007: 2/251-257).

Bursevi Kur'an'da iki âdemoğlu ifadesi geçtiğinden dolayı bazılarının İsrailoğullarından iki kişi iddiasını reddeder, ona göre ayette geçen iki âdemoğlu Kabil ile Habil'dir. Rûhu'l-beyân tefsiri buradaki amacın şahıslar değil kıssa olduğu için kim olduklarına odaklanılmadığını yorumlamıştır. Kıssada her iki şahıs da Allah'a kurban sunmuşlardır. Ama sonra birinin kurbanı kabul edilmiş diğerinki ise reddedilmiştir. Bunun üzerine kurbanı kabul edilmeyen, kurbanı kabul edileni öldüreceğine yemin etmiştir. Olay gerçekleşince Kabil sinirlenmiş ve beklenmeyecek o olayı yapmıştır. Bursevi'ye göre aslında her ikisi de kurban kesmiş fakat Habil'in kurbanının kabul edilmesinin sebebi Habil en verimli hayvanını kurban etmesinden gelmekte ayrıca Kabil ise ziraatla uğraşmış ve en kötü ürünü sunmuş bu durumdan sunusunu kabul görmemiştir. Kabil yemin ederek Habil'i öldüreceğini söylemiş çünkü kendi kurbanı kabul edilmemiştir. Habil ise bu durumun kendisinden kaynaklandığını bu konuda kendisinin bir suçu olmadığını başına gelenlerin aslında yaptıklarının sebebi olduğunu ifade etmiştir. Habil ardından beni öldürmeye çalışsan da Allah'a yemin ederim ki hiçbir şekilde sana karşılık vermeyeceğim demiştir. Habil, kardeşinin kendi günahını da yüklenerek cehenneme gitmesini istemiştir. Rûhu'l-beyân bu durumu İslam'da hiç kimse başkasının suçunu yüklenmez iken neden böyle bir ifade kullandığını ise şöyle açıklamıştır: Burada kastettiği şey Kabil'in günahlarına bir günah daha eklemesidir. Aslında böyle bir ifade kullanarak kardeşini bu günahattan sakındırmaya çalışmıştır (Bursevi, 2020: 4/520-532).

Kardeşinin bu ifadeleri Kabil'de bir nebze olsun duygu uyandırır da sonuç değişmemiştir. Çünkü Kabil'in nefsi öldürmeden tatmin olmayacaktır. Peygamberin bu konuda hadisine göre Kabil bu suçu işleyerek kendinden sonra öldürülen her insanın suçunu da yüklenmiş çünkü ilk suç ona

³ Kur'an yolunun Taberi'den aktardığına göre eskiden bir kimse bir sadaka verdiği zaman sadakasının kabul edilip edilmediğini anlamak üzere Allah'a bir kurban takdim sunardı, sadakası kabul olmuşa Allah tarafından gökten gönderilen bir ateş o kurbanın üzerine iner ve onu yakarmış (Karaman vd., 2007: 1/727-728).

aittir. Bu konuyla ilgili hadis “Haksız yere öldürülen hiçbir kimse yoktur ki onun kanından Âdem’in ilk oğluna bir pay ayrılmasın. Çünkü ilk cinayet işleyen odur” (Buhari, 2017: Cenaiz 33) şeklindedir.

Rûhu’l-beyân tefsiri Habil daha güçlü olmasına rağmen Allah’tan korktuğunu, Habil’in ona karşı koymak istemediğini çünkü karşı koyacağı sırada bu durumda ona zarar vereceğinden endişelendiği şeklinde yorumlamıştır. Kabil’in nefsi ona galip gelip bu günahı işletmiştir. Bursevi’ye göre nefsi ona bunu yapmasında herhangi bir problem olmadığını aşlamış, rivayete göre Kabil nasıl öldüreceğini bilmediğinden şeytan örnek olarak bir kuş alıp kafasını taşla ezmiş ve ona göstermiştir. Başka bir rivayete göre ise Kabil uyuklu bir durumda Habil’i gafil avlamıştır. Böylece hüsrana uğrayanlardan olmuş hem ahretini hem de dünyasını kaybetmiştir. (Bursevi, 2020: 4/520-532)

Kabil insanoğlu olarak ilk suç işleyendir. Bundan sonra Allah’ın laneti onu sarmış ve işlenen her günahta payı vardır. Kur’an kıssaya aslında kişi odaklı değil de yaşananlardan ibret alma odaklı yaklaşmıştır. Bu meselenin aslında Âdem’in çocukları değil de Musa zamanında yaşayan iki kardeş olduğunu da söyleyenler olsa da bu durum yaşanan olayın ana fikrini değiştirmez. Her kim olursa olsun kan dökülmüş ve Tanrı’nın belasını bulmuştur.

2.3. Nuh Tufanı

Nuh Tufanı hem Tevrat’ta hem de Kur’an’da yer alan ahlaksızlık yüzünden Tanrı’nın belasının vuku bulmasının en bariz örneğidir. İbrânicede “Nôah,” Yunanca “Nôe” olarak ifade edilir. Tevrat’ta babası “Lamek”, “Yehova’nın lanetlediği toprağı ellerimizle işlerken harcadığımız emeği, çektiğimiz eziyeti bu çocuk hafifletip bizi rahatlatacak” diyerek, çocuğa Nuh ismini verdi” şeklinde ifade edilmiştir (Harman, 2007: 224).

Diğer yandan Nuh’un, tufan olayında Sümer ve Bâbil sürümlerindeki kahramanla aynı kişidir. Böylece Sümerliler, tufan kahramanı ebediyete ulaştığı için “ömrü uzun olan” anlamında “Ziusudra” denilmiştir. Tufan hadisesinin Bâbil sürümündeki kahraman Ut-napiştım’in “hayatı yaşayan” manasında, Nuh kelimesi de bir benzerini ifade etmektedir. Habeş dilinde “nâha” kavramından çoğalan Nuh’un “uzun zaman” anlamında böylece “ömrü uzun” manasında kullanıldığı ifade edilmektedir. Diğer taraftan Nuh’un, tufanın Hurri sürümünde olayın kahramanı olan “Na-ah-ma-su-le-el” kelimesinin özeti şeklinde veya Akkadca “nâh” kelimesinden olduğu söylenmektedir. Gertrude Jobes, Nuh adının Yahudilere ait eril bir ad olup, ‘barış, sükûn ve aydınlık’ karşılığında ifade edildiğini öne sürmektedir. Al-Jawaliqi, Nuh adının Arapça olmayan bir kökenden geldiğini söylemektedir. İslam öncesi dönemde Nuh adı biliniyordu. “Kur’an”daki Nuh adı Süryanice Noh şeklinden alıntıdır. Mr. Agadah, Yahudi ansiklopedisinde Nuh adının ‘uysal’ karşılığında kullanılmış olduğunu iddia etmiştir (Harman, 2007: 224-227; Aksoy, 2020).

Nuh kısaca rahatlama dinlenme, uzun ömür sahibi olan, manalarına gelmektedir. Tufan hadisesi ise Yahudilik, Hristiyanlık ve İslâm gibi dinlerde farklı şekillerde ifade bulsa da Afrika ve Asya’nın bazı bölgeleri dışında; Filistin, Yunanistan, Asur, Amerika, Avustralya, Hindistan, Tibet, Çin, Malezya, Litvanya gibi birçok medeniyette bulunmaktadır (Harman, 2012: 322-323). Nuh tufanı sadece Tevrat ve Kur’an’da yer almaz aksine yeryüzünde yaşayan her halk ve gelenekte tufan anlatısına rastlanır. Bu da bize bu hadisenin ne kadar gerçekçi olduğunu göstermektedir.

2.3.1. Tevrat'ta Nuh Tufanı

Nuh tufanına Tevrat açısından baktığımız zaman, Tanrı insanın yeryüzünde yaptığı kötülükleri görmüş ve insanı yarattığı için çok pişman olmuştur. Tanrı'nın yüreği sızlamış ve insanları, hayvanları yeryüzünden silip atacağını söylemiş, onları yaratığına pişman olmuş fakat Nuh Tanrı'nın gözünde değer bulmuştur (Yaratılış 6/5-8). Tanrı, Nuh'a, insanlığa son vereceğini, çünkü yeryüzünün zorbalıkla dolduğunu söylemiş ve kendisine gofer⁴ ağacından bir gemi yapmasını emretmiştir (Yaratılış 6/13-14). Diğer bir pasajda Tanrı, yeryüzünü tufanla sınavacağını ve yaşayan herkesin öleceğini söylemiştir (Yaratılış 6/17). Bu tufandan kurtulması için Nuh'a gemiye binmesini ve her hayvan türünden birer çift almasını Tanrı emretmiştir (Yaratılış 6/19). Tufanın başlama sürecini Tevrat şöyle vermektedir: “Nuh altı yüz yaşındayken, o yılın ikinci ayının on yedinci günü enginlerin bütün kaynakları fışkırdı, göklerin kapakları açıldı. Yeryüzüne kırk gün kırk gece yağmur yağdı” (Yaratılış 7/11-12). Tufanın süresi ve gelişim aşamaları Tevrat'ta “Tufan kırk gün sürdü. Çoğalan sular gemiyi yerden yukarı kaldırdı. Sular yükseldi, çoğaldıkça çoğaldı; gemi suyun üzerinde yüzmeye başladı. Sular öyle yükseldi ki, yeryüzündeki bütün yüksek dağlar su altında kaldı. Yükselen sular dağları on beş arşın aştı. Yeryüzünde yaşayan bütün canlılar yok oldu; kuşlar, evcil ve yabanıl hayvanlar, sürüngenler, insanlar, soluk alan bütün canlılar öldü. Rab insanlardan evcil hayvanlara, sürüngenlerden kuşlara dek bütün canlıları yok etti, yeryüzündeki her şey silinip gitti. Yalnız Nuh'la gemidekiler kaldı. Sular yüz elli gün boyunca yeryüzünü kapladı.” (Yaratılış 7/17-24) şeklinde yer almıştır. Nuh tufanının şiddetinin boyutu ile ilgili Gustave Doré'nin Kutsal İncil'indeki tasviri Foto 3'te (Bkz. Ek-1) verilmiştir

Yahudi âlimlerine göre Tevrat'ta Tanrı'nın insanoğlunu yarattığı ile ilgili ilk önce pişmanlığı geçmektedir. Pişmanlığın arkasından gelen Tanrı'nın ıstırap çekmesi ise aslında onun geleceği bilmesiyle ilgilidir. Akedat Yitshak'a göre bu durum insanın bir ağacı yetiştirmek için toprağa verdikten sonra elinden gelen her türlü yardımı yapması ağacın üstüne düşmesi ve onu koruması ardından budaması olayına benzemektedir. O zaman geldiğinde insan kendi eliyle büyütüp yetiştirdiği bunca emek sarf ettiği, gün gün gelişimini izlediği ağacı budamaya başladığında üzüntü duyar. Aslında yetiştirmeye başladığı ilk anda bunu bildiği halde bu üzüntüsünü hafifletmez. Tanrı'nın pişmanlığı da tıpkı aynı ağaç metaforunda olduğu gibidir. Tevrat'ın yorumu burada Tanrı'nın insana değer verdiğini insani ifadelerle açıklamakta yani Tanrı'nın ıstırap çektiğini ifade etmektedir (Farsi, 2002: 1/36).

Yahudi din bilginlerine göre bu cezayı Tanrı'nın vermesi ise misilleme değildir. O insanı bu kötülüklerden zirveye ulaşıncaya kadar beklemiştir. Bundan sonra Tanrı'nın merhametinden ziyade gazabı baş göstermiş, gözünde lütfu olan sadece Nuh kalmıştır. Nuh'un ve ailesinin de kurtulması için Tanrı'nın yardımı gerekmektedir. Raşi'ye göre Nuh bireysel olarak güçlü ve dürüst biri olmasına rağmen toplumu bu yönde etkilememiştir. Tanrı belki onun hatırına başkalarını kurtarabilir fakat Nuh'un insanlığı etkilemesi imkânsız hale gelmiştir. Âdem'den Nuh'a kadar geçen nesillerin hiçbiri insanoğlunu doğru yola iletmede etkili olamamıştır. Bu yüzden Tanrı, Nuh'un ailesi ve insan neslini sürdürecektir bazı hayvanlar dışında yeryüzündeki her şeyi yok etmeye karar vermiştir. Yahudilere göre Tufan meydana geldikten sonra tıpkı ilk insanlığın atası Âdem'deki benzeri şeyler Nuh'ta vücut

⁴ “Selvi ağacı olduğu tahmin edilmektedir. Bu sözcüğün İbranicesi, Tevrat'ta buradan başka sadece Musa'yı Nil'in sularında taşıyan sepeti (Çıkış 2/3; 2/5) tanımlarken kullanılmıştır.” (Kutsal Kitap, 2014: Yar. 6).

bulmuştur. Nuh ve geride kalanlar insanlığın yeni ataları olmuştur. Raşi aslında Nuh'un nesli çok bozuk olmasına rağmen kendisinin dürüst bir birey olduğunu ifade ettikten sonra Nuh eğer düzgün bir nesilde dünyaya gelmiş olsaydı çok büyük bir Tsadik⁵ olacağını söylemiştir (Farsi, 2002: 1/38-41).

Yahudi âlimlerin yorumuna göre Nuh Tanrı'nın gösterdiği yolda yürüyen Tanrı'dan korkan bir peygamber, halk ise gayet yozlaşmıştır. Raşi bu durumu yozlaşma ile ifade edilen çürümüşlük, sapkınlık, yıkım, zarar manalarında almıştır. Tevrat'ın tefsirine göre insanların davranışları git gide kötüleşmiş ve yozlaşmaya doğru yol almıştır. Putperestlik ve ahlaksızlık gibi meydana gelen günahlar önce gizli kapaklı işlenirken daha sonra uluorta işlenmeye başlanmıştır. Orta Çağ'da Aramice ve İbranice dillerinde yazılmış, Tevrat'ın mistik yorumu olan bir grup kitaptan oluşan Zohar bu durumu “yeryüzü suçla dolmuş” şeklinde ifade etmiştir. Aslında insan dünyanın özü olduğundan bozulmaya başlamasıyla birlikte dünyanın özü bozulmuştur. İnsanlar günah işledikten sonra bu günahlara alışır hatta öyle bir raddeye gelir ki insanlar artık bunlara günah olarak değil gerekli olarak bakarlar, bu durum Nuh devrinde de gerçekleşmiştir. Yahudi âlimlerine göre insanların çarpık cinsel ilişkileri hayvanlara bile zuhur etmiştir. Hırsızlıklar o kadar dolambaçlı yollardan yapılmış ki bunları kapsayacak bir yasa dahi bulunamamıştır. Bu vb. durumlar ahlaki yönden toplumu felakete götürmüştür. Zira kural ve düzenin olmadığı bir toplum batmaya mahkûmdur (Farsi, 2002: 1/38).

Yahudi din bilginlerine göre Tanrı bu kadar ahlaksız olan bir neslin yaşam hakkını elinden almış fakat onlara yine de son kez merhamet göstermiş bu durum Nuh'un 120 yıl boyunca gemi inşa etmesinden anlaşılmaktadır. Raşi'ye göre Tanrı aslında insanın cezasını uzattıkça uzatmıştır. Daha sonra bu zaman zarfında insanlar Nuh'u görmüş, merak edip neden bu kadar zaman bu gemiyle uğraştığını sormuştur. Nuh'ta onlara “Tanrı günahlarınız yüzünden dünyaya bir tufan getirmek üzere” cevabını vermiştir. Bu cevap sayesinde insanların “teşuva”ya⁶ yönelmesini beklemiştir. Diğer bütün felaketlerde olduğu gibi bu felakette de insanlık inanmak yerine onunla alay etmiştir. Nuh'un gemiyi yapma meselesi bazı otoriteler tarafından eleştirilmiştir. Otoritelere göre Nuh kendi neslini kurtarmak yerine gemiyle zaman öldürmüştür. Yahudiler göre Nuh ile İbrahim'in karşılaştırılan noktalarından bir tanesi de İbrahim aktif bir peygamber olup insanları doğru yola iletmeye çalışırken, Nuh ise pasif bir peygamber ve insanları bu açıdan eğitmemiştir. Yahudi din bilginlerine göre aslında tufanın bir diğer sebebi de Nuh'un davranışlarıdır (Farsi, 2002: 1/41).

Tevrat'ta verilen silsileden yola çıkarak Nuh'un 600 yaşında olduğu 1.056 yılında doğduğu ve tufanın ise 1.656 yılında meydana geldiği anlaşılmaktadır (Yaratılış 5). Oymak, Nuh ve ailesinin tufan başladıktan sonra, sular yükselince gemiye gelmiş olmasının sebebi olarak Nuh'un da Tanrıya güveninin tam olmadığını ifade etmiştir. Bu güvensizliğin sebebi Tanrı'nın son dakikada insanlara acıyacağına inanmasıdır bundan dolayı Nuh ve ailesi sular ayaklarına gelene kadar gemiye binmemişlerdir (Oymak, 2014: 148). Her ne sebeple olursa olsun Nuh'un Tanrı'ya karşı bir güvensizliği var ve bu güvensizlik eleştirilmiştir.

Tevrat âlimlerine göre Tevrat'ta bütün ayların sıralaması Mısır'dan çıkış olayına dayanarak nisan ayından itibaren numaralandırılır fakat Tufan Mısır'dan çıkıştan çok önce olmuş yani Tevrat'ta verilen ayların hesabında herhangi bir sıkıntı yok ve ortalama ekim ayına rastlamaktadır. Bu durum

⁵ Raşi'ye göre iyi ahlaklı davranış sahibi kimsedir (Farsi, 2002: 1/39).

⁶ Başkalarını doğru yola getirmek demektir (Farsi, 2002: 1/39).

bizlere mevsimsel olarak tufan olabilmesi için uygun bir zamanı işaret etmektedir. İlgili anlatıda bazı yerlerde tufan ifadesi geçerken bazı yerlerde yağmur ifadesi geçmektedir. Yahudilerin bundan anladığı tufanın ilk önce hafif bir yağmurla başladığı, insanın o ana kadar o hafif yağmuru bereket yağmuruna çevirebilme fırsatına sahip olduğudur. İnsanlar bunu yapmayınca yağmur, tufana dönüşmüştür (Farsi, 2002: 1/44-45)

Oymak, Nuh tufanının bölgesel veya evrensel olduğu konusunda da çeşitli görüşler olduğunu ileri sürmüştür ardından Tevrat bize bunun evrensel olduğunu dile getirirse de bu görüş doğru değil çünkü jeologlar ve tabiat bilimciler bütün insanlığı yok eden evrensel bir tufana olumlu gözle bakmamaktadırlar şeklinde yorumlamıştır (Oymak, 2014: 143).

Tevrat'a göre daha sonra tufanın başladığı ve dünyayı harabe haline getirdiği ve İbn Ezra'ya göre en yüksek şiddete ulaşınca ağaçları söktüğü ve binaları yıktığı belirtilmektedir. Yahudi din bilginlerine göre tufandaki su kaynama derecesindedir. Tufan o kadar şiddetlenmiş ki Nuh ve ahalisinin olduğu gemi belirsiz bir şekilde sürüklenmeye başlamıştır. Suların seviyesi en yüksek dağların 15 arşın yukarısına çıkmıştır. Midraşik edebiyat suların bu dereceye kadar yükseldiğini kabul etmeyenler için suların dalgalar ile dağları aştığını kabul edeceklerdir şeklinde yorumlamaktadır. Bu büyük ve mucizevi olaydan kaçanlar dağlara sığınsalar da tufan oraya da ulaşmıştır. Haham Malbim'e göre olaya ek olarak yerin dibinde gerçekleşen yüksek ısı ve yeryüzünün katmanlarının kayması sonucu canlı kalıntıları en altlara kadar ulaşmış bundan dolayıdır ki fosillerin yaşlarını belirlemek sağlam sonuçlar vermemekte çünkü aşırı ısı ve basıncın bu kalıntıları ne kadar etkilediği tahmin edilememekte demiştir. Tufan meselesinde kara hayvanları zarar görürken balıklar için durum farklıdır, Yahudi din bilginlerine göre Tanrı balıklara herhangi bir felaket göndermemiş çünkü balıklar insanların günahına bulaşmamıştır. Tufan, yaşamını nefes sayesinde sürdüren canlıları yok etmiştir. Tevrat âlimleri yağmurun başlayıp suların çekilmesi arasında geçen süreyi 10 ay olarak öngörmektedir. Bu süre zarfında dünya canlı barındırmamıştır (Farsi, 2002: 1/44-50).

Tevrat anlatısında Nuh'a ne kadar peygamberlik vasfı ile yaklaşılmamış olsa da sonuç olarak Nuh toplumda bir otoritedir. Nuh kavmi Tanrı'ya inanmamanın cezası olarak tufan hadisesi ile Tanrı'nın belasına uğramış, gerek yaptıkları gerek inançsızlığı yüzünden yeryüzünden silinmiştir.

Tevrat araştırmacıları tarafından Tevrat'ın dört kaynak hipotezi⁷nden geldiği Tufanın ise bunların iki kaynağı Ruhban (P) ve Yahvist (J) metinleri olduğu ifade edilmiştir. Aygün'a göre Yahvist metinler M.Ö X. ve IX. yüzyılda ruhban metni ise M.Ö V. yüzyıllarda yazılmış, Tevrat son olarak düzenlendiğinde bu metinler birleştirilmiş ve bugünkü Tevrat ortaya çıkmıştır. Son tasnifte gerekli düzenlemeler sağlam yapılmadığı için metinler arasında bilgi ve tarz farklılıkları vardır. Aygün, Tufan meselesinin büyük kısmının ruhban metnine ait olduğunu ifade etmiş, Yahvist metinlerde ise yeteri kadar detaylandırma verilmemiş şeklinde açıklamıştır. Yahvist metinlerde tufan yağmurla başlarken ruhban metinlerde kaynakla başlamaktadır. Tufanın süresi Yahvist metinlerde 40 gün, ruhban metinlerinde ise 150 gün şeklindedir (Aygün, 2014: 48). Görüldüğü üzere Nuh tufanı Tevrat'ta bile kendi içerisinde farklılıklar arz etmektedir.

---

⁷ “Wellhausen tarafından geliştirilmiş ve onun adıyla özdeşleştirilen “Dört kaynak hipotezine”ne göre Tevrat içerisindeki kitaplar J-E-D-P adı verilen kaynaklar tarafından meydana gelmiştir.” (Yetim, 2019: 76).

2.3.2. Kur'an'da Nuh Tufanı

Tevrat'ta geniş bir şekilde bütün detaylarıyla anlatılan Nuh tufanı hakkında Kur'an'da da özöl bilgiler verilmektedir. Kur'an'da Nuh tufanı şöyle aktarılmıştır: Nuh'a önceden inananlardan başka artık kimsenin inanmayacağı bu durumdan dolayı üzülmemesi gerektiği söylenmiştir. Nuh'a gözetim altında bir gemi yapması emredilmiş, inanmayanlar için ise istekte bulunmaması onların cezasının kesinleştiği ifade edilmiştir (Hud 11/36-37). Nuh onlarla kendisinin arasını açması için Allah'a yalvarmış (Şuara 26/118; Nuh 71/26-27), kavmine karşı yenik düştüğünü ve Allah'tan intikam almasını istemiştir (Kamer 54/10). Daha sonra Nuh, gemiyi yapmaya başlayınca kavminden bazı kişiler onu yalanlayıp (Yunus 10/73) alay etmiştir. Nuh bu yalanlamalara karşılık (Müminun 23/26) inananların da onlarla alay edeceğini, sıranın artık kendilerine geldiğini söylemiş, onların azabının yakın olduğunu ve üzerlerine geldiği zaman gerçeği kavrayacaklarını ifade etmiştir (Hud 11/38-39). Sonunda Allah'ın emri gelmiş ve “tennur”⁸ kaynamaya başlamıştır. Sular artık yerinde duramaz bir hale gelmiştir. Nuh'a ailesini, inananları ve her cins hayvandan birer çift alması emredilmiştir (Hud 11/40). Daha sonra gökyüzünün kapıları açılmış kesintisiz ve sağanak bir yağmur başlamış, yerden de kaynaklar fışkırmış ve yeryüzü ile gökyüzünün suları adeta birleşmiştir (Kamer 54/10-11).

Aktaş'a göre Nuh kavmine merhamet yoluyla davranıp iman etmelerini beklemiş, onlar ise putlara tapan küfürde ısrar eden, Nuh'un bir beşer olmasından dolayı inanmayan, onunla alay eden, onu sapık ve deli olmakla suçlayan, kibirlenen, insanlara tuzak kuran bir toplumdur. Aktaş, Nuh kavmini Nuh'u öldürmeye çalışan zalim ve fâsık olan bir kavim olarak ifade etmiştir (Aktaş, 2014: 269-283).

Daha fazla zulme dayanamayan Nuh, kavminden inkâr edenlerin azaba uğramasını Allah'tan “Artık onlarla benim aramda sen hükmet. Beni ve benimle birlikte olan müminleri kurtar” (Şuara 26/118) diyerek istekte bulunmuştur. Allah onun bu dileğine karşılık o kavmi yok edeceğini bildirmiştir. Allah, peygamberine daha önce Allah'a inananların dışında hiç kimsenin artık inanmayacağını ifade ettikten sonra onlara büyük bir felaket getireceğini artık yaptıkları eziyetlere karşı Nuh'un üzülmemesini söylemiştir. Bunu da şöyle ifade etmiştir: “Haktan sapanlar için bana başvuruda bulunma, onlar boğulacaklar”dır (Hud 11/37). Karaman vd. göre daha sonra Nuh geminin inşasına başlamış ve Nuh'u geminin inşası sırasında görenler onunla “Peygamberlikten vazgeçip marangozluğa mı başladın?” diyerek alay ettiklerini söylemiştir. Nuh ise alay etme sırasının kendilerine de geleceğini bildiği için yaklaşan felaketi onlara bildirmiş, sonra tennur şiddetlenip sular coşup yükselmeye başlamış, Allah'ın azabı şiddetlenmiştir. Azap sabah şafak vakti meydana gelmiştir. Kavmi durumun bilincine varıncaya kadar helak edileceklerinin belirtileri baş göstermiştir (Karaman vd., 2007: 3/171-174).

Bu olayı Kur'an “Nuh kavmini de, peygamberleri yalanladıkları vakit suda boğduk, onları insanlara bir ibret yaptık ve zalimlere elem dolu bir azap hazırladık.” (Furkan 25/37) diyerek azabın şiddetini tasvir etmiştir. Özarslan, bu tufanı gökten boşalan yağmurlar ve yeryüzündeki sular, seller

⁸ “Ayette geçen “tennur” kelimesi ile neyin kastedildiği müfessirler arasında tartışma konusudur. İbn Abbas, Hasan el-Basri, Mücahid gibi ilk müfessirlerin de içinde bulunduğu müfessirlerin ekseriyeti bunu ekmek fırını diye zahir anlamda alarak tabirine ise “suyun yükselip ekmek fırınına kadar yükselmesi” diye yorumlamışlardır. Razi ise Arapların yeryüzünü “tennur” diye adlandırdığını belirtmiş bazılarının ise yeryüzünün en şerefli yerine “tennur” dendiği bu kelimenin sabah vakti ya da işin zorluğu anlamında kinaye olduğu “kavmin helak edileceğinin alameti” manasına geldiği görüşlerini de zikretmiştir. Buna göre ifadenin mecazen anlamı “Allah'ın azabının artması” hakiki anlamı ise “suyun fırından kaynaması” demek olduğu belirtilmiştir.” (Kutluay, 2014: 306-307).

meydana getirmiş, sular yerleri tuttuğu gibi dağları da kaplamış, güneşin ışığı ayın parlaması kaybolmuş, dünya tamamen karanlığa gömülmüş, Gece ve gündüz bir bütün haline gelmiş, sular yeryüzünde ulaşmadık hiçbir yer bırakmamış diyerek tufanı betimlemiştir (Özarslan, 2014: 29-30).

Elmalı'ya göre bu bir afet olduğundan afetten kurtulmak için basit tedbirlere imkân dâhilinde değildir. Tufanın başladığı gün insanların yaşadığı sıradan bir yağmurlu gün, basit bir fırtına olayı değildir. Allah'ın emriyle gelen bir azap olduğundan, değil insanoğlu dağlar bile kurtulmamış, Allah'ın mucizesine erişenler hariç herkes yok olmuştur. Elmalı'ya göre Nuh'un duasında "Ey Rabbim! Kâfirlerden hiç kimseyi yeryüzünde bırakma!" diyerek ifade ettiği sadece bizim gezegenimizdir ayrıca tufan her ne kadar yeryüzünde meydana gelmiş olsa da kutup bölgelerini de dâhil etmek doğru değildir. Elmalı bu durumu Nuh sadece kendi kavmine mi peygamber olarak geldi yoksa bütün insanlığa mı geldiği konusu ihtilaflı olduğu için, tufanın da her bölgeyi kapsayıp kapsamadığı konusunda da ihtilaf olduğunu söylemiştir. Gerçek şu ki Nuh ve kavminin olduğu yerde tufan kesinlikle gerçekleşmiş ve bunların ötesinde olan yerler hakkındaki düşünceler ise tamamen tahmindir⁹ (Elmalı, 2017: 4/655-661).

Bursevi'ye göre tufan 40 gün 40 gece sürmüş bu geceler boyunca gökten yağmur inmiş yerden sular çıkmıştır. Sular dağların 15 arşın kadar üstüne ulaşmıştır. Rûhu'l-beyân olayla ilgili bir rivayet anlatısı şu şekildedir: Tufan o kadar şiddetlenmiş ki bu tufandan şeytan bile korkmuş gemi oturmaya yakın şeytan, Nuh'a gelip "Sor bakalım rabbine, bana da tövbe kapısı hala açık mıdır?" demiştir. Daha sonra Nuh rabbinden aldığı emirle "Şeytanın eğer Âdem'in mezarına secde ederse ona da tövbe kapısı açıktır" dediğini ifade etmiştir. Şeytan tekrar kibirlenmiş "Ben onun dirisine secde etmedim ölüsüne mi secde edeceğim" diyerek çekip gitmiştir (Bursevi, 2020: 8/351-406).

Tufan olayının nasıl olduğuna dair rivayetler Kur'an'da farklı ayetlerde yer almakta fakat bu tasvirler ayrıntı içermemektedir. Buna göre tufan ufak bir yağmurla başlamış daha sonra tufana dönüşmüştür. Ayrıca Kur'an'da tufan olayının ne kadar sürdüğü hangi bölgeleri kapsayıp kapsamadığı durumları hakkında bilgiler yer almamaktadır. Tufan hadisesiyle ilgili verilen bütün bilgiler Nuh'un tebliğ faaliyetine dönük anlatımdır. Onun toplum içinde bozulmayan temiz bir insan olduğu vurgulandıktan sonra toplumun dinamiklerinin inkârcı ve putperest bir yapıya sahip olduğu gibi özellikler verilmektedir. Bu açıdan düşündüğümüzde mekân-zaman algısı pek önemli olmamaktadır. Zaten Kur'an'da bu tür konular üzerinde pek durmamış, ayrıca Kur'an'da olay bir bütün halinde değil, farklı ayetlerde Nuh bağlamında tekrar edilmiştir. Nuh kavmi Kur'an'da simgesel bir anlatıdan ziyade ibret alınması gereken bir kıssa şeklinde verilmiştir. Kanaatimizce bu kıssa Tanrı'ya karşı gelmenin bela ile sonuçlandığı bir hadisedir.

2.4. Lut Kavmi(Sodom ve Gomore)

Lut, Tevrat anlatısında "Terah'ın" çocuğu "Aran'ın" oğlu "İbrâhim'in" yeğeni olarak verilmiştir. İslamiyet'ten önce Araplar tarafından bilinmeyen bu isim "Süryanice" yahut "İbranice" olduğu konusunda görüşler bulunmaktadır. "Aran" Ur kentinde vefat ettikten daha sonra "Terah"

⁹ "Tufan'ın meydana geldiği yer üzerinde ağırlıklı olarak Ağrı ve Cudi Dağı çevresi gösterilse de son yıllarda farklı araştırmacılar tarafından da dile getirilen Tufan için bir başka mekânın Karadeniz olabileceği yönündedir". (Dölek, 2018: 3656). "Günümüzden yaklaşık 8000 yıl önce meydana gelen Karadeniz Taşkını olarak ifade edilen Karadeniz'in su seviyesinin yer tarihi açısından çok kısa sayılabilecek bir süre içerisinde 100 metre kadar yükselmesi bu görüşü desteklemektedir." (Dölek, 2018: 3652).

oğlu İbrâhim'i ve onun eşi Sâre'yi ve torunları Lût'u alarak Harran'a yerleşmiştir. Lût, Mısır'a İbrahim ile birlikte gitmiştir. Ölüdeniz yazmalarına göre Firavun'un adamlarına karşı İbrâhim'e sözcülük konusunda yardım etmiş, daha sonra burada çok mal mülk sahibi olmuştur. Mısır'dan daha sonra Ken'ân'a dönen İbrâhim ve Lût'un çok sayıda koyun ve sığırdan oluşan sürüleri olduğu bilinmektedir. Sürülerin oranına karşılık çok az sayıda su kaynağı bulunduğu, bu nedenden dolayı Lut, verimi ile ünlü Eden bölgesinde "Sodom" ve "Gomore" çevresine yerleşmiştir. Daha sonra Eden bölgesindeki "Sodom", "Gomore", "Adma", "Tseboim" ve "Bela" memleketlerinde yaşayan halk "Elâm" Kralı Kedorlaomer'e isyan girişiminde bulunmuş, bu isyan bastırılınca Lut'ta onlarla birlikte esir düşmüş, daha sonra İbrahim tarafından kurtarılmıştır (Harman, 2003: 227-229; Katar, 2007: 59-60). Lut, İbrahim'in yeğeni ve kavmi içerisinde yaşayan adil dürüst biridir. Kavminin meydana getirdiği sapkınlıklar kendine bulaşmamış ve bu toplum içinde temiz kalmış nadir bir insandır.

2.4.1. Tevrat'ta Lut Kavmi

Lut kavmi ile ilgili Tevrat Yaratılış 23/13'te, Sodom halkının kötü ve günahkâr olduğu şeklinde bilgi vermiştir. Yine Tevrat'a göre Tanrı bundan dolayı o kavmi helak etmek için iki melek göndermiştir. Melekler önce İbrahim'e gelmiş ve buradan Lut kavminin helak olacaklarını söylemiştir (Yaratılış 18). İbrahim bu durumla ilgili Tanrı ile istişarede bulunmuş¹⁰ (Yaratılış 18/16-33), İki melek akşama doğru Sodom şehrine varmış ve Lut'u görmüşlerdir. Lut onların melek olduğunu bilmeden misafir olarak eve davet etmiş (Yaratılış 19/1-2), melekler onun evine gitmişlerdir. Yahudi âlimlerine göre meleklerden biri Sodom şehrini yok etmekle görevliyken diğer melek Lut'u kurtarmakla yükümlü olmuştur. Raşi'ye göre meleklerden "adam" ya da "yabancı" olarak söz edilmiş çünkü melekler yeryüzüne indikten sonra Tanrı'nın katında sadece birer insan düzeyinde oldukları ifade edilmiştir. Lut, melekleri evine davet etmiş çünkü meleklerden hem etkilenmiş hem de korkmuştur. Yaratılış 19/2'deki ifadelerde Lut'un onları evine davet etmesiyle birlikte Lut onlardan önce ayaklarını yıkamaları istemiştir. Raşi'ye göre bunun sebebi eğer ayakları temiz değilse Sodom halkı, gelen misafirlerin çok önceden geldiğini düşünüp Lut'a yüklenecek, ayakları temiz olduğu takdirde onların yeni geldiği göz önünde olacaktır. Tevrat tefsirinde ayrıca dönemin insanların ayak tozuna tapınmasından dolayı Lut'un bundan kaçınmak için ayaklarını yıkattığı da söylenen görüşler arasındadır (Farsi, 2002: 1/124).

Lut meleklerle yemek hazırlayıp mayasız ekmek ikram etmiştir (Yaratılış 19/3). Yemek faslından sonra uyuyacakları sırada Sodom halkının erkekleri Lut'un evinin önüne gelmiş (Yaratılış 19/4), Lut'a seslenerek, "Bu gece sana gelen adamlar nerede? Getir onları da yatalım" (Yaratılış 19/5) demişlerdir. Lut dışarı çıkıp arkasından kapıyı kapatıp "Kardeşler, lütfen bu kötülüğü yapmayın. Erkek yüzü görmemiş iki kızım var. Size onları getireyim, ne isterseniz yapın. Yeter ki, bu adamlara dokunmayın. Çünkü onlar konduğumdur, çatımın altına geldiler" demiştir. Midraşik edebiyatta Lut'un

¹⁰ Tanrının izniyle melekler Sodom ve Gomore'ye gelen melekler, önce İbrahim'e gelip haber verdikleri için İbrahim Tanrı ile son ana kadar Sodom ve Gomore'nin geleceği hakkında istişarede bulunmuştur. İbrahim'in görüşü şehrin hepsi günahkâr dahi olsa şehirde bir dürüst insan kalmışsa o şehir ceza almaması gerektir. Ceza olsa bile en azından dürüst kişiye ceza bulaşmamalıdır (Yaratılış 18/23-25). İbrahim, Tanrı'nın adaletini ancak ve ancak böyle tesis edeceğini söylemiştir. Tanrı böyle yapmadığı takdirde İbrahim'e göre sonraki gelecek nesillerde Tanrı'ya karşı bir şüphe ve kuşku oluşacaktır. Aslında İbrahim bu tavırla birçok milletin babası olduğunu gözler önüne sermektedir. Çünkü günahkârlara dahi merhametle yaklaşmaktadır. İbrahim'in Tanrı ile istişarede bulunduğu beş tane şehir cezayı hak etmiştir bunlardan iki tanesi yani Sodom ve Gomore ön plana çıkmaktadır (Farsi, 2002: 1/120-125).

aslında bir yandan yaşamını tehlikeye atarken bir yandan gelenlere kızlarını sunduğu şeklinde açıklamalar yer almaktadır. Yine yapılan bir yorumda, böyle bir manzara karşısında bir insan kızları ya da eşi için ölüme giderken, Lut gelen misafirlerine bir şey olmaması karşılığında kızlarının onurunun kırılmasını göze aldığı, muhteşem misafirperverliğiyle cinsel ahlaksızlık konusundaki umursamazlığının çelişki oluşturduğu bilgisi yer almaktadır. Aynı şekilde kızlarının namusunun Lut için herhangi bir önemi olmadığı, fakat misafirleri için bu durumun söz konusu olmadığı, misafirlerinin kendi evinin çatısı altında olduğu müddetçe bunlardan sorumlu olduğu ve Sodumluların bu isteklerinden vazgeçmelerini söylemiştir (Farsi, 2002: 1/124).

Daha sonra Yaratılış 19/9-10'da Lut'a kenara çekilmesini emreden Sodumlular, pasajda verilen ifadeyle bir "körük" yani bir "sanrı" içerisindeyler. Aslında bu da Sodumluların ne kadar yozlaştığının da açık ibaresidir. Sonrasında adamlar, Lut'a "Çekil önümüzden!" diye karşılık vermiş, "Adam buraya dışardan geldi, şimdi yargıçlık taşıyor! Sana daha beterini yaparız." diyerek Lut'u ite kaka kapıyı kırmaya davranmışlardır (Yaratılış 19/6-9). Ramban aslında Sodumluların gelen misafirlere bu kadar kötü davranmasının altında yatan neden olarak fakir ve muhtaç insanları kendilerinden uzak tutma çabası şeklinde yorumlamaktadır. Sodumlular her türlü günahta meşhur olmuşlar ancak kendileri hakkında yok ediliş kararının gelmesi bu olayda kendilerine sığınmış fakir ve muhtaç insanlara karşı sergiledikleri bencillikleri olduğu ve Raşbam'a göre Sodumlular arasında bir tane bile masum insanın olmadığı, hepsinin günahkâr olduğu şeklinde görüşler de vardır (Farsi, 2002: 1/124).

Melekler Lut'u içeri almış ve kapıyı kapatmıştır. Kapıya dayanan bütün ahaliyi kör etmişlerdir (Yaratılış 19/10-11). Melekler Lut'a, "Senin burada başka kimin var?" diye sormuşlar (Yaratılış 19/12), melekler "Oğullarını, kızlarını, damatlarını, kentte sana ait kim varsa hepsini dışarı çıkar. Çünkü burayı yok edeceğiz. Rab bu halk hakkında birçok kötü suçlama duydu, kenti yok etmek için bizi gönderdi." diye açıklamışlar. Tan ağarırken melekler, Lut'a, "Karınla iki kızını al, hemen buradan uzaklaş" diye üstelemiş, "Yoksa kent cezasını bulurken sen de canından olursun" (Yaratılış 19/15-16) demişlerdir.

Farsi'ye göre gecikmesi durumunda ölümün onları kuşatacağı Tanrı'nın tarzıdır çünkü dürüst bir insan çevresi yok olurken kendisi kurtulabilir ancak fırsatı varken bunu tepmemesi gerekmektedir. Tanrı'nın cezası başladığı durumda ise kurtulma mümkün değildir. Daha önemlisi Lut ve yanındakilerin bu azabı görmeyi dahi kaldıracak durumları yoktur. Bunun en güzel örneği Yaratılış 19/26'da Lut'un karısının Sodumlulara ne olduğunu görmek üzere geri döndüğü zaman kendisinin de ölmüş olmasıdır. Tevrat yorumcularına göre Lut'un karısının yaptığı dünya nimetine karşı zafiyettir ve bundan dolayı cezalandırılmıştır (Farsi, 2002: 1/126).

Lut gitmek için ağır davransa da melekler ona yine ikazda bulunmuştur. Lut'a dağa kaçmasını söylemişlerdir. Lut dağa kaçamayacağını, yakınlarda küçük bir kent olduğunu oraya gideceğini açıklamıştır (Yaratılış 19/19-20). Bu kent Soar'dır. Lut ise bir taraftan kaçarken bir taraftan kendisine ayrıcalık tanınmasını istemektedir (Yaratılış 19/18). Çünkü Lut dağa kaçmanın yorucu olduğu, katı şartlar gerektirdiği ve yolun oldukça uzun olduğunu ifade etmektedir. Kendisine daha kısa bir sürede ulaşacağı bir şehir vermesi için Tanrıya yalvarmaktadır. Melekler Lut'a ayrıcalık tanındığını ifade etmiş ve o Tsoar¹¹ şehrine ulaştıktan sonra azabın başlayacağını söylemişlerdir (Yaratılış 19/21-22).

---

¹¹ Ölü denizin bulunduğu yerin güneyi (Farsi, 2002: 1/129).

Lut, kızlarıyla birlikte şehirden kaçıışı ve karısının isabet eden bir taş tarafından öldürülmesini betimleyen bir Pers minyatürü Foto 4'te (Bkz. Ek-1) verilmiştir.

Midraşik edebiyata göre Tevrat'ta Tanrı azap gönderdiği zaman "Elohim" olarak ifade edilir, merhamet gönderdiğinde ise "Adonay" olarak isimlendirilir. Ancak her ne kadar bu Tanrı'nın azap yönü olsa ve Elohim olarak ifade edilmesi gerekse de burada Tanrı'nın merhamet yönü olan Adonay olarak ifade edilmesinin sebebi Tanrı'nın gökten doğrudan kötü bir şey indirmeyeceği dolayısıyladır. Aslında burada anlaşılması gereken diğer bir husus Tanrı'nın Adonay isminin yani merhamet yönünün ifade edilmesi bir nevi Sodom halkının yeryüzünden silinmesiyle Tanrı'nın diğer insanlara merhamet etmesidir. Çünkü Sodom şehri o kadar günaha batmış ki bunların silinmesi birer merhamettir. Daha sonra Tanrı'nın azabı Tevrat'ta Yaratılış 19/24-26'da şöyle aktarılır: "Rab Sodom ve Gomora'nın üzerine gökten ateşli kükürt yağdırdı. Bu kentleri, bütün ovayı, oradaki insanların hepsini ve bütün bitkileri yok etti. Ancak Lut'un peşi sıra gelen karısı dönüp geriye bakınca tuz kesildi". Yahudi din bilginlerine göre aynen anlatıldığı gibi olmuş Tanrı gökyüzünden kötü bir şey indirmemiş, yağın şeyin cinsi yağmur olarak başlamış fakat yeryüzüne düşene kadar kükürt ve ateş haline gelmiştir. Bu olayda yer alan kükürt ve ateşin doğal kaynaklı değil tamamen ilahi olduğu söz konusudur. Onları yeryüzünden silen ise sadece kükürt ve ateş değil bunlarla birlikte başlayan tuz yağmurudur. Sodom şehrini yok eden kükürt, ateş ve tuz ne kadar zaman önce gerçekleşirse gerçekleşsin oraya izini bırakmıştır. Uzmanlara göre bugün hala daha kükürt açısından çok zengin yataklara sahip bir çöldür (Farsi, 2002: 1/128-131).

Tevrat'ta Sodom ve Gomora halklarının Tanrıya karşı kötü ve günahkâr olduğu aktarılır. Tevrat'ta Lut kavminin çok büyük günah işlediğini, Tanrı'ya karşı geldiği söylenmiş fakat işlenen günahın ne olduğu söylenmemiştir. Genel kaniya baktığımızda ise bu halkın yozlaşma içinde olduğu, çarpık cinsel ilişkilere bulaştığı, adaletsiz ve kibirli bir toplum olduğu karşımıza çıkmaktadır. Kavmin yaşadığı şehirlerin bol miktarda ekmeği ama aşırı şükürsüzlükleri olmuştur. Bu bolluk onların elini ne yazık ki güçlendirmemiştir (Farsi, 2002: 1/91). Sodom¹² halkının cinsel sapkınlığı şöyle anlatılır: Bu kavim senede bir, evli olan kadın erkek ve çocukların katıldığı cinsel taşkınlara meydana geldiği seks partileri düzenlemektedir. Lut kavmi genç yaşlı demeden cinsel arzularına yenik düşmüş, günahkâr bir toplumdur (Güneş, 2006: 63).

Sodom ve Gomora halklarından yükselen çılgılık, insanların birbirine karşı uyguladığı eziyet ve şiddetin haykırışıdır. Bu eziyete karşı Tanrı, cevapsız kalmamıştır. Tevrat'taki ifadelerle göre Lut kavmi cinsel sapkınlıkta ileri bir boyuta gitmiştir. Sapkınlıkları artık onlar için sıradan olaylar haline gelmiştir. Gerek insanların homoseksüelliğe yeltenmesi gerek diğer başka kötülük ve adaletsizlikler bu kavmin sonunu getirmiştir. Lut kavmi Tanrı'nın belasına uğramış ve yok olmuştur.

2.4.2. Kur'an'da Lut Kavmi

Lut kavminin helakı Kur'an'da şöyle ifade edilmiştir: İbrahim'in tebliğini kabul etmesi (Ankebût 29/26), İbrahim ile bereketli diyarlara gittiği (Enbiyâ 21/71), Lut'un peygamber olduğu (Sâffât 37/133) ifade edilmiştir. Kur'an, Tevrat'takinin aksine Lut ve amcasının çobanları ile yaşanan münakaşadan dolayı değil, peygamberlik vazifesi için (Sâffât 37/133) Sodom'a yerleşmiştir. Lut

¹² "İngilizce bir kavram olan çarpık ilişkileri ifade eden "sodomy" teriminin kökeni de buraya dayanmaktadır" (Farsi, 2002: 1/124).

onlara karşı tebliğde bulunmuş Allah’a karşı gelmekten sakınmaları ve erkeklerle ilişki yaşamamaları ve bu tür isteklerden vazgeçmelerini söylemiştir. Lut’un kavmi ise onu sürgün etmekle tehdit etmiş “Eğer doğru söylüyorsan bizi tehdit ettiğin azabı getir” şeklinde meydan okumuştur. Lut ise onların suçlarının vebalinden kurtulmak için Allah’a duada bulunmuştur (A‘râf 7/80-81; Şuarâ 26/160-166; Neml 27/54-55; Ankebût 29/28-30). Lut’un duası kabul olmuş ve Allah o kavmi helak etmek için üç melek görevlendirmiştir. Melekler önce İbrahim’e gelmiş ve İshak’ın doğumu konusunda müjde vermiş daha sonra Lut kavmine gidip helak edeceklerini söylemiştir (Hûd 11/69-70; Hicr 15/57-58; Ankebût 29/31). İbrahim onlara Lut’un onlarla birlikte yaşadığını ve bu olayın tehir olmasını niyaz etmiştir (Hûd 11/74). Daha sonra melekler azap emrinin çoktan geldiğini fakat Lut ve ailesinin azaba uğramayacağını bildirmiştir. (Hûd 11/76; Ankebût 29/31-32). Melekler Lut’un yanına gelince Lut görmediği bu kişileri kendisine misafir etmiş, Lut meleklerin halini gördüğü zaman üzülmeye başlamış gama ve kedere sürüklenmiştir (Hud 11/77).

Kur’an Yolu meali gelen meleklerin gayet güzel yüzlü genç delikanlılar olmasından Lut’un da onları insan zannetmesinden dolayı Sodom halkının onlara bir zarar vereceği endişesiyle Lut’un üzüldüğünü ifade etmiştir. Kur’an Yolu mealindeki rivayete göre Allah meleklerle Lut kavminin kötülüğü hakkında dört şahadet bulmadıkça o kavmi helak etmemelerini söylemiştir. Daha sonra Lut meleklerle ülkenin durumunu anlatmış ve dört kere şahadet getirmiştir. Bu durumu duyan melekler gayet sıkılmış ve göğüsleri daralmıştır. Lut karısına ekmek yapmasını ve durumdan kimseyi haberdar etmemesini söylemiştir. Lut’un karısı ise ikiyüzlü inkârcı biri olduğundan ekmek yapmak için gereken şeyleri almak üzere dışarı çıktığı zaman uğradığı her yerde ve herkese bu durumu anlatmıştır. Onlara Lut’un evinde çok güzel temiz yüzlü genç delikanlılar olduğunu haber vermiştir. Daha sonra bu durumu haber alan kavmi Lut’un evinin önüne gelmiş ve Lut’un misafirlerine tacizde bulunmak için adeta birbirleriyle yarışmışlar, çünkü kavmi bütün kötülükleri alışkanlık haline getirmiştir (Karaman vd., 2007: 2/551).

Lut’un evinde misafir olduğunu duyan kavmi evine gelmiş ve misafirlerin kendilerine verilmesini istemiştir. Lut misafirlerinden vazgeçmelerini buna karşılık onlara kızlarını vermeyi teklif etmiş fakat kavmi bu konuda Lut’u dinlememiş ve misafirleri istemiştir. Lut kavmine dönerek “Ey kavmim işte kızlarım onları kendinize nikâhlayın ve misafirlerimden uzak durun” demiştir (Hud 11/78; Hicr 15/71). Karaman vd. göre daha önce pek çok kez Lut’un kızları istenmiş fakat Lut, kavminin ahlaksızlıklarından dolayı kızlarını vermemiştir ama bu durumda misafirleri için kızlarını feda etmeyi bile göze almıştır. Onlara böylesinin daha temiz olduğunu kadınlarla nikâhın erkeklerle ilişkiden daha temiz olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Karaman vd. göre Lut’un aslında onları kızlarına özendirmesi Lut’un Tevrat’ın yorumunda anlatıldığı gibi pervasızlığından değil helali özendirmeye çalışmasındandır. Onlara bu öneriyi sunduktan sonra misafirlerine karşı kendisini mahcup etmemelerini istemiştir. Kavmin cevabı ise kızlarına karşı bir eğilimlerinin olmadığı, onları nikâhla almayacakları hatta kendi adet ve usullerinde nikâhın olmadığıdır. Kavminin istediği homoseksüelliktir. Lut onlara haddi aşan bir kavim olduklarını her konuda olduğu gibi bu konuda da haddi aştıklarını ifade etmiştir (Karaman vd., 2007: 2/551-552).

Daha sonra kavmi Lut’un kapısını zorlamaya başlamış ve arka camlardan girmeye çalışmışlardır. Bursevi’ye göre melekler Lut’un içinde bulunduğu bu sıkıntıyı fark etmiş, melekler burada kendisine hiçbir zarar gelmeyeceğini kendileri ile ilgili mahcubiyet yaşamaması ve dayanağının kuvvetli olduğunu söylemiştir. Melekler, Lut’a kapıyı açıp onları azgın kavimle baş başa

bırakmasını dile getirmiştir. Lut kapıyı açmış, saldırganlar içeri girmiştir. İçeri girdikleri zaman meleklerin azabına uğramış, Lut'un evinde sihirbazlar olduğunu söyleyerek kaçmışlardır (Bursevi, 2020: 12/465-470)

Melekler Lut'a kimliklerini açıklamış geceleyin yola çıkmasını kendisine zarar gelmeyeceğini fakat kavminin ve eşinin helak edileceklerini bildirmiştir (Hûd 11/81). Lut'un karısını ailesi olarak görmemesi gerektiğini ve diğerlerinin başına gelen şeyin karısının başına da geleceğini haber vermişlerdir (Hicr 15/60; Neml 27/57). Rûhu'l-beyân olayla ilgili bir rivayeti şöyle ifade etmiştir: Lut meleklerle azabın ne zaman geleceğini sormuştur. Melekler "sabah" deyince Lut onlara "Daha çabuk olmaz mı?" diye sormuştur. Meleklerin cevabı "sabah da yakın değil mi?" olmuştur. Bursevi'ye göre Lut kavminin aslında helak olmaları için sabah vaktinin seçilmesinin sebebi rahatlık vakti olması azabın aslında bu vakitte inmesinin sebebi, korkunç ve düşünenler için ibret verici olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Bursevi, 2020: 12/470-480). Allah da hem Lut'u hem iki kızını hem de ona iman eden diğer cemaati kurtarmıştır. Lut'un karısı da geride kalanlardan olmuş, Lut'a inanmadığı için ailesi dışında tutulmuştur. Lut ve ailesi şehirden çıkmış ve sabaha doğru azap başlamış üzerlerine balçıkla pışırılmış taşlar yağarak Lut kavmi ve Lut'un eşi helak edilmiştir (A'râf 7/83-84; Hûd 11/81-83; Hicr 15/65, 73-74; Kamer 54/37-39; Tahrîm 66/10).

Karaman vd. göre her konuda haddini aşan bu kavim cinsel ilişki konusunda da meşru ölçülerin dışına çıkmış, Lut kavmi hem inkârcı hem de livata da ileriye gidip bu durumu meşru hale getirmiştir. Lut, erkeğin erkeğe yaklaşması şeklinde homoseksüelliğin şimdiye kadar hiçbir kavim tarafından meşru olmadığından bu tür davranışlarını kınamıştır. Allah'a inanmalarını Allah'tan korkup davete icabet etmeleri gerektiğini söylemiştir. Karaman vd. göre bu yaptıklarından dolayı Kur'an onları müsrif¹³ olarak nitelendirmiş çünkü bu kavim cinsellikte makul ölçüyü aşmıştır (Karaman vd., 2007: 2/551-552).

Lut kavmini helake götüren en önemli sebep homoseksüelliktir. Kur'an'da birçok ayette onların bu cinsel yönelimi anlatılmıştır. Aslında eşcinsellik, Lut kavmi ile birlikte meydana çıkmıştır. Daha önce de eşcinsellik olmasına rağmen toplu bir halde ortaya çıkan eşcinsellik ilk olmuştur. Lut kavmi eşcinsellikle anılır hale gelmiştir.

---

¹³ "Sözlükte "haddi aşma, hata, cehalet, gaflet" gibi anlamlara gelen seref kökünden türetilmiş olan isrâf genel olarak inanç, söz ve davranışta dinin, akıl veya örfün uygun gördüğü ölçülerin dışına çıkmayı, özellikle mal veya imkânları meşru olmayan amaçlar için saçıp savurmayı ifade eder. İsrâfçi kişiye de müsrif denir" (Kallek, 2001: 178-180).

3. TEVRAT'TA MISIR HALKININ BAŞINA GELEN ON BELA

Yahudi kaynaklarında Musa'nın, Mısır'da kavmini Firavun'un esaretinden kurtarma sürecinde Firavun'un çeşitli bela ve musibetlere maruz kaldığı ifade edilmektedir. Tevrat Çıkış 7/13'deki anlatıya göre Musa'nın Firavun tarafından köleleştirilen İsrailoğullarını serbest bırakma yönündeki talebinin reddedilmesinden sonra, Tanrı, Mısır hükümdarına baskı yapmak için bir dizi halinde on bela göndermiştir. Firavun her seferinde İsrailoğullarını özgür bırakacağına söz vermiş ancak belalar kalktığında kararını geri almış ve bu bela dizisi devam etmiştir.

Tanrı tarafından çok önemli bir göreve getirilen Musa, Firavun'un elindeki İsrailoğullarını kölelikten kurtarmaya çalışmış ve bu süreçte çeşitli mucizeler sergilemiştir. Ortodokslara göre burada amaç, dünyaya Mısır'ın sahte Tanrılarının gerçek ve tek Yüce Tanrı'nın dengi olmadığını göstermektir. Muhtemelen o dönemde dünyada büyük bir krallık olan Mısır, İsrailoğullarını köleleştiren ve çalıştıran güçlü bir ülkeydi. Ortodokslara göre her belanın bir amacı vardır. Her biri Mısırlıların taptıkları, güvendikleri şeyleri sistematik olarak geçersiz kılmak ve kimin daha büyük olduğunu ortaya çıkarmak içindir. Mısır'ın belaları Musa'nın o dönemde yaygın olan Mısır Tanrıları ve Tanrıçalarına yönelik birer musibettir (Diaxeiristis, 2014). Katoliklere göre Bu on Mısır belası bir doğa olayı değil, tamamen salgınlardan ibarettir. (Bechtel, 1911) . On emirdeki Tanrı'nın ahlaki yasası nasıl tamamlanmışsa on belayla da Tanrı onlara adalet ve yargısını göstermiştir (Çıkış 20/2–17; Tesniye 5/6–21). Tanrı Musa ile birlikte Firavun'un fikrini değiştirmesine tövbe etmesine ve tek gerçek olan kendisine dönmesine on defa izin vermiştir. Her seferinde Tanrı'ya karşı itaatsizlik olmuş itaatsizliğin karşılığı da yeni bir bela ile neticelenmiştir. Firavun on kez kibrinden dolayı Tanrı'yı reddetmiştir.

Musa ve Harun Firavun'dan İsrailoğullarını serbest bırakmasını çünkü onların rabbe hizmet edeceğini söylemiştir (Çıkış 6/13). Firavun ise onlara “Rabbiniz kimdir ki, İsrailoğullarının gitmesi için izin vereyim? Rabbinizi tanımıyorum, İsrailoğullarının gitmesine de izin vermiyorum” demiştir (Çıkış 7/13). Ancak çok geçmeden Firavun, Tanrı'nın gücünü görmüş ve O'nun Mısır Tanrıları üzerindeki gücünü anlamıştır.

On bela Yahudiler için “zahor”¹⁴dur (Farsi, 2004: 2/126). Bu on bela sadece Musa, İsrailoğulları, Mısırlılar ve Firavun'a Tanrı'nın gücünü göstermekle kalmayıp, nesiller boyu anlatılmıştır. Tevrat'ta aktarılan kan, kurbağa, sivrisinek/bit, sinek/böcek, hayvan/sığır hastalığı, çıban, dolu, çekirge, karanlık ve ilk doğanların ölümü şeklinde olan bu belalar on bela anlatısının klasik olarak yoğun biçimde düzenlenmiş bir birimi olarak kabul edilir. Araştırmalarda en yaygın kabul edilen bölümler, ilk doğan çocuğun ölümüyle son bulan (3-3-3-1) üç beladan oluşan üç ünite modelidir (Grossman, 2014: 588).

Grossman'a göre yapısal ve metinsel açıdan gayet haklı olan bu teorinin kendi içinde bazı sorunları da vardır. Dikkate değer bir sorun, yedinci ve sekizinci belalar, dolu ve çekirgelerin anormal tanımını açıklamadaki yetersizliğidir. Bu çalışmalar, belaların yedi beladan oluşan bir birime ve ardından üç beladan oluşan bir birime bölünmesini önermektedir (7-3). Bu bölünmenin özel bir teolojik önemi vardır. Bu model aracılığıyla, çok katmanlı metnin farklı yönlerini aydınlatarak, iki farklı yapısal paradigmanın tek bir anlatıda nasıl bir arada var olabileceği anlaşılmaktadır. Bu paradigmada bela anlatısı iki eğitim süreci olarak karşımıza çıkmıştır. Dolu belasıyla biten ilk yedi

¹⁴ İbranice hatırla manasındadır. Raşi'ye göre çıkış olayının sürekli ver her gün hatırlanması demektir (Farsi, 2004: 2/126).

bela, Firavun ve Mısırlıları eğitmek için tasarlanmışken, kalan üçlü ünite aynı zamanda İsrailoğullarının eğitime yöneliktir (Grossman, 2014: 588). Bazıları ise on belayı iki grup halinde sınıflandırmıştır (5-5). İlk beş bela salgın hastalık olarak ikinci beş ise ilk doğanların “behor” ölümü olarak kendi grubunu temsil etmektedir (Farsi, 2008: 92).

Yahudilikte kutsal metinlerin haftalık sinagog toplantılarında okunması ve dinleyicilere ders olarak verilen eşlik eden açıklamalardan oluşan külliyat olan Midraşik edebiyatının yorumu olarak Farsi her grupta üçüncü olan bela yani bit, çıban, karanlık belaları birlikte etki gösterdiğini ifade etmiştir. Başka bir ifadeyle bit belasında çıban ve karanlık; çıban belasında karanlık ve bit; karanlık belasından bit ve çıban belalarıyla karşı karşıya kalınmıştır. Söz konusu belalar iç içe bir yapı oluşturur (Farsi, 2008: 97). Verilen belaların nasıl bir yapı oluşturduğu İbranice olarak Latin harfleriyle Hoşeh (Karanlık), Şehin (Çıban), H/Kinim (Bit) şeklinde aşağıda verilmiştir (Farsi, 2008: 97):

H o Ş e H
o e i
Ş e H i N
e i i
H i N i M

Yahudi din bilginlerine göre ilk bela grubu olan kan, kurbağa ve bit belası Harun’un eliyle gerçekleşmiştir. Bunun sebebi Musa hem küçükken nehre bırakılmış nehir onun hayatını kurtarmış hem de Mısırlı birini öldürdüğü zaman toprağa gömerek onu gizlemiş yani toprak ona yardım etmiştir. Kan ve kurbağa belasında sular zarar gördüğü için bit belasında toprak zarar gördüğünden bu belaları Musa’nın getirmesi uygun değildir. Bu belalar yeryüzünün doğasıyla ilgilidir. Tevrat’ın yorumuna göre ikinci grup bela olan bit, sinek ve hayvan hastalığı rastgele belalardan oluştuğu için Musa ve Harun birlikte gerçekleştirmiştir. Ortak özellikleri çeşitli zaman aralığında gözükken doğal olaylar olmasıdır. Mucize olarak kabul edilmesinin sebebi Musa’nın istediği vakitte başlayıp istediği vakitte bitmesindendir. Üçüncü bela grubu olan dolu, çekirge ve karanlık belası Musa tarafından gerçekleştirilmiştir. Farsi’ye göre Tanrı’nın eliyle gerçekleşen tek bela olan ilk doğanların ölümü, tek kalmaması için bu gruba dâhil edilmiştir ve son bela grubu havadan gelmiştir (Farsi, 2008: 97). Böylece belalar (3-3-3-1) modellemesine uygundur.

Ortodoks Yahudilere göre bu belalardan her biri bir aylık süreyi kapsamaktadır. Her belada ayın ilk üç çeyreği Firavun’un belalar hakkında uyarılmasıyla geçmiş, İsrailoğullarının Mısır’dan çıkarma konusunda ikna etme çabası söz konusu olmuştur. Musa her belada üç hafta boyunca Firavun’u uyarmış, dördüncü hafta ise bela baş göstermiştir. Bir ay dolduğu zaman o bela otomatik olarak son bulmuş fakat bazı belalarda Firavun, Musa’dan dua etmesini ve belayı kaldırmasını istediği için bu belalar daha kısa sürmüştür. Belalar, Tanrı’nın bir nevi gücünü sergilemesidir. Tevrat belaların birçok amacı olduğunu ifade eder. Belalar, Mısırlıların inançsızlıkları ve İsrailoğullarını köle ettiği için cezalandırılmaları olarak değerlendirmiştir. Belalarla Tanrı, İshak’a ve Yakup’a verdiği sözün arkasında durup İsrailoğullarına ışık tutmuştur. Firavun’a ve Mısır Tanrılarına kendi gücünü göstermiş, başka Tanrılara tapanlar için önemli bir mesaj vermiştir. Her bir bela ile Tanrı, Mısır Tanrılarından üstün (Tesniye 4/34) olduğunu kanıtlamıştır (Friedman, 2015: 12-13).

Mucizelere inanmayan Firavun ve kavmine gelen belaların başlangıcı Tevrat'ta şu şekilde aktarılır: Rab Musa'ya seni Tanrı gibi Harun'u da peygamber gibi yaptım ifadesi ile (Çıkış 7/1). Firavun'a bunları anlatmasını ve İsrailoğullarını salıvermesini talep etmiştir (Çıkış 7/2). Tanrı bunlardan sonra Firavun'un inatçılığını arttıracaklarını bu sayede gücünü göstereceğini ve Firavun'un onları dinlemeyeceğini aktarmıştır (Çıkış 7/3). Tanrı bu durumda Mısır'ın üzerine belalar göndereceğini ve bu sayede İsrailoğullarını çıkaracağını onlara açıklamıştır (Çıkış 7/4). Daha sonra Musa ve Harun, Firavun ile konuşmaya gitmiş ancak herhangi bir netice almamaları üzerine Mısır halkının üzerine belalar gelmeye başlamıştır.

3.1. Nil'in kana dönüşmesi (Dam)

Tevrat'a göre Tanrı'nın Musa ve Firavun mücadelesinde gönderdiği ilk bela Nil'in kana dönüşmesidir. Nil'in kana dönüşmesi Tevrat'ta şöyle aktarılır: Firavun halkı salıvermediği için Rab, Musa'ya sabah Nil'in kenarına gitmesini ve Firavun ile konuşmasını söylemiştir. Tanrı Musa'ya "Firavun'a kendisini rabbin gönderdiğini halkı salıvermesini" istemesini izah etmiştir (Çıkış 7/14-16). Musa Tanrı'nın dediğini yapmış fakat Firavun kulak asmadığı için Tanrı, Musa'ya Harun'a emretmesini ve elindeki değneği sulara vurmasını söylemiştir (Çıkış 7/19). Harun değneği suya uzatınca Mısır'daki nehirler, ırmaklar, sazlıklar bir anda kana dönmüştür (Çıkış 7/20). Nil nehrinin kana dönüşmesi ile ilgili James Tissot'un tasviri Foto 5'te (Bkz. EK-1) verilmiştir. Nehirdeki bütün balıklar ölmüş ve nehir çok pis kokmaya başlamıştır (Çıkış 7/21). Büyücüler de aynısını yapmayı denemişlerdir (Çıkış 7/22). Mısır'ın her yeri kan içinde kalmıştır. Tanrı'nın en başta söylediği gibi Firavun inatçılık etmiş ve halkın gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 7/22).

Moşe Farsi'ye göre kan belası Mısır halkının üzerine gelen ilk olağanüstü olay olarak yorumlanmıştır. Çünkü doğanın değişmesi bu belayla başlamıştır. Farsi'ye göre daha sonra gelen belalar çok kuvvetli dahi olsalar ilk bela kadar çarpıcı olmamışlardır (Farsi, 2008: 96).

Farsi, Pesah Agada'sında bu kan belasının altında yatan asıl nedeni ve Tanrı'nın bu bela ile neyi amaçladığı şöyle açıklanmaktadır: Firavun'un ve halkının Mısır'a hayat veren Nil nehrini Tanrı olarak görüp tapmalarından dolayı Tanrı bu yolla onların inançlarını boşa çıkarmıştır. İkinci bir sebep olarak Mısırlılar, İsrailoğullarının çocuklarını Nil nehrinde öldürdükleri için Tanrı bu belayla Mısırlılara tüm ülkenin İsrailoğullarının kanıyla dolu olduğunu mesajını vermiştir (Farsi, 2008: 98). Bu temel değişim ile Tanrı doğaüstündeki egemen gücünü göstermiştir.

Tevrat'ın yorumuna göre Firavun her ne kadar Musa'nın mucizelerine daha önce tanıklık etmiş olsa da Musa'ya bir büyücü gözüyle baktığından kibirli yönüyle algılanmıştır. Yahudilere göre Musa'nın isteklerine aldırış etmemesinin asıl sebebi de budur. Firavun herhangi bir Tanrı tanımadığı için üç bela aslında onun Tanrı tanımazlığını boşa çıkarmak içindir. Musa, Firavun ve Mısır halkına Nil nehrinin berbat kokacağını ifade etmiştir. Farsi'ye göre buradaki berbat kokudan kasıt sadece Nil'in kan görünümünde olmayıp su özelliğini de kaybedecek olmasıdır. Anlatılardan anlaşılan aslında su değil tamamen kan olacak ve balıklar ölecektir (Farsi, 2004: 2/61-65).

Bazı yorumcular ise suların tam olarak kana dönüşmediği sadece görünüşte kanı andırdığı tadının halen daha su olduğu fakat içmeye uygun olmadığını ifade etseler de Tevrat'ın tefsiri bunun temel bir madde değişimi olduğunu vurgulamıştır. Musa onlara Nil'in suyunu içmeye çalışırken yorgun ve bitap düşeceklerini haber vermiştir. Yahudilere göre kan belası Nil nehrine özgü değil Mısır'ın tüm sularında meydana gelmiştir çünkü Tanrı böyle yapmasaydı Firavun Nil'deki değişimin

doğal bir değişim olduğunu iddia edip diğer sulardan kullanabilirdi şeklinde yorumlamışlardır. Gerçekten de inkârcılar için reddetmek gibi ellerinde bir şey olduğu zaman bunu doğal sebepler üzerine yorma eğilimi olmaktadır. Nil bütün kolları ve kanalları ile kana dönüşmüş, su birikintileri de buna dâhildir. Midraşik edebiyata göre bu beladan Yahudiler etkilenmemiş sadece Mısırlılar etkilenmiştir. İbn Ezra ise sadece yer üstündeki suların kana dönüştüğünü ifade etmiştir. Suyu ihtiyacı olan bir Mısırlı, su için bir Yahudi'ye para ödemek zorunda kalmıştır. Mısırlı biri, Yahudi'nin elindeki suyu zorla almaya kalkarsa elindeki suda kana dönüşmüştür. Bundan dolayı Firavun büyücülerden aynısını yapmasını istedikleri zaman bile Yahudilerden su almak zorunda kalmıştır (Farsi, 2004: 2/61-65). Tevrat'taki anlatıdan anladığımız Nil'in kan rengine dönmesi ile ilgili olarak büyücüler bunu taklit etmeye çalışmışlardır. Bunları yaparken Mısır'ın büyüsel metinlerini göz önüne almışlardır. Çünkü Mısırın büyüsel metinleri Mısırlılar için çok önemlidir.

Maurice Bucaille Çıkış kitabında bütün sular kana dönüşmüşse büyücüler hangi suları kana dönüştürmüştür? Sorusuna cevap aramıştır. Bucaille'ye göre bazı hayalperestler suyu felaketin vurmadığı İsrailoğullarından temin etmiş denilse de bu cevabı kabul etmemiştir. O'na göre en mantıklı yorum Tevrat'ın bölümleri arasında farklılık olduğundan yola çıkarak metinlerden biri Yahvi geleneğe biri ise Sacerdotal geleneğe aittir. Bundan dolayı farklılık meydana gelmiştir. (Bucaille vd, 2003: 301-302).

Noegell vd. göre İsrailoğullarında kan bir kişinin hayatı söz konusu olduğunda taşıyıcı iken Mısırlılarda taşıyıcılık görevini Nil üstlenmektedir. Noegell vd. Mısırlıların Nil Nehri için düşüncesini hayat verici dahası kan gibi olumsuz çağrışımlarla oluşturduğunu ifade etmiştir. Bilindiği üzere büyücülerin suları kana çevirmek gibi hünerleri yoktur. Ayrıca böyle bir hünere sahip olsalar dahi onların yaptıkları Harun'un yaptığıyla kıyaslanmayacak kadar küçüktür. Harun Mısır'daki tüm suları kana çevirmişken onlar bunu sadece bir kovayla yapmışlardır. Harun nehir gibi hareketli sularda bunları başarırken onlar sadece durgun sularda başarabilmişlerdir (Scott B.; Erdoğan, 2017: 170-171). Örs, büyücülerin bu başarısından dolayı Firavun'un bu mucizeye önem vermediğini ifade etmiştir (Örs, 2012: 75).

Kan olayı yedi gün sürmüş yani Tanrı bu belayı gönderirken suların doğası yedi gün tamamen değişmiştir (Çıkış 7/25). Mısırlılar yedi gün boyunca tuzlu ve acı suları kullanarak susuzluklarını gidermiştir. Büyücüler durgun sularda ve küçük miktardaki sularda bunu başarınca Firavun daha da kibirlenmiştir (Çıkış 7/22). Yedi gün dolduktan sonra kan tekrardan suya dönüşmüştür. Firavun'un kalbi katılaşmış ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir.

Nil'in kana dönüşmesinin bilimsel açıklaması olarak Marc Madrigal'ın Mısırdan Çıkış ve Kenan Fetihleri kitabında on belanın kozmik boyutu olarak bilim adamlarının bazılarının göre Nil geçmiş tarihinde suyun kana dönüşmesiyle ilgili olayları birçok defa yaşadığını ifade etmiştir. Bu durum Nil'in kabarması ile meydana gelen bir olaydır. Suların üst kısmındaki tortular bu felaketi meydana getirmiş ya da Kızıl gel git¹⁵ adı verilen fenomen sayesinde kimyasal açıdan değeri yüksek ateş rengindeki toksik maddelerin içe doğru patlamasıyla oluşan bir felaket olduğu düşünülmektedir. Madrigal, bu toksik alglerin su yosunları tetiklemesiyle birlikte balık ölümleri, hayvan hastalığı, kurbağa, sinek, çekirge, bit gibi belaların ortaya çıkmasını da muhtemel görmüştür (Madrigal, 2015:

¹⁵ "Kırmızı gelgitler, dinoflagellatlar olarak bilinen ve güçlü bir zehir üreten mikroskobik yosunlarda yaşanan patlamayla birlikte ortaya çıkmaktadır" (Darby vd., 2018: 6).

29). Bucaille Çıkış kitabında Tanrı'nın da aslında doğal tetikleme sayesinde belaları göndermiş olabileceğini düşünmektedir (Bucaille vd., 2003: 300-302). Fakat on belanın hepsini bu yolla açıklayamayız. Çünkü aslında belaların amacı Tanrı'nın Mısırlılar üzerindeki otoritesini ve ilahi yargısını hissettirmektir.

3.2. Kurbağa (Tsifardeah)

Tevrat'a göre Tanrı'nın Musa ile Firavun'un mücadelesinde gönderdiği belalardan ikincisi kurbağa belasıdır. Kurbağa belası Tevrat'ta şöyle anlatılır: Tanrı, Musa'ya "Firavun'un yanına gitmesine ve ona halkı özgür bırakması gerektiğini" söyle demiştir (Çıkış 8/1). Eğer salıvermezse Tanrı bütün ülkeyi kurbağalarla cezalandıracağını açıklamıştır (Çıkış 8/2). Kurbağalar her yerde olacak Firavun'un sarayında Mısır halkının evlerinde ortaya çıkacaktır (Çıkış 8/3). Firavun, Tanrı'yı dinlemediği için Tanrı emri vermiş ve Harun vasıtasıyla çekirgeler her yeri istila etmiştir (Çıkış 8/6). Harun'un kurbağaları nehirde çıkarması ile ilgili gravür Foto 6'da (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Dönemin büyücüleri de benzer kurbağalar meydana getirmiştir (Çıkış 8/7). Firavun Musa ile Harun'dan dua etmesini ve halkı salıvereceğini söylemiştir (Çıkış 8/8). Musa dua etmiş kurbağalar uzaklaşmış, ölmüştür (Çıkış 8/12). Firavun rahatlayınca halkın gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 8/15).

Farsi, Pesah Agada'sında Tanrı'nın Musa ve Harun'un eliyle gerçekleştirdiği (Çıkış 8/5) bu beladaki asıl amacı şöyle açıklamıştır. Mısırlılar, Yahudilere "Bize kertenkeleler ve kurbağalar getirin de oynayalım" şeklinde hem gereksiz hem de ahlaki olmayan işler yaptırmışlardır. Her gece onları uykularından kaldırıp işe sürmüş, çalıştıkları vakit onlara yüksek sesle laflar söyleyip tekme atmışlardır. Mısırlıların başlarına gelen bu bela, Yahudilere yaptıklarının bedelidir (Farsi, 2008: 99).

Raşi'ye göre kurbağa belası tekil olarak ifade edilmiştir, nehirde boyutu büyük bir tek bir kurbağa çıkmıştır. İnsanlar bu kurbağaya taş atıp vurmaya başladıktan sonra kurbağa yerini vücudundan türeyen küçük miktarda sürü halindeki kurbağalara bırakmıştır (Farsi, 2004: 2/64). Bazı yorumcular dönemin büyücülerinin de büyülerini ile benzer kurbağalar meydana getirdiğini fakat bu kurbağaların Musa'nın elini uzattığı Nil'deki kurbağalara benzemediğini ifade etmiştir. Ayrıca büyücüler kurbağayı meydana getirdikten sonra öldürmeyi başaramamıştır. Bundan dolayı Firavun Musa'dan dua etmesini istemiştir (Bucaille vd., 2003: 302; Örs, 2012: 75). Aslında birinci belada Firavun hiçbir halükarda Musa'nın ya da Harun'un duasını istemezken ikinci bela olan kurbağa belasında Musa ve Harun'dan yardım istemiştir. Diğer belalar Firavun'u bulduğunda bazen Tanrı'ya teslim olmuş bazen ise kibrine yenik düşmüştür. Or Ahayim, burada yola çıkarak Firavun neden bazen teslimiyetçi tutum sergilerken bazen kibirli tutum sergilemiştir? Sorusuna cevap aramıştır. Bu konuya şöyle açıklık getirmiştir: Aslında Firavun'un gelen belaya göre kendi hayatının tehlikede olup olmadığı öngörüsünden yola çıkarak kendi hayatı tehlikede ise Musa ve Harun'dan yardım istemiş fakat kendi hayatı tehlikede değil sadece halkı tehlikede ise kibrine devam etmiştir. Yani Firavun kendi hayatı tehlikede iken gayet yumuşak bir tutum sergilemiştir. Kurbağa belası açısından inceleyecek olursak birinci belada suyu Yahudilerden temin edebilme şansı varken ikinci bela olan kurbağa belasını da böyle bir temin söz konusu olmadığı için Firavun, Musa ve Harun'dan dua etmesini istemiştir. Musa dua etmiş ve bu bela son bulmuştur. Bela son bulunduğu vakit Firavun rahatlamıştır. Raşbam'a göre aslında belanın dozu arttıkça Firavun'un kalbi daha da sertleşmeye başlamıştır ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir. (Farsi, 2004: 2/64-69).

Mikrobiyolojik Stephen Mortlock bu belanın bilimsel açıklamasını şöyle yapmıştır: İlk belada meydana gelen suyun kana dönüşmesiyle ya da herhangi bilinmeyen bir sebepten dolayı kurbağa yavruları büyük stres altına girmiştir. Bu stres ve suyun içindeki alg patlamaları, suda bir çiçeklenme ve balıkların ölmesine neden olmuştur. Bu durum balık yumurtalarını yiyen kurbağaların kontrolsüz bir şekilde üremesine olanak tanımıştır. Bu yaşanan olanak ve stres olayı yavru kurbağaların hızlı bir şekilde küçük formdan büyük forma evrilmesine sebebiyet vermiştir. Daha sonra hem gelişen hem de stresi kendinde hisseden kurbağalar sürüler halinde suyu terk etmiş, bu durum da ikinci belanın oluşmasına neden olmuştur (Mortlock, 2019: 21).

3.3. Bit (Kinim)

Tevrat'a göre Tanrı'nın, Musa'nın Firavun ile mücadelesinde gönderdiği belalardan üçüncüsü bit belasıdır. Bit/tataarcık belası Tevrat'ta şöyle aktarılır: Tanrı, Musa'ya "Harun'a şöyle söyle" demiştir. "Değneğini uzat ve bütün şehir tataarcık olsun." diye emretmiştir (Çıkış 8/16). Harun Tanrı'nın dediğini yapmış Mısır diyarı baştanbaşa tataarcıklar ile kaplanmıştır (Çıkış 8/17). Bit belasının tasviri hakkında Kaiserliche Franziskische Akademie'nin, bit ile ilgili gravürü Foto 7'de (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Büyücüler de benzer şekilde tataarcık meydana getirmeye çalışmış fakat yapamamışlardır (Çıkış 8/18). Büyücüler benzerini yapamayınca "Bu işte Tanrı'nın parmağı var" demiştir. Tanrı'nın dediği gibi Firavun'un inatçı yüreği yumuşamamış ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 8/19).

Farsi, Pesah Agada'sında bu belanın sebebini şöyle açıklamıştır: Mısırlılar, Yahudileri köle gibi kullanıp onlara cadde ve sokakları temizlettirmiştir. Bu bela gerçekleşince sokakta herhangi bir toz kalmamış hepsi bite dönüşmüştür (Çıkış 8/17). Ayrıca Firavun İsrailoğullarının yıkanmalarına izin vermeyerek bitlenmeleri ve rahatsız olmalarını amaçladığı için bu belaya maruz kalmışlardır (Farsi, 2008: 99).

Üçüncü bela olan bit belasından önce herhangi bir uyarı gelmemiştir. Grosman'ın aktardığı genel kurala göre bir bela gelmeden önce bir uyarının yapılması gerekmektedir. Çünkü uyarı gelir kişi uyarıyı dinlemezse ondan sonra yaptırımla karşılaşır ancak ilk iki bela olan kan ve kurbağa belaları uyarı niteliğinde olduğundan dolayı üçüncü belada uyarı yapılmadığı ifade edilmiştir (Grossman, 2014: 588). Raşi'ye göre Firavunun büyücülerini bit belasında Musa ve Harun'un belaları büyü yoluyla değil, Tanrının elçileri olduğundan dolayı yaptığını kabul etmek zorunda kalmıştır. Çünkü büyücüler her ne kadar ilk iki belada benzeri şeyler meydana getirmişse de bit gibi küçük şeylere manevi güçlerinin yetmediğinin farkına varmışlardır (Farsi, 2004: 2/69). Üçüncü bela olan bit belası büyücülerin taklit edemedikleri bir istisnadır. Mısır büyüsel metinlerinde bu büyü uygulaması yer almamaktadır. Noegell vd. göre burada üzerinde durulması gereken konu aslında kumların bite dönüşmesidir. Çünkü kum düşman için kullanıldığı zaman düşmanın gözünü kör etmek için iyi bir silahtır ayrıca şeytanları korkutmak için kullanılan yönüyle yorumlanmıştır. Kum Mısır büyüsel metinlerinde yabancı düşmanları parçalama amaçlı kullanılır. Mısır büyüsel metinlerinde kumu bite dönüştürmek söz konusu değildir. Aslında polemik de tam bu noktada başlar. Noegell vd. göre büyücüler tarafından düşmana karşı kullanılan bir büyü aracı Musa tarafından kendilerine düşman olan böcek sürüsüne çevrilmiş ve şaşırtıcı olarak büyücüler bunu taklit edememişlerdir (Scott B.; Erdoğan, 2017: 172).

Raşı'ye göre üçüncü bela da Harun'a hitap etmektedir. Çünkü birinci belada ki gibi bu belanın da Musa tarafından getirilmesi uygun değildir (Farsi, 2008: 97). Farsi'ye göre büyücüler diğer belalarda da bir benzerini yaratmanın aslında Firavun'un gözünde bir önemi olmadığını anladıkları için bu defa belanın bir benzerini yaratmak yerine kendilerine gelen belanın yok edilmesine çalışmışlar fakat bunu da becerememişlerdir. Bu kadar büyük bir bela ile karşılaştıklarında büyücüler bu işte Tanrı'nın parmağı olduğunu ifade etmişler fakat İbn Ezra'ya göre bu Tanrı'yı kabul ettiklerini değil parmak ifadesini vererek küçümsediklerini göstermektedir (Farsi, 2004: 2/68-69). Bela son bulduktan sonra Firavun'un kalbi katılaşmış ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir.

Biyoloji Profesörü Roger Wotton'a göre bu belanın bilimsel bir açıklaması olarak şöyle yorumlanabilir: Ne kadar bilgi verilirse de Mısır arazisi kurak bir yapıya sahiptir. Harun'un değneğini uzatması ile bitlerin (muhtemelen birçok omurgasız tür için kullanılan bir terim) çıkması arasındaki süre de verilmemiştir. Bu varsayımlardan yola çıkarak topraktaki birçok böcek türünün olgunlaşmadan koşullar oluştuğunda ortaya çıkışı gerçekleşmiştir. Muhtemelen kuru Mısır toprağına bir yağış inmiş ve bu durumda böceklerde kitlesel bir göç başlamıştır. Bu duruma kurak yerlerde yaşayan insanlar alışkındır. Hava koşulları göz önüne alındığında böcek istilası kaçınılmaz bir dramatik sondur (Wotton, 2007: 3-4). Mikrobiyolog Stephen Mortlock bu belayı ilk iki belaya bağlayarak şöyle bir yorum yapmıştır: Nil'in alg patlaması ile kana dönüşmesi, kurbağaların stres ile nehirden kaçışı ekosistemdeki boşluğu meydana getirmiş, bu boşluk bitlerin oluşmasına ortam tanımıştır (Mortlock, 2019: 21). Sebep ne olursa olsun Tanrı'nın belasını vuku bulmuştur. Her şey sebep sonuç ilişkisine dayansa da Tanrı'nın mucizeleri de azımsanmamalıdır.

3.4. Sinek (Arov)

Tevrat'a göre Tanrı'nın, Musa'nın Firavun ile mücadelesinde gönderdiği belalardan dördüncüsü sinek belasıdır. Sinek belası Tevrat'ta şöyle aktarılır: Tanrı, Musa'ya sabah erkenden Nil'in kenarına gitmesini ve Firavun'dan halkı salıvermesini istemesini söylemiştir (Çıkış 8/20). Tanrı, Firavun eğer halkı salıvermezse bu defa Mısır'ın üzerine at sinekleri göndereceğini açıklamıştır (Çıkış 8/21). Bu durumdan Goşen bölgesini ayrı tutacağını da iletmıştır (Çıkış 8/22). Goşen bölgesinin tam olarak konumu Foto. 9'da (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Bela ertesi gün gerçekleşmiş bütün Mısır diyarı at sineği ile dolup taşmıştır (Çıkış 8/24). Sinek belasının tasviri olarak James Jacques Joseph Tissot'un guaj boyaması Foto 8'de (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Firavun bu durum karşısında Musa ve Harun'a halkı alıp kurban kesmeleri için izin vermiştir (Çıkış 8/25). Musa ise bu durumun yanlış olduğunu çünkü Mısır halkının kurban kesmeye karşı olduğunu Firavun'a anlatmıştır (Çıkış 8/26). Firavun bu durumdan yola çıkarak üç gün yol alıp Tanrı'ya kurban kesmeleri için izin vermiştir (Çıkış 8/28). Musa bunun üzerine Tanrı'ya dua etmiş ve at sinekleri Mısır'ı terk etmiştir (Çıkış 8/29-30). Firavun inatçılığını sürdürmüş ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 8/32).

Firavun, İsrailoğullarının gitmesine izin vermediği için Tanrı bu defa Mısır'ı sinek belasıyla vurmuştur. Bu bela ikinci bela grubunun da başlangıcıdır (Grossman, 2014: 588). Sinekler uçan yaratıklara karşılık gelmektedir. Yaratılış 1/22'de Tanrı "ülkede uçan yaratıkların çoğalmasını" emretmiştir. Mısır'da sinekler sadece toprakta çoğalmakla kalmamış, toprağı da doldurmuştur. Amerikalı İncil edebiyatı uzmanı Ziony Zevit sinek belasından sonra Mısır'daki durumu, Yaratılış 1/28'de insanlığa verilen ilahi bereketin öngördüğü durumun tersi olarak

yorumlamıştır. Yaratılış 1/28'de Tanrı insana denizin içindeki balıklara, gökteki kanatlı yaratılanlara ve tüm canlılara hükmetmesini söylemiş fakat durum kontrolden çıkmıştır (Zevit, 1976: 203-204).

Farsi, Pesah Agada'sında bu belanın ana sebebini şöyle açıklamıştır: Mısırlılar hayvanat bahçesi ve sirk şeklindeki eğlenceleri için Yahudileri kırsal bölgelere gönderip aslan, kaplan gibi yırtıcı hayvanları getirmelerini istemişlerdir. Ayrıca aralarında husumet olan Mısırlılar bile Yahudilere kötülük yapabilmek için birbirleriyle barışmışlardır. Bundan dolayı doğada birbirlerine saldıran hayvanlar bir araya gelerek Mısırlılara saldırmıştır. Bu belanın İbranice tam karşılığı “arov” yani karışım demektir. Söz konusu karışımın sebebi, Mısır'daki ahlaksızlık seviyesindeki karışımdır. Mısır'da herkesin yatağı birbirine karışmıştır. Bir Mısırlı kadın en az on erkek ile ilişki yaşamıştır. Böylelikle İbrahim'in soyunu Mısırlılar ile karıştırıp yok etmeyi planlamışlar. Bu nedenlerden dolayı Yahudilerin erkeklerini öldürüp kadınlarını kendilerine saklamışlardır. Bu belanın tamamı buna karşılık olarak verildiği ifade edilmektedir (Farsi, 2008: 99).

Musa'ya emir sabahın erken saatlerinde gelmiş Ramban'a göre Firavun, Nil'in kıyısına sabahın erken saatlerinde gittiğinden uyarı bu saatte yapılmış çünkü Firavun Nil'in etrafında gezerken gelen uyarı sadece Firavun'a değil Firavun'un nezdinde çevresindeki insanlar içindir. İnsanlar İsrailoğullarını salıvermesi için Firavun'u ikna etmeye çalışmıştır. Bu bela için sinek ifadesini kullansak da bazılarının göre sinek değil vahşi hayvanlardan oluşan bir bela türüdür. Midraşik edebiyat, Moşe Farsi ve Rabi Yeuda bunu yırtıcı hayvanlar şeklinde ifade etmektedir. Rabî Nehemya ise bunu sinek şeklinde aktarmaktadır. Bu bela hangi türden hayvan olursa olsun bu hayvanlar ülkede serbestçe hareket etmiş hatta hareketle kalmayarak toprak adeta hayvan fişkırmıştır. Ruhlar kilitli kapıların ardında bile kendini güvende hissetmemiştir. Ramban ve Rabenu Behaye'e göre bu cezadan Musa'nın halkının yaşadığı Goşen ayrı tutulma sebebi özel statüde olmasıdır. Ramban, Rabenu Behaye, Sforno, Or Ahalim'e göre her ne kadar Goşen ayrı tutulsa da Goşen dışında yaşayan hiçbir Yahudi'ye de belalar sirayet etmemiştir. Sinek belası, İbn Ezra'ya göre belaların en ağır şeklidir çünkü vahşi hayvanlar toprağı tahrip etmiştir. Hayvanlar ağaçları meyvesiz bırakmış ve ekinlere zarar vermiştir. Bundan dolayı Firavun'da ilk defa kırılma işareti görülmüştür. Firavun biraz yumuşamış ve gitmelerine değil de sadece Tanrı'ya kurban sunmalarına izin vermiştir bunun sebebi olarak İbn Ezra belanın şiddetini örnek göstermektedir. Bu durumu Musa ve Harun'dan dua etmesini istemesinden anlaşılmaktadır. Firavun gelen bu belaların Yahudilere izin vermediğinden değil de Tanrı'ya kurban kesilmediğinden olduğunu düşünmüştür. Bundan dolayı Yahudilerin Tanrı'ya sunu yapmasına izin vermiştir. Firavun, Tanrı'nın her yerde olduğunu bildiğinden, Yahudi halkının uzaklara gitme düşüncesine anlam verememiştir. Firavun tutarsızdır, çünkü Mısırlılar kendileri için kutsal olan koyun ve koçların¹⁶ Yahudiler tarafından kurban edilmesine izin vermemişlerdir (Bucaille vd., 2003: 30; Farsi, 2004: 2/68-73; Örs, 2012: 75-76).

Sinek belası amacına ulaşmış, ülke ekonomik olarak zor duruma girmiştir. Diğer belalarda olduğu gibi bu belada da Firavun İsrailoğullarının gitmesine garanti verdiği halde sözünde durmamıştır.

¹⁶ “Midraşik edebiyata göre, Tanrı'nın İsrailoğullarını Mısır'dan özellikle koç burcunun dönemine rastlayan Nisan ayının tam ortasında çıkarmasının sebebi de budur. Bu şekilde Mısırlılara inançlarının yersiz ve boş olduğunu anlatmaktadır. İbn Ezra Mısırlılar'ın tamamen vejetaryen olduklarını öne sürer. Fakat yine de, yünlerinden yararlanmak, binek ya da koşum hayvanı olarak kullanmak üzere hayvanları vardır” (Farsi, 2004: 2/70)

Mikrobiyolojik Stephen Mortlock bu belanın bilimsel açıklaması için yorumu şu şekildedir: Daha önce verilen 3. beladaki kurbağaların nehri terk etmesi, normalde kurbağalar tarafından gözetim ve kontrol altında tutulan böcek popülasyonunun büyük miktarda artmasına neden olmuştur. Çürüyen balık ve kurbağa ölümleri, Nil yakınındaki bölgeye istilacı hayvanları çekmiştir (Mortlock, 2019: 21). Bu bela bu yolla salgın haline gelmiştir.

3.5. Hayvanların hastalığı (Dever)

Tevrat'a göre Tanrı'nın, Musa'nın Firavun ile mücadelesinde gönderdiği beşinci bela hayvan hastalığı belasıdır. Hayvan hastalığı Tevrat'ta şöyle aktarılır: Tanrı Musa'ya Firavun'a gitmesini ve İsrailoğullarını salıvermesini istemesini söylemiştir (Çıkış 9/1). Tanrı, Firavun eğer halkı salıvermezse bu defa hayvan hastalığı yollayacağını ve bütün hayvanları kırıp geçireceğini ifade etmiştir (Çıkış 9/2-3). Bu bela ile ilgili Mısır halkının kırılması hakkında Gustave Doré'nin İngilizce İncil'deki tasviri Foto 10'da (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Firavun halkı salıvermediği için bela gerçekleşmiş Mısır'da İsrailoğullarının hayvanları hariç bütün hayvanlar ölmüştür (Çıkış 9/6). Firavun inadını sürdürmüş ve halkın gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 9/7).

Farsi, Pesah Agada'sında Mısırlıların Yahudilere zorla çobanlık yaptırmaları ve onlara ait tüm hayvanlara haksız yere el koymaları olarak bu belanın sebebini yorumlamıştır (Farsi, 2008: 100). Tanrı Musa'ya Firavun'a konuşması kendisinin söylediklerini iletmesini pasajda anlatmıştır. Farsi, Pesah Agada'sında bunun sebebi olarak diğer belalarda Firavun pes ettiği zaman bela ortadan kalkarken bu belada hayvanların ölümü ile belanın geri dönüşü olmamasına yormuştur. Pasajda verilen ifade de otlaktaki hayvanların öleceği belirtilmektedir. Yani kafes ve ahırlarda tutulan hayvanların zarar görmeyeceği ima edilmekle beraber, ilerleyen pasajlarda Mısır'da hiçbir hayvanın hayatta kalmadığı anlaşılmaktadır. Mısır halkının hayvanlarının birçoğu telef olmuş, dolayısıyla Mısır ekonomisi büyük bir darbe almıştır. Belanın büyüklüğüne bir işaret de pasajda geçen "Tanrı'nın eli¹⁷" ifadesidir (Farsi, 2008: 92).

Örs'e göre bu büyük bela hayvanların tamamı ölmüş şeklinde verilse de bu durum hayvanların bir kısmının zarar gördüğü belirtmektedir. Mısırlıların hayvanları ölürken Yahudilerin hiçbir hayvanına zarar gelmemiştir (Örs, 2012: 76). Ramban'a göre Mısırlılar bazı hayvanları kutsal saydıkları ve çobanlardan nefret ettikleri için hayvanları büyükşehirlerde tutmuşlardır. Goşen'de bu şehirlerden biridir ama Goşen'de Yahudilerin hayvanları zarar görmemiş, sadece Mısırlıların hayvanları bu belaya maruz kalmıştır. Or Ahayim'e göre Musa'nın Firavuna belanın saatini söylemesinin sebepleri arasında bu belanın doğal bir olay olmadığı varsayılmaktadır. Aamek Davar'a göre bu durum Mısırlıların hayvanlarını ucuz bir fiyata Yahudilere satmak zorunda kalması içindir. Firavun büyük bir belayla karşı karşıya kalmış olsa da pes etmemiştir (Farsi, 2004: 2/72-75). Diğer belalardan da her ne kadar Firavun'un gitmeleri için izin verme vaadi gerçekleşmemiş olsa da bu bela ile kalbi daha katılaşmış ve gitmelerine izin vermemiştir.

Amerikalı Hristiyan sistematik teolog Geisler'e göre burada cevap verilmesi gereken öncelikli soru Çıkış 9/6'da tüm hayvanların yok edildiği söylenmesine rağmen ilerleyen bölümlerde Çıkış 9/20'de nasıl çiftlik hayvanları bahsi geçmiştir? Bu iki belanın uzlaştırılma yolunu şöyle

---

¹⁷ Tanrı'nın eli ifadesi çok mucizevi şeyler gerçekleşince ifade edilmektedir. Mesela Kızıldeniz'in yarılması olayında da Tanrı'nın eli ifadesi kullanılır (Farsi, 2008: 92)

yorumlamıştır: İki bela arasında geçen zaman içerisinde Mısır halkının elinde bulunan stok durumunu yenileyecek kadar zaman geçmiştir. Çünkü Tevrat bize belalar arasında ne kadar bir zaman olduğunu belirtmemektedir. Bundan dolayı bu iki bela arasında geçen vakitte Mısır halkı hayvanlarını tekrardan yetiştirmiştir. Çoğu zaman belaları okurken Tanrı'nın bunları art arda gönderdiğini düşünsek de durum böyle değildir. Bu belalar arasında önemli miktarda zaman geçmiştir. Mısır'ın tüm hayvanları yok edildikten sonra Mısırlılar süratle hayvanlarını yenilemişlerdir. Geisler'e göre Mısırlılar bu hayvanlara bu kadar sürede nasıl erişmiştir? Bunun cevabı olarak komşu ülkelerden hayvan ithalatı ya da komşu ülkelerden zorla hayvanları almalarına yormuştur (Geisler, 1992: 73-74). Yahut bela sırasında İsrailoğullarının herhangi bir hayvanına zarar gelmediği için bu hayvanları İsrailoğullarından temin etmiş olabilirler. Bucaille ayrıca Hristiyan yorumcuların en eski Yahvi gelenekte geçen belanın sadece bu olduğunu söylediğini ifade etmiştir. Bucaille'ye göre verilen bu ifadeler bin yıl sonra meydana gelen bazı şeyler barındırmaktadır. Çünkü ölen hayvanlardan develerin bin yıl sonra Roma İmparatorluğunun Orta Doğu'yu işgalinde evcilleştirildiğinden yola çıkarak bu konu hakkındaki bilgilerin de tezat oluşturduğu anlaşılmaktadır (Bucaille vd., 2003: 302-303)

Mikrobiyolog Stephen Mortlock bu belayı bilimsel olarak bu Ruam¹⁸ hastalığına benzetmiştir. Mortlock daha önceki belalara bağlayarak sinek belasında verdiğimiz sineklerin hastalığı hayvanlara bulaşmış bu yolla salgın haline gelmiş olacağı iddiasında bulunmuş çünkü araştırmalar, sineklerin istila ettiği hayvanların anemik hale gelebileceğini göstermiştir (Mortlock, 2019: 22).

3.6. Çıban (Şhin)

Tevrat'a göre Tanrı'nın, Musa ve Firavun mücadelesinde gönderdiği altıncı bela çıban belasıdır. Çıban belası Tevrat'ta şöyle aktarılır: Tanrı Musa ve Harun'a ellerine ocaktan kurum doldurmasını ve göğşe savurmasını emretmiştir. Bunu yaptıklarında ocak kurumu bütün ülkenin üzerinde ince biz toza dönüşmüştür. Ülkenin her tarafında insanların ve hayvanların bedenlerinde iri çıbanlar çıkmıştır (Çıkış 9/8-10). Çıban belasının şiddeti hakkında 1411 tarihli Toggenburg İncil'inden minyatür Foto 11'de (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Büyücüler bile bu bela karşısında çaresiz kalmıştır. Büyücülerin bedenlerinde de iri çıbanlar çıkmıştır (Çıkış 9/11). Firavun inatçılığını sürdürmüş ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 9/12).

Farsi, Pesah Agada'sında Mısırlıların, İsrailoğullarını vücutlarında yara çıkaracak kadar dövdiğünü ve bu yaraların iltihaplanıp büyük acılara sebebiyet verdiği için bu belanın başlarına geldiğini iddia etmiştir (Farsi, 2008: 100).

Rashi'nin Chumash hakkındaki yorumuna ilişkin bir üst yorum olan Siftei Chakhamim'e göre çıbanlar bazı görüşlere göre deri kabarcıkları, bazı görüşlere göre ise açık yaralara dönüşen çıbanlar şeklinde meydana gelmiştir. Çıbanların başlangıcı egzamadır. Deride çıkan egzama vücuda ısı ve yanma hissi verdiğinden bu sayede büyük çıbanlara dönüşmüştür. İbn Ezra'ya göre büyücüler diğer belaları her ne kadar zararsız atlatmış olsalar da bu belada tamamen çaresiz kalmıştır. Ramban'a göre bu durumda Firavun'un büyücülerini tedavi gerçekleştiremediklerinden Musa'nın karşısına çıkmaya

¹⁸ "Ruam olarak bilinen hastalığın etiyolojik ajanı Burkholderia mallei, primer olarak atları etkileyen bir zoonozdur ve enfekte hayvanlarla doğrudan temas yoluyla insanlara bulaşır. Etkene duyarlı olan atlar hastalığın rezervuarları olup katır ve eşekler de duyarlı kabul edilir. Etken, hayvanlar ve insanlarda yaptığı hastalıkların yanı sıra bir biyolojik silah olarak da kritik öneme sahiptir." (Torba, 2020: 354).

utanmış ve kendilerini evlerine kapatmış şeklinde yorumlanmıştır. Bu bela tüm “Mısır’da etkili” olmuş çıbanlar medyumlarda bile baş göstermiştir. Bundan dolayı Firavun’un kalbi çok zayıflamıştır. Ramban her defasında kendi büyücülerinin yaptıklarıyla kibirlenen Firavun’un bu defa çöktüğünü iddia etmiştir. İçinde bulunduğu bu çöküntü durumu ise aslında onun pişman olmasından değil sadece yaşadığı acı veren durumların meydana gelmesindendir. Bundan dolayı Tanrı’nın gücüne mazhar olmuş onun tam bir irade ile karar vermesine müsaade edilmiştir (Farsi, 2004: 2/74-75).

Firavun bu gücü kendisinde hissettikten sonra yine bildiğini okumuş hatta belanın son bulması için Musa’dan dua etmesini bile istememiştir. Bucaille ayrıca Firavun’un bu beladan etkilenip etkilenmediği konusunun bilinmediğini ileri sürmüştür (Bucaille vd., 2003: 303; Örs, 2012: 76). Bu bela Tanrı’nın Firavun’un kalbiyle oynadığı ilk beladır. Ortaya yepyeni bir algı çıkmıştır.

Martin Luther burada cevaplanması gereken en önemli soru olarak Tanrı’nın neden Firavun’un kalbini yumuşatmamış aksine güç verdiğini sorgulamıştır. Luther’e göre öncelikle Firavun masum bir dindar değil ve kendi döneminde korkunç istismar ve baskı yapan bir diktatördür. İsrailoğullarını 400 sene köleleştirmiştir. İsrailoğullarının erkek çocuklarının öldürülmesini emretmiştir. Firavun’un kendisi kötü olduğu gibi yönettiği ulus da en az kendisi kadar kötüdür. Bu kötülük Firavun için hem doğuştan olan bir kötülük hem de Tanrı’nın müdahalesiyle olmuştur. Luther’e göre buradaki amaç Firavun’un kati yürekliliğine karşı Tanrı’nın belalarla görkemini ortaya koymasıdır. Aslında Tanrı belalar ile Firavun’un kalbini katılaştırmış olması adaletsizliği değil adaleti tesis etmesinden gelir. Çünkü belalar ne kadar korkunç düzeyde olursa olsun Mısır’ın ve Firavun’un her zaman tövbe etme şansı olmuştur. İnsani açıdan bakıldığı zaman Tanrı’nın bir insanın kalbini katılaştırması yanlış gözükse de bu günaha karşı vereceği adil bir ceza sayesinde haksızlık ortadan kalkmıştır. Kişinin hak ettiğiyle kıyas yapıldığı zaman Tanrı merhametlidir (Luther vd., 2022: 112-115).

Amerikalı İncil edebiyatı uzmanı Ziony Zevit’e göre Tanrı Firavun’un kalbine güç vermesi onun iradeli bir şekilde karar alması için demiştir. Zevit, Mısırlılar kendilerini diğer halklardan üstün gördüğü iddiasında bulunmuş, Firavun’un kendisini Tanrı ve memurlarını da rahip olarak nitelendirdiğini ifade etmiştir. Acı veren ve estetik olmayan bir rahatsızlık olan çıbanlardan mustarip olan bu üstün, “kutsal” bireylerin imajı, belki de İsraililer için Mısır dinine karşı bir diken olarak görülmüştür (Zevit, 1976: 207-209). Bela son bulduğu vakit Firavun’un kalbi katılaşmış ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir.

Mikrobiyolog Stephen Mortlock bu bir önceki bela ile ilişkilendirerek hayvan hastalığı belasında doğrudan temas, aerosol yoluyla bulaştığını iddia etmiştir. Virüs, gözler, burun veya ağızdan salgılanmış ve enfekte hayvanların dışkısı, idrarı, kanı, sütü veya üreme sıvıları yoluyla insanlara bulaşmıştır (Mortlock, 2019: 22). UC San Diego Tıp Fakültesi’nde Bulaşıcı Hastalıklar ve Küresel Halk Sağlığı Bölümü’nde Doçent Wertheim bu belayı belirgin kabarcıklara neden olan oldukça bulaşıcı bir hastalık olan çiçek hastalığına yormuştur. V. Firavun Ramses’in mumyası da dâhil o dönemdeki birkaç mumyada bulunan çiçek hastalığı izlerine rastlanmıştır. Firavun Ramses V’in 3000 yıllık mumyasının kafasında çiçek hastalığı püstüllerinin izleri Foto 12’de (Bkz. Ek-1) verilmiştir Çiçek hastalığının Mısır’ı yaklaşık en az 3000 yıl önce etkilemiştir (Wertheim, 2017: 119).

3.7. Dolu ve Fırtına (Barad)

Tevrat’a göre Tanrı’nın, Musa’nın Firavun ile mücadelesinde gönderdiği belalardan yedincisi dolu ve fırtına belasıdır. Dolu ve fırtına belası Tevrat’ta şöyle aktarılır: Tanrı Musa’ya Firavun’dan

İsrailoğullarını serbest bırakmasını iletmesini söylemiştir (Çıkış 9/13). Eğer Tanrı'nın dileğini gerçekleştirmezse, Tanrı bu defa Mısır halkına ve Firavun'a belalar göndereceğini açıklamıştır (Çıkış 9/14). Bu durumu da şöyle izah etmiştir: "Çünkü elimi kaldırıp seni ve halkını salgın hastalıkla vurmuş olsaydım, yeryüzünden silinmiş olurdun. Gücümü sana göstermek, adımı bütün dünyaya tanıtmak için seni ayakta tuttum. Hâlâ halkımı salıvermiyor, onlara üstünlük taslıyorsun." (Çıkış 9/15-17). Bundan dolayı Tanrı Mısır'ın üstüne bu defa dolu belasını göndermiştir (Çıkış 9/18). Tanrı, Musa'ya emir vermesini ve bütün hayvanların içeri almasını söylemiştir. Dolu yağdığı vakit içeri girmeyen insan, hayvan herkes yok olmuştur (Çıkış 9/19). Bu durumda Firavun'un görevlilerinden bazıları korkmuş ve hayvanlarını içeri getirmiştir (Çıkış 9/20). Tanrı, Musa'ya emri vermiş ve Musa elini gökyüzüne uzatmıştır (Çıkış 9/22). Elini uzattığı vakit Mısır'ın her yerine dolu yağmaya başlamıştır. Yıldırım düşmüş, Mısır'a eşi benzeri görülmemiş bir dolu yağmıştır. Dolu beraberinde fırtına, yağış ve yıldırımlar getirmiştir. Mısır'da insandan hayvana kırdaki her şey bitkiler de dâhil mahvolmuştur (Çıkış 9/23-25). Bu bela hakkında John Martin'in yağlı boya tasviri Foto 13'te (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Goşen bölgesi ise bu durumdan etkilenmemiştir (Çıkış 9/26). Firavun bu durumdan çok korkmuş Musa ve Harun'dan dua etmesini dolu bitince de onları göndereceğini söylemiştir (Çıkış 9/27-28). Tevrat bu felaketi "Keten ve arpa mahvolmuştu; çünkü arpa başak vermiş, keten çiçek açmıştır. Ama buğday ve kızıl buğday henüz bitmediği için zarar görmemiştir" diyerek ifade etmiştir (Çıkış 9/31-32) Musa Firavun'un yanından ayrılıp kentten çıkmıştır. Ellerini Tanrı'ya uzatmıştır. Gök gürlemesi ve dolu durmuş, yağmur dinmiştir (Çıkış 9/33-34). Firavun yağmurun, dolunun, gök gürlemesinin kesildiğini görünce, yine günah işlemiştir. Hem kendisi, hem görevlileri inat ederek İsrailoğullarını salıvermemiştir (Çıkış 9/35).

Farsi, Pesah Agada'sında bu belanın altında yatan temel sebep olarak Mısırlıların, Yahudileri bahçe ve toprak işlerinde çalıştırdığını karşılığında ise hiçbir şey vermediğini iddia etmiştir. Farsi'ye göre bu bela ile toprakları alt üst olmuştur (Farsi, 2008: 100).

Or Ahayim' göre bu belaya kadar Firavun, Musa'nın bir büyücü olduğu konusunda ya da üstün bir bilgiye sahip olduğu konusunda düşünceleri varken dolu belasıyla birlikte Mısır'daki belaları meydana getirenin aslında Musa değil de Tanrı olduğunu fark etmiştir. Kiduş Aşem edebiyatına göre bela amaçlarına yeni bir misyon kazandırmıştır. Tanrı kendi ismi herkesçe kurtuluş kabul edilmesi için Musa'ya Firavun'un salgın hastalık sırasında ölmeyi hak ettiğini fakat onun yaşaması için izin verdiğini belirterek Firavun'u Tanrı'nın büyüklüğü karşısında boyun eğmesini ve onun ismini duymasını istemiştir. Tanrı'nın amacı belalar ile Firavun'u sınavı isminin yeryüzünde duyulmasıdır. Midraşik edebiyatta ise bu durum daha önce benzeri olmamış şekilde ifadeler Mısır'da böylesi herhangi bir şeyin meydana gelmediğine vurgudur. Mısır iklimi¹⁹ gibi yağışın ve dolunun az olduğu yerde böylesi bir şey daha önce görülmemiştir (Farsi, 2004: 2/76-79). Bucaille Mısır'da dolu ve fırtınanın az olsa da belli dönemlerde meydana geldiği iddia etmektedir. P. Montet, 1945'te ceviz büyüklüğünde dolu yağdığını aktarmıştır. Bu durumdan yola çıkarak uzmanlar bu durumu gerçek bir anlatıdan ziyade normal bir yağışın abartılı anlatımı olarak yorumlamaktadır (Bucaille vd., 2003: 303-304). Dolu ertesi gün başlayana kadar Musa insanların ve hayvanların çağrılmasını emretmiştir. Kısacası, Musa onlara merhamet göstermiş ve halka kurtulabilmeleri için bir fırsat tanımıştır. Yahudi din bilginler, herkes içeri girerse belanın ne anlamı kalacaktır sorusunu

¹⁹ Sıcak ve kurak çöl iklimi hâkimdir. Kışlar ılık ve az yağışlı, yazlar çok sıcak ve kuraktır. (Sertyeşilışık, 2015: 68).

sormuşlardır. Or Ahayim'e göre Aslında belanın amacı insanlara ceza vermek değil Tanrı'nın büyüklüğünü göstermektir. Zaten herkes Musa'yı dinlenmiş olsa bile dolu evlerine isabet ettiği zaman ister istemez zarar göreceklidir. Musa daha önce başa gelen herhangi bir belada böyle bir uyarıda bulunmamıştır. Şimdi yapmasının sebebi ise bu defa insan hayatının tehlikede olmasıdır. Raşi'ye göre mucize içinde mucize olmuş, dışarıda tam anlamıyla panik yaşanmış ateş ve su gibi birbirine zıt iki madde Tanrı'nın emriyle bir araya gelmiştir. Diğer bir ifadeyle dolu tanelerinin arasına şimşekler ve yıldırımlar düşmüştür. Orleans'lı Rabi Yaakov'a göre bu belayı güçlü yapan şey doğrudan yiyecek kaynaklarına zarar vermesidir. Verilen ifadelerden bunun normal bir dolu olmadığı meteor yağmuru olduğu da anlaşılmaktadır. Tanrı'nın mucizesi olarak bu bela da Goşen bölgesinde meydana gelmemiş, çünkü oranın iklimiyle Mısır'ın diğer bölgeleri arasında iklim farklılığı yoktur (Farsi, 2004: 2/77-80).

12.-13. yüzyıldaki Fransız-Alman okulunun (Ba'alei Tosafot) yazılarından derlenen bir Tevrat tefsiri olan Daat Zekenim'e göre Firavun her zamankinden daha fazla pişman olmuştur. Tanrı'nın insanlara merhametini görmüş kendinin ise bir yüzüstü gibi davranıp halkı dışarıda bıraktığını itiraf etmiştir. Daha önce Tanrı ile alay eden Firavun aslında burada Tanrı'nın dürüstlüğünü dahi kabul etmiştir. En başından beri Tanrı'nın sözüne isyan ettiğini ondan daha akıllı olmadığını kavramıştır. Rabenu Behaye'e göre Firavun'u her şeyden çok gök gürültüsü korkutmuştur. Pasajlarda da anlatıldığı üzere bütün doludan önce gök gürültüsü ifadesi geçmektedir. Mısırlıları sarsan şey doludan ziyade doludan önce gelen gök gürültüsüdür ve bu gürültü durduktan sonra Firavun'un direnci de güçlenmiştir (Farsi, 2004: 2/78-80).

Firavun, Musa'nın dua edip bunu durdurmasını istese de Musa, şehrin içinin putlarla dolu olduğunu şehrin içinde dua edemeyeceğini bildirmiştir. Bundan dolayı Musa şehirden çıkar çıkmaz dua edeceğini söylemiştir. İbn Ezra'ya göre Firavun Musa'ya "Tanrıya yalvarın" demesiyle aslında gök gürültülerinin Tanrısals olduğunu kabul etmiştir. Fakat her ne kadar bunu anlamış olsa da dili bir türlü onu ifade etmeye varmamıştır. Gürültüler ve dolunun aslında tek amacı Tanrı'nın yüceliğini göstermektir. Bundan dolayı belanın sona ermesi Yahudi din bilginlerine göre Mısır halkının mükemmel bir düzeye eriştiğini değil sadece Tanrı'nın, belanın bitmesini istemesidir. Ramban'a göre Musa her ne kadar dua etmeyi kabul etse de Mısır'ın gördüğü zararın geri gelmeyeceğini ifade etmiştir. Buradaki ifadenin amacı aslında kibrine devam ederse belanın onun yakasını bırakmayacağıdır. Bu Firavun'un inatçılığına karşı bir uyarıdır. Mısır halkının ayakta kalması için bazı buğday türleri kurtulmuştur. Bazı görüşlere göre keten ve arpa sert olduğu için dolu onları tahrip etmiş fakat buğday yumuşak olduğu için ona herhangi bir zarar vermemiştir. Musa'nın Tanrı'ya yalvarması ile bela durmuştur. 19. yüzyıl Alman Yahudilerinin ünlü Tevrat âlimi ve lideri olan Haham Samson Raphael Hirsch'e göre yeryüzüne düşmeye başlayan yağmur taneleri bile havadayken mucizevi bir şekilde yere ulaşamamıştır. Tanrı Firavun'un kalbine tekrardan güç vermiştir. Bunun amacı onun zorda kaldığı için doğru bir karar almaması gerektiğindendir (Farsi, 2004: 2/80-83). Bu gücü aldıktan sonra tekrardan Firavun'un kötülüğü baş göstermiş ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir.

İncil uzmanı Barbara J. Sivertsen, The Parting of the Sea kitabında yedinci belanın bilimsel açıklamasıyla ilgili olarak yaklaşık 3.500 yıl önce Santorini’de²⁰ bulunan Akdeniz yanardağı patlamış ve bu patlamadan kaynaklanmış olabileceği öngörüsünde bulunmuştur. Şimdiye kadar gerçekleşen en büyük patlama olduğu ve patlamadan ortaya çıkan kül bulutları gök olayları ile birleşerek doluları oluşturduğunu iddia etmiştir (Sivertsen, 2009: 23-24). Biyoloji profesörü Roger Wotton’a göre fırtınalar çok büyük dolu taneleri üretir ve bunlar çok yıkıcı olmaktadır. Bu durum evlere ve aynı zamanda dışarı çıkmaya cesaret eden herkesin yaralanmasına neden olmaktadır. Dolu taneleri büyük bir fırtına sistemi içinde oluşursa yıldırım ve “yıldırım topu” meydana gelmektedir. Bu durum belanın oluşması için yeterlidir. Bu fırtına, beraberinde dolu taneleriyle çok geniş bir alandaki mahsullere ciddi şekilde zarar vermiş ve onları hasat edilemeyecek kadar dümdüz etmiştir. Hem arpa hem de keten olgunlaşmaya başladığı için zarar görmüştür. Daha sonra gelişen buğday ve çavdar gibi otlar ise daha az etkilenmiştir (Wotton, 2007: 6).

3.8. Çekirge (Arbeh)

Tevrat’a göre Tanrı’nın, Musa ile Firavun’un mücadelesinde gönderdiği belalardan sekizincisi çekirgedir. Çekirge belası Tevrat’ta şöyle aktarılır: Tanrı, Musa’ya belaları gönderebilmek için Firavun’u inatçı yaptığını, Mısırlılar ile alay ettiğini ve bunu nesiller boyu anlatmasını söylemiştir (Çıkış 10/1-2). Tanrı, Musa ve Harun’un Firavun’un yanına gidip ondan halkı salıvermesini istemesini, Firavun halkı salıvmeyi reddederse bu defa Mısır’ın üzerine çekirgeler göndereceğini açıklamıştır (Çıkış 10/3-5). Tanrı, doludan kurtulan ağaçları bile çekirgeler sayesinde yok edeceğini her tarafın çekirgeler ile dolup taşacağını nesillerin böyle bir şey görmediğini ifade etmiştir (Çıkış 10/5). Musa Tanrı’nın söylediklerini Firavun’a söylemiştir. Firavun’un görevlileri bu durumdan korkmuş Firavun’un, İsrailoğullarını salıvermesi için baskı yapmıştır (Çıkış 10/7). Firavun bu duruma daha fazla dayanamamış, Yahudilerin bu defa sadece erkeklerine izin vermiş, bu durumu kabul etmeyen Musa ve Harun’u kovmuştur (Çıkış 10/8-10). Tanrı, Musa’ya emir vermiş, Musa elini uzattığı an doğu rüzgârı başlamış, bu rüzgâr çekirge istilasını başlatmıştır (Çıkış 10/12-13). Mısır’ın yeri göğü çekirge dolup taşmıştır (Çıkış 10/14). Mısır’daki çekirgeler o kadar çoğalmış ki nesiller böyle bir şeye tanıklık etmemiştir (Çıkış 10/14). Toprak üzerindeki çekirgeler toprağın görünmez olmasına neden olmuştur. Mısır’da ağaçlar ve yeşillikler yok olmuştur (Çıkış 10/15). Çekirge belası ile ilgili 1890 Holman İncilinin illüstratörü Foto 14’te (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Firavun bu durumdan korkmuş Musa ve Harun’dan dua etmesini istemiştir (Çıkış 10/16-17). Musa, Tanrı’ya dua etmiş çok şiddetli bir batı rüzgârı çıkmış ve çekirgeleri Kamış Denizi’ne²¹ dökmüştür. Firavun inatçılığına devam etmiş ve İsrailoğullarına izin vermemiştir (Çıkış 10/20).

Farsi, Pesah Agada’sında çekirge belasının temel sebebi olarak Mısırlıların, Yahudileri tarlada çalıştırıp ürünlerine el koydukları için bu belaya maruz kaldıklarını iddia etmiştir (Farsi, 2008: 101).

²⁰ “Thera Santorini (M.Ö. 1600) Akdeniz çevresinde oluşan patlamadır. M. Ö 1650-1600 yılları arasında Santorini volkanı çok güçlü bir etkinlik göstermiştir. Bu püskürmenin etkisiyle adanın şekli değişmiş ve yakın çevresi de bu olaydan büyük ölçüde etkilenmiştir” (Yiğitbaşıoğlu, 2003: 71).

²¹ “Hint Okyanusu’nun bir uzantısı olup Arabistan yarımadası ile Afrika kıtası arasında bulunmaktadır. Klasik Batı kaynaklarında Grekçe Erythra thalassa ve Latince Erythraeum / Rubrum mare (kırmızı deniz) şeklinde geçen bu deniz İbrânice “Yam Suf’un İngilizce’ye “Saz” (Reed) Denizi yerine Kızıl (Red) Deniz olarak çevirimiştir. İncil uzmanı Profesör Tom Meyer; İbrânice İncil’in bilinen en eski Yunanca çevirisi olan Septuagint’ten İngilizceye yanlış çevrildiğini söylemiştir. M.Ö. üçüncü yüzyılda Firavun Ptolemy II Philadelphus tarafından yaptırılan Septuagint, İbrânice’de Suph Denizi’ni Saz Denizi değil, Kızıldeniz olarak çevrildiğini açıklamıştır” (Bilge, 2002: 557-559; Kayılı, 2018).

Bucaille Çıkış kitabında Sina Yarımadası'nda doğudan gelen rüzgârla meydana gelen çekirge istilalarının çok yaygın bir felaket olduğunu belirtmiştir (Bucaille vd., 2003: 304) Yahudi din bilginlerine göre doğu rüzgarı ile gelen bu çekirge belası Firavun ve etrafındakilere yaptıkları küstahça davranışlardan dolayı bir ders vermiştir. Fakat bu ders sadece Firavun ve ahalisi için değil henüz inancı tam olarak yerine oturmamış Yahudiler için de geçerlidir. Tanrı bu doğa olayı ile ilgili kendisinin üstün bir varlık olduğunu her türlü güçle baş edebileceğini kesin bir mesaj vererek belirtmiştir. Aslında tarih boyunca Tanrı gücünü çekirgeler ile göstermiştir. Rabi Arye Kaplan'a göre Bu anlatının sonucu olarak hem olayı yaşayanlar hem de nesiller boyu gelecek olanlar, Tanrı'nın gücünü görmüştür. Tanrı'nın insanlardan istediği dürüst ve tevazu sahibi olmasıyken Firavun'un yaptığı kibir ve otoriteye boyun eğmemek, bunun sonucu olarak ülkesi mahvolmuştur. Tanrı'nın sekizinci bela ile ilgili mesajı, daha önceki belalarda da bunda da hayatın kendisine bağlı olduğu atmosfer üzerinde güç sahibi olduğudur. Çekirge sürüleri yüzünden ülkenin görüş mesafesi etkilenmiş ve hiçbir şey görünemez olmuştur (Farsi, 2004: 2/84-85).

Bir şeyleri görebilmeye yarayan güneş ışığını çekirgeler engellemiştir. İbn Ezra'ya göre bu ifadeler deyim ifade eder yani çekirge sürüleri hem gökyüzünde hem de yeryüzünde görüş alanını daraltmıştır. Dolu belasında zarar görmeyen buğday taneleri ve ağaçlar²² bile otoritelere göre çekirgeler yüzünden zarar görmüştür. Tevrat yorumcusu Keli Yakar'a gören Çekirgeler sadece ağaçlarla yetinmemiş Firavun'un sıkı koruma altındaki sarayına da ulaşmış, hatta kırsal kesimlerdeki evleri bile istila etmiş, Mısır'daki tüm ürünlere zarar vermiştir. Bu aşamada Firavun hizmetkârlarını Musa'ya göndermiş ve sadece erkekleri salıvermeyi kabul etmiştir. OrAhayim'e göre Firavun, kadın ve çocukları kontrolü altında tutarak beladan sonra giden erkeklerin geri gelmesini sağlamaya çalışmıştır. Firavun bir şeyleri kurtarmaya çalışırken kendisini daha beter duruma düşürmüştür. Kıtlığa sebep olan çekirgeler, insan kaynaklarını tüketmiş ve insanların ölümüne sebep olmuşlardır. Bundan dolayı Musa ve Harun'dan dua etmesini istemiştir. Duayı her ne kadar Musa yapacak olursa da Harun'dan da istemesi nezakettir. Musa Tanrı'ya dua etmiş çok kuvvetli bir rüzgâr esmiş ve çekirgelerin yönü değişmiştir. Çekirge sürüleri genellikle büyük rüzgârlarla denize taşınmaktadır (Farsi, 2004: 2/86-91). Tanrı'nın mucizesi ile bir tane bile çekirge kalmamıştır. Bazı Mısırlılar fırsattan istifade edip turşusunu kurduğu çekirgeler dahi yok olmuştur. Bela son bulunca Firavun'un kalbi tekrardan katılaşmış ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir.

Çekirge belasının şiirsel olarak anlatımı aşağıda verilmiştir.

*“Ama son henüz gelmedi Amon.²³
Seni rezil gören, Kamış gibi çıplak olan Amon, yüzünü örtecek.
Ve kızıl kanın ilk aktığı günden sekiz gün sonra
Çekirge, senin ölümlü insan suretini yiyip bitirecek.
Ve bütün yeşilin titreyecek, bir elbise gibi yırtılacak
Çünkü küçük ama keskin dişli bir halk ateşsiz kemiriyor
Ve son yaprak rüzgârda ve yağmurda öldüğünde*

²² Dolu belasında ağaçların zarar gördüğünü biliyoruz (Çıkış 9/25). Peki, dolu belasında ağaçlar zarar görmüşse çekirgelerin zarar verdiği ağaçlar hangileridir? Otoritelere göre dolu tüm ağaçlara zarar vermemiş ya da iki bela arasında ağaçların kendini yenileceği kadar bir zaman vardır (Farsi, 2004: 2/84-85).

²³ “Tanrı Amon, Ptah ve Re'den sonra Mısır'da imparatorluk Tanrılarının üçüncüsü ve sonuncusudur.” Amon, Mısır'ın baş Tanrı'sıdır ve ilk Tanrı'dır ve bütün Tanrıların Tanrı'sıdır (Kurhan, 1995: 499).

Yazı ve sonbaharın artık damgalanacak.” (Alterman and Friend, 1958: 236)

Freewalt’a göre bu belanın bilimsel açıklaması şöyledir: Dolu belasında değindiğimiz Santorini’de bulunan Akdeniz yanardağı patlamasıyla küller çevredeki hava akımlarını bozmuş, yağmur ve nem artışına neden olmuştur. Bu tür hava koşulları çekirgelerin oluşmasına zemin oluşturmıştır (Freewalt, 2013: 11-12). Biyoloji profesörü Roger Wotton’a göre çekirgeler bir araya geldiği zaman tek bir formdan toplu sokulgan forma doğru hareket gösterdikleri için toplu çekirge sürüleri oluşmuştur. Çekirgeler sürüler haline yiyecek bulmak için toplu hareket ederek ürünlere saldırmışlardır (Wotton, 2007: 6).

3.9. Karanlık (Hoşeh)

Tevrat’a göre Tanrı’nın, Musa ile Firavun mücadelesinde gönderdiği belalardan dokuzuncusu karanlık belasıdır. Karanlık belası Tevrat’ta şöyle aktarılır: Tanrı Musa’ya elini göğe uzatmasını söylemiş, bunun sonuncunda Mısır’ı üç gün karanlık kaplamıştır (Çıkış 10/21-22). Bu belanın şiddeti ile ilgili Gustave Doré’nin İngilizce İncil’indeki tasviri Foto 15’te (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Üç gün boyunca kimse hareket edememiş ve birbirlerini görememiştir. Bu durumdan İsrailoğulları etkilenmemiştir (Çıkış 10/23). Firavun Musa’yı çağırıp gitmelerine izin vermiş fakat hayvanlarına el koymuştur (Çıkış 10/24). Musa hayvanları da almak istemişse de Firavun bu duruma olumsuz bakmıştır (Çıkış 10/25-26). Tanrı, Firavun’un kalbini inatçı yapmış ve İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiş (Çıkış 10/27), hatta daha ileri giderek Musa’yı öldürmekle tehdit etmiştir (Çıkış 10/28). Musa, Firavun’a “Dediğin gibi olsun bir daha yüzümü görmeyeceksin” demiştir (Çıkış 10/29).

Farsi, Pesah Agada’sında belanın gelmesindeki sebep olarak Mısırlıların, Yahudileri sıkı şartlar altında hapsedip onları ümitsizlik gibi duygulara sürükleyip gözlerini kararttığı için bu belaya maruz kaldıklarını iddia etmiştir. Farsi’ye göre Yahudiler arasında da Mısır halkının yaptıklarına destek olan birçok kişi vardır. Rahatlıklarından dolayı Mısır’dan çıkmak istemeyen bu kişileri Tanrı, Mısırlıların bile göremeyeceği şekilde cezalandırmıştır (Farsi, 2008: 101)

Bu bela da diğer belalar gibi üçlü bela gruplarının sonuncusu olduğu için uyarı yapılmamıştır. Raşi’ye göre bela gerçekleşince havayı gündüz vaktinden daha karanlık, normal bir geceden daha zifiri bir duruma getirmiştir. Havada fiziksel olarak yoğunluk başlamış, öyle bir dereceye gelmiş ki Mısırlılar hareket edememiştir. Tevrat’ın tefsirinde ikinci neden olarak Ortodoks Gur Arye karanlıkla birlikte Yahudilerin, Mısırların evlerini ziyaret ettiği daha sonra kendilerinden isteyecekleri değerli eşyaları tanıma fırsatı bulduğu ifade edilmektedir. Tanıma olayı Mısırlıların gezmediği ikinci üç gün içinde meydana gelmiştir. Mısırlılar her halükarda evde birilerinin dolaştığını fark etse de çaresiz kalmışlardır. Yahudiler buna rağmen bir şey almadığı için Mısırlıların gözünde yükselmiştir (Farsi, 2004: 2/90-91).

Bela gerçekleştiğinde nüfuz eden havanın olasılıkla basınçlı bir hava olduğu söz konusudur. Hiçbir ışığın aydınlatamadığı doğaüstü bir karanlıktır. Hiçbir ışık karanlığı bertaraf edemediği gibi hiçbir aydınlık bulunamamıştır. İbn Ezra bu durumu bu okyanusların üzerine çöken sislere benzetmektedir. Karanlık o derece çökmüştür ki Mısırlılar günleri bile takip edemez hale gelmiştir. Raşi Midraşik edebiyata dayanarak iki kere üç gün sürecek şekilde olduğunu yorumlamıştır. Karanlık

sabah vakti başlamış, yani önceki gün ağarmış ve insanlar sabahın geldiğini fark etmiş hemen sonrasında karanlık çökmüştür. İbn Ezra'ya göre böylece insanlar bunun bela olduğunu yorumlamışlardır. Bu olayı basit bir şekilde düşünürsek herkes hareket etmek zorunda fakat karanlıkta hareket sınırlıdır. İlk üç günde karanlıkta sınırlı hareket olsa da diğer üç günde gerçek anlamda bir hareket söz konusu değildir (Farsi, 2004: 2/91). Bucaille, XX. Yüzyıla ait bir yorumcunun bu belada yaklaşık 2,5 milyon insanın öldüğünü ifade etmiştir (Bucaille vd., 2003: 305). Sayı her ne kadar abartı olarak görülse de belanın şiddetini tasvir etmek için ipucu vermektedir.

Diğer belalarda Goşen bölgesi ayrı tutulurken Raşbam'a göre bu defa Yahudiler ayrı tutulmuş, Yahudiler her neredeyse ifadesi kullanılmıştır. Rabenu Behaye bu durumu şöyle açıklamıştır: Yahudi Mısır'ın evinde olsa dahi karanlıktan etkilenmemiş hatta evinde olduğu Mısırlı için ışık kaynağı olmuştur. Aslında fiziksel olarak bu durumun açıklanması zordur, özellikle de karanlığın gücü düşünüldüğünde fakat Tanrı sadece karanlığı vermemiş karanlıkla birlikte yüksek bir basınç da hükmetmiştir. Ramban'a göre belanın ardından ışık geri döndüğü vakit Firavun bu duruma karşı taktik değiştirerek bir önceki belada kadınları ve çocukları bırakmadığını fakat bu belada çocuklara da izin vereceğini söylemiştir. Yahudilerin geri gelmesini garantilemek için bazı rehinerler istemiştir. Firavun kadınlarla birlikte Yahudilerin geçim kaynağı olan hayvanları da tutarak onları geri dönmek zorunda bırakmış, eğer dönmezlerse malları ve hayvanları Firavun'un olacaktır. Firavun en sonunda inat etmiş ve Tanrı onun kalbine tekrardan güç, kudret vermiş. Her zaman olduğundan daha küstah ve kibirli davranarak İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir. Hatta daha ileriye giderek Musa'yı öldürmekle tehdit etmiştir. Yahudi din bilginlerine göre son aşamaya gelmiş, Musa sözlerini söyledikten sonra Firavun'un bir daha yüzünü görmeyeceğini söyleyerek huzurundan ayrılmıştır. (Bucaille vd., 2003: 30; Farsi, 2004: 2/91-93; Örs, 2012: 76). Pasajda verildiği üzere Musa, Firavun ile konuşmayı kesmiştir. Musa'nın söylediklerini meydana getirecek tek varlık Tanrı'dır. Tanrı da ona onuncu belanın bilgisini vermiştir. Bundan dolayı Musa, Firavun'u görmeyeceğini dile getirmiştir.

Lutherci görüşte olan Raymond E. Ziebell, Musa'nın sözlerine ve Tanrı'nın gönderdiği belalara Firavun nasıl bu kadar kayıtsız kalabildiğini sorgulamıştır. Bu soruya cevap olarak şunları söylemiştir: Firavun halkı tarafından bir Tanrı olarak kabul ediliyordu ve onun her sözü ve her emri bir kanun niteliğindeydi. Firavun'un karşısında duracak ona karşı meydan okuyacak hiç kimse olmamıştır. Bu yüzden Rab olduğuna inanmış ve kendi gücünü göstermiştir. Gerçek Tanrı tepkiselden ziyade proaktiftir. İnsanın da aklı karışıkça iradesi de sapmaya başlar. İnsan, ruhunun tüm gücüyle Tanrı'ya direnir. Rom 8/7'de ifade edildiği gibi "Çünkü benliğe dayanan düşünce Tanrı'ya düşmandır; Tanrı'nın Yasası'na boyun eğmez, eğmez de...". O halde bu, insanın doğal durumudur ve Firavun'un durumunda kalbinin direnç göstermesi olasıdır (Ziebell, t.y.).

Biyoloji profesörü Roger Wotton'a göre bu bela güçlü rüzgârlar büyük ve yoğun fırtınalar dolayısıyla gökyüzünün karardığı düşünülmektedir (Wotton, 2007: 7). Tabi bu görüşün durumu açıklayıp açıklamadığı tartışma konusudur. Bucaille Çıkış kitabında ayrıca uzmanların 1930'da mürekkep gibi bir karabulut yüzünden havanın karardığı ve toz yağdığını kayda geçirdiklerinden yola çıkarak bu durumu mümkün görmüştür (Bucaille vd., 2003: 304). Muhtemelen anlattığını karanlık belası da böyle bir doğa olayının ütopik anlatımıdır. Stanley Schneider bu körlüğü açıklamanın bir başka yolu olarak psikiyatrik, histerik körlüğü ortaya atmıştır. Bu duruma modern psikiyatrik tanılar ve sınıflandırmalar buna konversiyon bozukluk adını vermektedir. Sunulan

semptomatoloji körlük, felç ve histerik durumdur. Yunan ve Roma dünyasında histerik semptomlar gösteren çok sayıda kadın vakası olduğu bilinmektedir. Orta Çağ'da kadınlar, büyücülük kökenlerini histerik bir nedenselliğe kadar uzanan şeytani kilise karşısı sapkınlığı açıklamak için bir araya getiriliyordu. Bu anlayışa uygun olarak modern psikiyatri, tanısal odağı histeriden dissosiyatif bir bozukluğa dönüştürmüş olabilir (Schneider vd., 2018: 5). Bela aslında histerik bir oluşum olabilir.

3.10. İlk doğanların ölümü (Makat behorot)

Tevrat'a göre Musa'nın Firavun ile mücadelesinde Tanrı'nın gönderdiği belalardan sonuncusu ilk doğanların ölümüdür. İlk doğanların ölümü Tevrat'ta şöyle aktarılır: Tanrı, Musa'ya Mısır'ın başına bir bela daha getireceğini söylemiş, bu sayede Firavun'un İsrailoğullarını serbest bırakacağını açıklamıştır. Tanrı çok büyük bela göndereceğini bu sayede Firavun'un adeta onları kovacağını aktarmıştır (Çıkış 11/1). Tanrı, Musa'ya halkına komşularından altın ve gümüş istemeleri gerektiğini de iletmıştır (Çıkış 11/2). Tanrı gece yarısı Mısır'ı boydan boya geçeceğini Firavun'un ilk çocuğundan kadın bir kölenin ilk çocuğuna kadar -hayvanlar da dâhil- Mısır'daki bütün ilk doğanları öldüreceğini söylemiştir (Çıkış 11/4-6). Firavun'un oğlu da dâhil olmak üzere Mısır'da ilk doğan çocuğun ölümü ile ilgili Jan Luyken'in tasviri Foto 16'da (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Bütün Mısır'da feryat yükseleceğini İsrailoğullarına ya da hayvanlarına bir köpeğin bile ses çıkaramayacağını anlatmıştır (Çıkış 11/7). Tanrı Firavun'un kalbine güç vermiş İsrailoğullarının gitmesine izin vermemiştir (Çıkış 11/10).

Firavun, İsrailoğullarının Mısırdan gitmesine izin vermediği için son bela olan ilk doğanların ölümü gerçekleşmiştir. Tanrı bu belanın altında yatan sebebi Çıkış 4/22-23'te şöyle ifade etmiştir: "Sonra Firavun'a de ki, 'Rab şöyle diyor: İsrail benim ilk oğlumdur. Sana, bırak oğlum gitsin, bana tapsın dedim. Ama sen onu salıvermeyi reddettin. Bu yüzden senin ilk oğlunu öldüreceğim.'"

Ramban'a göre bir önceki belada anlatıldığı gibi Musa aslında bu belayı dokuzuncu bela geldiği zaman bilmekteydi, bunu sarayından ayrılırken bir daha Firavun ile yüz yüze gelmeyeceğini söyleyerek ifade etmiştir. Rabenu Behaye her şeyle birlikte gideceksiniz yani eksiksiz olarak gideceksiniz ifadesini bir kişi bile kalmayacak şekilde yorumlamıştır. Tanrı, Yahudilerden, Mısırlıların elinde olan değerli eşyaları istemeleri gerektiğini söylemiştir. Yahudilerin buna tepkisi "özgürlükten başka ne isteyebiliriz ki?" olmuştur. Talmud'a göre bu durum hapisteki birine serbest kaldığını haber verdikten sonra bir sürü de para verileceği olayına benzer fakat o kişi yarına kadar kalıp hem hapisten kurtulup hem de parayı alma niyetinde değil bugünden özgürlüğüne kavuşma niyetindedir. Musa halkına gizlice konuşmasını tembih etmiş ve bunu bastırarak söylemiştir. Yahudi din bilginlerine göre bunun sebebi Mısır'ı terk ettikleri zaman Mısırlıların mallarını da alacakları için bundan dolayı halk korkup Musa'nın dediklerini yerine getirmeyebilir, o nedenle konuşma gizli olmalıdır. Oldukça uzun bir müddet boyunca Mısır'da kölelik yapan Yahudiler yaptıkları işlerle bunlardan fazlasını hak etmiştir. Bu nedenle giderken Mısırlıları soymuşlardır (Bucaille vd., 2003: 30; Farsi, 2004: 2/95-96).

Rabenu Behaye Tevrat'tan yola çıkara bir köle altı yıl çalışıp yedinci yıl serbest bırakıldığı zaman sahibi onu boş göndermemelidir yorumuna ulaşmıştır. Bundan dolayı Mısırlıların kendi eşyalarını Yahudilere vermesi gerekmektedir. Musa halkın gözünde üst bir konumdadır fakat bu bela gerçekleşince Tevrat yorumcularına göre Yahudilerin gözünde artık bir şahsiyet olmuştur. Tanrı pasajlarda açığa çıkacağını vurgulamıştır. Or Ahayim'e göre bunun iki amacı vardır. Birincisi

Tanrı'nın Yahudilere olan sevgisidir. İkincisi Mısır gibi ahlaksızlığın belirli bir boyuta ulaştığı bir yerde kimin gerçekten Tanrı olduğunu göstermektir. Belalar gerçekleştiği vakit ilk doğanların hepsi ölmüştür. Kadın bir kölenin ilk doğan çocuğu da ölmüş, Firavun'un ilk çocuğu da ölmüştür. Burada köleye değinilmesindeki kasıt hiçbir toplumsal statüye ayrıcalık tanınmadığını göstermektir. Yahudilere göre ceza düzeylere göre verilir en fazla suçu işleyen Firavun, en az işleyen ise kölelerdir. Fakat aynı cezaya maruz kalmalarının sebebi olarak köleler ilk doğanların ölmesi sayesinde Tanrı'yı fark etmiş ve bunları putlara yormamışlardır (Farsi, 2004: 2/96-97).

Bela ilk doğanların ölümü için gelse de bazı ailelerde birden fazla çocuk ölmüştür. Farsi, Pesah Agada'sında bu durumu Tanrı'nın adaletsizliğinden kaynaklanmadığını aksine Mısır halkının ahlaksızlığı olduğunu ifade etmiştir. Farsi'ye göre Mısır'da zina çok yaygın olduğundan, kadınlar kocaları dışında kişilerden hamile kalmış bu sebeple her ailede ilk doğanın ölmesi gerekirken bazı ailelerde 2-3 çocuğun ölümü gerçekleşmiştir. Bu mesele, ölen diğer çocukların başka babalardan geldiği behorluk dolayısıyla olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Farsi, 2008: 90).

Farsi, Pesah Agada'sında hayvanların bile ilk doğanlarının öldüğünü söylemiştir. Tevrat yorumcuları hayvanların suçunun ne olduğuna açıklık getirmiştir. Rabenu Behaye'e göre Mısırlılar hayvanları kutsal sayıp onlara tapmalarından dolayıdır. Tanrı bir ulusu cezalandırdığı vakit ilk önce onların putlarına zarar vermektedir. Pasajlarda verilen ifadede Tanrı'nın öldüreceğim demesi ise dikkat çekmektedir. Or Ahalim'e göre Tanrı iyi şeyleri yapar ve kötü şeylerde ise aracı kullanır. Her ne kadar Tanrı bu belayı kendi yöneteceğini söylese de ölümcül darbeyi bir melek yapacaktır. Bu durum tıpkı bir elektrik santrali gibidir. Santral ne kadar çalışmayı kendi de yürütse de makineye basan her zaman bir insan vardır. Çünkü kimin ilk behor olduğunu melek değil ancak Tanrı bilmiştir (Farsi, 2008: 90). Farsi, Pesah Agada'sında ne kadar bir aracı da olsa bunu meydana getirenin Tanrı olduğunu söylemiş, üstelik Tanrı'nın öldürme gibi bir şeyi yoktur. Artık yaşam vermeme durumu vardır. Mısırlıları kuşatacak olan bu acı ve ölüme karşı da Yahudiler tam bir sükûnet içerisinde olmuştur. Farsi pasajda köpeğe değinmesinin sebebi ise simgesel olarak köpeğin doymak bilmeyen bir hayvan olması ve sürekli havlamasını örnek göstermiştir. Öldürme yetkisini alan melek de öldürmeye doymayacak, dolayısıyla bu simgesel benzetme meleğe olabilir. Ayrıca bir köpek kustuktan sonra kustuğu şeyin tekrar üstüne gider. Firavunun da yaptığı hatalara tekrar tekrar döndüğü için köpeğe benzetilmiş olabilir. Mısır'ın üzerine gelen belalar Firavun'un düşüncesiz ve aptallığı dolayısıyla defalarca tekrarlanmıştır (Farsi, 2008: 167).

Firavun Musa'ya danışmanları huzurunda saygısız davranmıştır. Or Ahayim'e göre bundan dolayı kısasa kısas vardır. Firavun da zor durumda kalarak danışmanları huzurunda küçük düşerek Musa'dan yardım istemiştir. Musa halkının tamamen bir araya geldiğinde şehri terk edeceğini söylemiş öfkeyle oradan ayrılmıştır. Raşi ve İbn Ezra'ya göre bu Musa'nın sinirlendiği tek olaydır, çünkü Musa, onun yüzünü bir daha görmemeye ant içmiştir. Firavun bu kadar belaya karşı vurdumduymaz ve halkının hayatını hiçe sayan biridir. Firavun'un yardım dilemesi Musa'yı bir nebze olsa da şaşırtmıştır. Tanrı burada Musa'ya şaşırmaması gerektiğini çünkü hayal kırıklığına uğrayabileceğini söylemiştir (Farsi, 2004: 2/97-99).

Hatırlayacak olursak belalar geldikçe Musa ve Harun, Firavun'u uyarmış fakat o inatçılığından vazgeçmemiş ve artık geri dönemeyeceği bir noktaya gelmiştir. Ondan sonra Tanrı Firavun'un kalbine güç vermiş bundan dolayı Firavun her defasında Yahudileri bırakmayı reddetmiş ve son olarak bu darbe gelmiştir. Tanrı bu belayı göndermeden önce Firavun'a dokuz bela göndererek ona

uyarıda bulunmuştur. Her belada Firavun ve Mısırlıların tövbe etme şansı varken bunu reddetmişlerdir. Ortodoks Azzi'ye göre Mısır halkı bu belayı kendi başlarına çekmişlerdir. Bu bela Firavun'un İbrani erkek çocuklarını öldürtmesinin intikamıdır. Daha önceki hiçbir bela, Firavun'un ve Mısırlıların yüreklerini yumuşatamamıştır. Kulağa ne kadar dramatik gelse bile aileden birinin ölümü, asi yapıya sahip birini pes ettirmeye yarayan en güçlü nedendir. Önceki dokuz beladaki yöntemler başarısız olduğundan evlat acısı kullanılmıştır (Azzi, 2019)

Örs'e göre İsrailoğullarında şeytan ve kötü ruhlar inancı yoktur. Bu inançlar hepsi Tanrı'da bir araya gelmiştir bu yüzden bu tür çekişme gayet makuldür. Çekişme sayesinde Mısır'dan çıkış gerçekleşmiştir (Örs, 2012: 71). Bucaille Çıkış kitabında bu belanın Yahvist, Sacerdotal, Elohist geleneklerin hiçbirinde değinilmemesinin bu bela hakkında şüphe uyandırdığını ifade etmiştir (Bucaille vd., 2003: 305-306)

Mikrobiyolog Stephen Mortlock bilimsel bir şekilde açıklanamayan tek belanın onuncu bela olduğunu söylemiştir. Arkeologların tahminlerine göre buğday ürünlerine bir mantar bulaşmış, onuncu bela bu yolla salgın haline gelmiştir. İlk doğan erkek çocuk, toplum içinde ayrıcalıklı bir statüye sahip olduğundan tahıl ürünleri arasında en iyisini tüketmiş ve bu nedenle mantara yakalanıp ölmüştür. Mortlock'a göre bu yorum çok mantıklı görünmemekte çünkü ilk doğanların dışında bebekler de ölmüştür. Ancak bu durumun benzeri çavdar ürününü etkileyen Ergot²⁴ salgını gibi olacağını ifade etmiştir. Bu durumdan yola çıkarak Mısır'da da buna benzer bir salgın olabileceği ifade edilmiştir. Mısır'da ilk doğanların ölümünü açıklayacak hiçbir bilimsel kanıt henüz bulunamamıştır (Mortlock, 2019: 23).

İlk doğanların ölümü belasının şiir şeklinde anlatımı aşağıda verilmiştir.

*"Oğlum, ilk doğan oğlum, toz, yıldız ve gözyaşları
Bize insanların gözyaşlarından daha güçlü bir sevinç dünyası ver.
Rengârenk bir ceket toz, yıldız ve ağlıyor.
Gece, sonsuza kadar uyuyan gözlerin üzerine iki kırık parça konuyor.
Palto benimdir baba, onu giydim.
Ey yaşlılığımın oğlu, Amon'un ilk çocuğu.
Sessizlik ayağa kalkarken oğlunun üzerine çöktü.
On bela yerine getirildi. Tanrı'nın yıldızı parladı."*(Alterman and Friend, 1958: 237).

Belanın paradigmal (3-3-3-1) olarak geldiği görülmektedir. İlk bölümde gelen belalar sabah saatlerinde Firavun'a bir uyarıyla gelmektedir. Her bir üçlü hiçbir uyarı verilmeyen bir belayla son bulmuş, ilk bölümde de belaların topraktaki etkisine ilişkin bir özet şekli ifade edilmiştir. Birinci bölümde hem İsraililer rahatsız olmuş hem de Mısırlılar rahatsız olmuştur. İkinci bölümde ise İsraililer Mısırlılar arasındaki ayrım net bir biçimde ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda uzun vadede daha çok etki ortaya çıkartabilecek belalar meydana gelmiştir. Üçüncü bölüm ise Firavun'a Tanrı'nın Mısır halkını yok edeceği anlatılmış ve halk bunu görmüştür. Ayrıca üçüncü bölümün ilginç yanı Firavun'un hizmetkârları ve Mısır halkı olaylara artık daha fazla müdahil olmuşlardır. Yeni Krallık döneminin Mısır dili ve hiyeratik yazısı üzerine çalışan Mısır bilimci Jaroslav Cerny

²⁴ "Ergot veya halk arasında çavdar mahzunu olarak da bilinen zaman zaman tahıl ürünlerinde ortaya çıkan insan sağlığını etkileyen bakteridir." (Özkaya, 2000: 219)

Ancient Egyptian Religion kitabında ayrıca verdiğimiz on belayı Mısırlıların inandığı Tanrılarına karşı bir musibet olarak ifade etmektedir. Bu öneriye göre kan belası suyun ve yaşamın yaratıcısı Tanrı Khnum'a, Nil Tanrısı Hapi'ye ya da kanı Nil olan Osiris'e karşılık gelmektedir. Kurbağalar, doğum Tanrıçası Heket'e yöneliktir. Hayvan hastalığı, bir inek şeklinde temsil edilen ana ve gökyüzü Tanrıçası Hathor'a yönelik ya da boğa şeklinde temsil edilen bereket sembolü Apis'e karşılıktır. Dolu ve çekirgeler ya rüzgâr ve fırtınalarda kendini gösteren Seth'e ya keteni öğüten ve kumaş dokuyan yaşam Tanrıçası İsis'e ya da bereket ve bitki örtüsü Tanrısı ve mahsullerin koruyucusu Min'e karşılık gelmektedir. İlk doğanın ölümü Firavun'un koruyucu Tanrısı ve ölülerin yargıcı Osiris'e yöneliktir (Jaroslav, 1951: 23-25). Belalar, Firavun ve Mısır'daki Tanrı statüsüne yönelik bir saldırdır. Belalar sayesinde Tanrı yüceltilmiş ve onun her şeyin sahibi olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak belalar, Tanrılar ve kralın rezil olarak sonunu getirmiş, Mısır paganizmini küçümseyen bir destan oluşturmuştur.

Değindiğimiz bütün belalar, belalar karşısındaki durumlar, hangi Tanrı'ya karşılık geldiği, Firavun'un tavrı, belanın çözümü özet olarak Tablo 1'de (Bkz. Ek-2) verilmiştir.

Tablodan anlaşıldığı gibi Mısır Tanrıları gerçek Tanrı karşısında iktidarsız bir hale gelmiştir. Tanrı, Mısırlılara dünyanın doğal düzeninin aksine verdiği belalarla onları kaosa sürüklemiştir. Aslında Mısırlılar sağlıklı olmak, hayvanlarının çokluğuna veya kendilerine hayat veren Nil nehrine güvenemeyeceklerini bu sayede anlamıştır. Bugün güneşin kesin olarak doğacağını her ne kadar kabul etsek de dokuzuncu bela sırasında Mısırlıların buna bile güveni kalmamıştır. Belalar ayrıca Mısırlıların doğayı kontrolü tezini de çürütmüştür. Mısırlılar aslında doğanın manipüle edilebileceğini yani bir toplumun kanallar vasıtasıyla çölde gelişmiş bir tarıma ulaşabileceğini düşünüyorlardı fakat belalar Mısırlıların doğa üzerindeki acziyetini de ortaya çıkarmıştır. Belalar Mısırlıların elinden sahte Tanrılarını, doğal kaynaklarını, kendilerini kontrol eden içgüdüleri gibi her şeylerini almıştır. Belalar bir nevi onları en dibe indirgeme olayıdır.

Lutherci kiliseye mensup Steve Shirley belaların süresinin muhtemel olarak 4-5 ay sürdüğünü iddia etmiştir. Bunun nedeni Tevrat belalar başladığında Musa'nın yaşının 80 olduğunu ifade etmiş, belalar bittikten sonra Firavun onların gitmesine izin vermiş ve onlar 40 yıl boyunca çölde dolaşmıştır. Musa 40 yılın sonunda 120 yaşında ölmüş, bundan dolayı Musa'nın yaşının 80 olduğu daha sonra 40 yıl dolaşması ve 120 yaşında öldüğünü düşündüğümüz zaman bu belaların bir yıldan daha az sürdüğü ifade edilebilir. Shirley'e göre birkaç farklı şeye bakarak bu süreyi daha da kısaltabiliriz. Bu belalardan 3 tanesinin süresini Tevrat bize vermiştir. İlk bela 7 gün sürmüş, dokuzuncu bela 3 gün sürmüş, onuncu bela ise gece yarısından başlayıp bir gece sürmüştür. Bunlardan yola çıkarak diğer 7 belanın da çok uzun sürmediğini söyleyebiliriz. Çünkü Mısır halkı uzun bir süre bu kadar şiddetli belalara dayanamazdı. Örnek olarak sekizinci bela olan çekirge belasını da tüm yeşil örtüyü çekirgelerin tahrif etmesi birkaç gün sürmüştür. Bundan dolayı her bir belanın 4 gün sürdüğünü varsayarsak toplam olarak 40 gün yapar. Buradaki 40 ifadesi çölde 40 yıl dolaşmak, Nuh tufanındaki 40 günlük yağmur, Kral Davut'un Golyat'ı öldürmesine kadar İsraililere 40 gün eziyeti, Ninova'ya tövbe etmesi veya yok olması için Tanrının 40 gün süre vermesi gibi ifadelerle de tutarlıdır (Shirley, 2023: 1-2).

Lutherci Shirley buradaki en büyük sorun olarak belaların arasındaki uzunluğu tespit etmenin zorluğuna dikkat çekmiştir. Bununla ilgili olarak yedinci bela olan dolu ve onuncu bela ilk doğanların ölümü arasında geçen sürenin birkaç aydan fazla olmadığını söyleyebiliriz. Çünkü dolu belası

geldiğinde ürünler yok olmuş ve bu ürünler tohum aşamasındadır. Buğdaylar ise bozulmamış, çünkü buğdaylar diğer tahıllardan daha geç olgunlaşır, son olarak keten ve arpanın şubat ayında başak verdiği yola çıkarak bu iki bela arasında geçen süre birkaç aydır. Shirley'e göre ayrıca sekizinci bela olan çekirge sürüleri gönderildiği zaman Tanrı doludan kalan her türlü bitkiyi yok edeceğini söylemiştir. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere çekirge belası buğday başak salmadan önce muhtemelen şubat veya mart başında olmuştur. Ayrıca son bela mart sonu ya da nisan başı gibi meydana gelmiş, çünkü bu Yahudilerin Pesah Bayramı zamanına denk gelmektedir. Bundan dolayı yedinci bela ile onuncu bela arasındaki zaman dilimi kesin olarak bir buçuk ile iki ay arasındadır. Bu her biri için en fazla iki hafta demektir. Bu çıkarımı diğer belalara uyguladığınız zaman 10 bela toplam 20 hafta yaklaşık 4 ile 5 ay sürmüştür (Shirley, 2023: 1-2).

Mezmurlar 78/44-51'de on belanın ilahi şeklindeki ifadeleri şöyle yer alır:

*“Mısır'ın kanallarını kana çevirdi,
Sularını içemediler.
Gönderdiği at sinekleri yedi halkı,
Gönderdiği kurbağalar yok etti ülkeyi.
Ekinlerini tırtıllara,
Emeklerinin ürününü çekirgelere verdi.
Asmalarını doluyla,
Yabanıl incir ağaçlarını iri dolu taneleriyle yok etti.
Büyükbaş hayvanlarını kırgına,
Küçükbaş hayvanlarını yıldırma teslim etti.
Üzerlerine kızgın öfkesini,
Gazap, hışım, bela
Ve bir alay kötülük meleği gönderdi.
Yol verdi öfkesine,
Canlarını ölümden esirgemedi,
Onları salgın hastalığın pençesine düşürdü.
Mısır'da bütün ilk doğanları,
Ham'ın çadırlarında bütün ilk çocukları vurdu”*

3.11. Greta Hort'un Zincirleme Bela Teorisi

Danimarka doğumlu İngiliz olan ortaçağ İngiliz edebiyatı ve dini konusunda uzman Hort'a göre belalar zincirleme olarak meydana gelmiştir. İlk oluşan kan belası büyük miktardaki kırmızı algler sayesinde ve Habeş platosundaki aşırı yağışlar sebebiyle Nil nehrine sürünen büyük miktardaki kırmızı toprak sayesinde Nil nehri kırmızıya dönüşmüştür. Nehrin içine giren bu algler sayesinde oksijen azalmış, balıklar ölmeye başlamış ve ölen balıklar şarbon bakterisine neden olmuştur. Şarbon bakterisinden rahatsızlanan kurbağalar nehri terk etmiş ve ikinci bela meydana gelmiştir. Üçüncü bela kurbağaların yokluğu ile Nil nehrinin sularından sivrisineklerin türemiştir. Dördüncü bela da Nil'in geriye bıraktığı atıklardan türeyen ve ısırın sineklerdir. Beşinci bela hayvan hastalığı ölü kurbağalardan yayılan şarbondan dolayı meydana gelmiştir. Altıncı bela olan deri çıbanları daha önceki belalarda ortaya çıkan sivrisineklerden meydana gelmiştir. Yedinci bela olan dolu ve gök

gürültüsü ise tamamen yerel hava durumuyla ilgili tesadüfidir. Ayrıca yedinci bela olan dolu, sekizinci bela olan çekirgelerin artmasına sebep olmuştur. Dokuzuncu bela karanlık belası ise Nil'deki suların taşmasından dolayı ilk beladan kalan alg kalıntılarının ince toz halinde havaya fırlaması ve çöl fırtınasına dönüşmesi neticesinde karanlık oluşmuştur. Hort'a göre onuncu bela ise ilk doğanların ölümü değil hasat zamanı ilk meyvelerin kalıntılarının yok edilmesidir. Daha önceki koşullar meyvelerin hasadını olumsuz etkilemiştir. Tevrat tahrif edildiğinden dolayı onuncu bela ilk doğanların ölümü gibi algılansa da bu durum ilk meyvelerdir (Hort, 1957: 84-103). Bütün belalar birbirine bağlı olarak meydana gelmiştir.

4. KUR'AN'DA MISIR HALKININ BAŞINA GELEN BEŞ BELA

Tevrat'taki anlatıya karşılık Kur'an'da ifade edildiği şekilde belalar, Araf 7/133 ayetinde tufan, çekirge, haşere, kurbağa, kan şeklinde yer almaktadır. Bu beş bela Tevrat'taki on belaya karşılık gelmektedir. Bu belalar Kur'an'da şöyle ifade edilir: “Firavun ve kavmi demiş ki bizi etkilemek için her ne getirirsen getir yine de biz sana inanmayız. Allah da her biri için ayrı mucize göndermiş bunlar tufan, çekirge, haşere, kurbağa ve kandır. Firavun ve kavmi bunlardan ders almamış ve kibirlenmiştir. Üstlerine azap gelince “Ey Mûsâ! Rabbinin sana verdiği söz uyarınca bizim için dua et. Eğer azabı üzerimizden kaldırırsan, mutlaka sana inanacağız ve İsrailoğullarını seninle birlikte elbette göndereceğiz” demişlerdir. Fakat azap üstlerinden kalkınca sözünde durmamışlardır” (Araf 7/132-135). Karaman vd. göre Araf 7/130 ayetinde Allah, onlara uyarı olarak bir kuraklık göndermiştir. Mısır halkına bu ilk uyarıydı ne var ki bu uyarıdan Firavun ve çevresi ders almamıştır. Bu durum inkârlarını daha da pekiştirmiştir. Adeta Allah'a meydan okumuşlar, bundan dolayı Allah Araf 7/133'deki belaları göndermiştir. Karaman vd. göre Kuran'daki anlatıdan yola çıkarak Mısırlıların inkârlarının arttığını ve İsrailoğullarına karşı haksız tutumlarını çoğalttıkları ve onları serbest bırakmadıklarından dolayı bu bela başlarına gelmiştir. Mısır ekonomisini ayakta tutan Nil nehrinin kana dönüşmesi, evlerin kurbağalarla dolup taşması, önce tatarcık sonrasında at sineği belasının baş göstermesi, hayvanların ölmesi, vücutlarında çıban çıkması, çekirge sürülerinin her tarafı kuşatması gibi mucizelerin hiçbiri Firavun'u iman getirmemiştir (Karaman vd., 2007: 2/577-578). Her felakette Firavun, Musa'ya kendileri için dua etmesini söylemiş, serbest bırakacağına söz vermiş fakat bela geçince sözünü tutmamıştır.

4.1. Tufan

Kur'an'daki anlatıya göre Firavun ve kavminin üstüne gönderilen ilk bela tufandır. Tufan lügatte sel baskını, sel meydana getiren yağmur, suyun her yeri kaplaması şeklinde ifade edilmiştir (Harman, 2012, ss. 322-323). Elamlı'ya göre yağmurda ve su olayında daha sık görülen bu durumdan dolayı genel kabule göre yaygın su baskınlarına tufan denmektedir. Elmalı kelimenin bu şöhrete ulaşmasının Nuh tufanı sayesinde olduğunu fakat Araf 7/132-135'te verilen tufanın ne olduğu konusunda farklı görüşler olduğunu aktarmıştır. Bursevi'ye göre muhtemel olan görüş bu tufan Mısır'da aralıksız yağın yağmur sonucu ortaya çıkan bir sel tufanı olduğudur. Tufanın şiddeti o kadar fazladır ki sular, Mısır halkının evlerine girip evlerini tahrip etmiştir. Fakat İsrailoğullarına zarar vermemiştir (Elmalı, 2017: 4/142; Bursevi, 2020: 6/268). Ali Sayı'ya göre bu olay meydana geldikten bir ay kadar sonra bu belayı Mısırlılar reddetmiş, aslında bunun bir nimet olduğunu söylemiş, bu sayede ürünlerinin arttığına kanaat getirmişlerdir. Bundan dolayı Musa'ya yaptıkları vaadi yerine getirmemişlerdir (Sayı, 1992: 150-151). Yakar bu görüşlere dayanarak tufan belasının yağmur olduğunu ve bu yağmurun Nil nehrini taşıdığı ve taşma sonucu başladığı anlamını çıkarmaktadır. Ayrıca Kur'an'da zikredilen tufan olayı Tevrat'ta geçen dolu yağması, karanlık hadisesi, hayvanların ve ilk doğanların ölümü belalarına karşılık gelmektedir. Tevrat'taki anlatıda dolu belasının yanında ve belanın bitiminde belanın bitmesi için yağmurun yağması zihnimizdeki dolu belası ile tufan hadisesini bir araya getirmektedir. Tufanın “taun” manası da hayvanların ve ilk doğanların ölümü ile alakalı gözükmektedir (Yakar, 2019: 949-953). Esinler'e göre uzun yıllar süren

kuraklıktan sonra Mısır'a düşen aşırı yağış sel baskını oluşturmuştur. Nil nehrinin her yıl taşıdığı dönemler olduğu için bu durum normal kabul edilir. Uzun süren (yıllarca) kuraklık yeşil bitki örtüsünü yok ettiği için, suyu tutma özelliğini kaybeden toprak aşırı yağışları tutamamış ve seller meydana gelmiştir. Yağış neticesinde Nil nehri aşırı derecede taşmış ve yerleşim yerlerini su altında bırakmıştır. İngiliz Mısırbilimci ve akademisyen John Robert Baines Tufan musibetine maruz kalan, sonunda suda boğulan Firavun'un "Sekhemre Seuserkhet Sobekhotep VIII" olduğu konusunda görüş bildirmiştir. Baines, Mısır'ın 'Luxor' şehrinde Karnak tapınak alanında orta krallık dönemine ait bir taş yazıttan (stela) yola çıkarak bunun Firavun Sekhemre Seuserkhet Sobekhotep VIII ile alakalı olduğunu ifade etmiştir. Bu Firavun'un krallığında geçen bir olay anlatılmış ve resmedilmiştir. Stelada anlatılan olay, M.Ö. 1650 yılında gerçekleşmiştir (Baines, 1974: 55; Esinler 2023). Karnak tapınak kompleksinde Firavun Sekhemre Seuserkhet Sobekhotep VIII tufan nedeni ile su basmış olan tapınakta yürümesi ile ilgili bir taş yazıt Foto 17'de (Bkz. Ek-1) verilmiştir.

Baines'e göre Nil nehrinin taşması doğal bir olaydır. Bunu Mısırlılar da bildiği için Karnak tapınağını yüksek bir yerleşim alanına yapmışlar, Nil nehrinin taşmalarından etkilenmeyecek şekilde inşa etmişlerdir. Taş yazıtta tapınağın sular altında kaldığı ve Firavun'un sular içinde yürüdüğünden bahsedilmektedir. Tufan o kadar şiddetli meydana gelmiş ki Karnak tapınağını bile su basmıştır. Mısır'ın tüm halkının bundan etkilenmiş olması da muhtemeldir. Taş yazıt ile kayda geçmesinden anlıyoruz ki bu nadir gerçekleşen bir olaydır bu yüzden kaydedilmiştir (Baines, 1974: 39-54).

4.2. Çekirge

Kur'an'daki anlatıya göre Firavun ve kavminin üstüne gönderilen ikinci bela çekirgeci. Elmalılı'ya göre Mısır halkının maruz kaldığı çekirge belası aslında normal bir çekirge değil, kara çekirgeci. Bu türden çekirgelerin toprak mahsullerine hiçbir canlının veremeyeceği zararı vermiştir. Bu çekirge türü bütün yeşillikleri kısa sürede tahrif etmiştir. Bursevi Çekirge belası ile tufan hadisesinden sonra ayakta kalan ekinleri çekirgelerin yediğini ifade etmiştir (Elmalılı, 2017: 4/143; Bursevi, 2020: 6/268). Çekirgelerin aşırı çoğalması konusunda bazı yorumlar yapılmıştır. Bu yorumlardan birinde, tufan ile suya doyan toprağın aşırı derecede yeşillik meydana getirdiği, böylece yeşilliklere ve zirai ürünlere çekirgelerin musallat olduğu anlatılmaktadır (Sayı, 1992: 150-152). Yeşillik adına hiçbir şey bırakmayan çekirgeler, açlıkla imtihan edilmiş ve doymak nedir bilmemişlerdir. Çekirgeler uçtukları zaman gökyüzünden gelen ışını kesmişler üst üste bir arşın boyuna ulaşmışlardır (Yakar, 2019: 953). Araf suresi 7/130'da Mısır'da yıllarca süren bir kuraklığın görüldüğü ve yıllarca yağmur yağmadığı ifadeleri yer almaktadır. Bu durumda toprak ve tarlalar kurumuş yeşillikler kaybolmuştur. Esinler'e göre Kur'an'da geçen çekirge belası ile ilgili kuraklığın ardında bol yağmur (tufan) sayesinde bitki örtüsünün hızlı yeşillendiği ve çekirgelerin beyinlerinde serotonin (5-hydroxytryptamine-5-HT) denilen maddenin artmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Bu durumdan yola çıkarak bu maddenin çekirgelerin bol miktarda yumurtlamasına sebep olduğunu dile getirmiştir. Bu yumurtalardan "nymphs" olarak adlandırılan kanatsız çekirgeler çıkmıştır. Kurak dönemlerden sonra bol yağmur ile büyüyen yeşil bitki örtüsü, çekirgelerin senkron olarak yumurtadan çıkmalarına, böylece çok sayıdaki çekirge ordusunun Mısır'ı istilası ile sonuçlanmıştır (Esinler, 2020). Günümüzde de aşırı kuraklık sonrası meydana gelen yağışlara bağlı çekirge istilası görülmektedir.

4.3. Haşerat

Kur'an'daki anlatıya göre Firavun ve kavminin üstüne gönderilen üçüncü bela haşerattır. Elmalı Mısır halkının maruz kaldığı haşerat konusunda haşeratı kenenin daha büyüğü olduğunu düşünmektedir. Bazılarına göre henüz tohum halinde olan çekirge yavrusu ya da yavru karıncadır. Bazıları da buna başta bit olmak üzere siyah renkli haşerat manasını vermiştir. Elmalı bu lafızla ilgili buğdaydan çıkan kurt, kanatsız çekirge, karıncanın küçüğü, bit, siyah kabuklu küçük canlılar, kenenin bir türü, kene yavrusu, pire, kırmızı kanatlı gibi anlamlar vermiştir (Elmalılı, 2017: 4/143). Bazı âlimlere göre bu haşerat sadece yiyecek ve içeceklerde meydana gelmemiş insanlara da musallat olmuştur. Kaynaklar bir taraftan bu haşeratın çekirgeden arta kalanları yediğini söylerken, bir taraftan da insanları kemirdiği belirtilmektedir (Sayı, 1992: 153-154). Bazı kaynaklarda haşerelerin insanların vücuduna yapışması ve bundan dolayı ortaya çıkardıkları hastalık olarak çıban görülmektedir. Tevrat'taki anlatıda çıban verilse de Kuran'daki anlatıda çıban olayına değinilmemiştir. Fakat anlatılardan yola çıkarak bu küçük şeylerin çıbana sebep olduğunu anlaşılmaktadır. Yakar'a göre diğer bir husus ise bu haşerelere küçük sinekler dediğimiz vakit bunların Tevrat'taki at sineği belasına karşılık geldiğini ifade etmiştir. Haşereler insanlarda çiçek hastalığı gibi hastalıklara sebep olmuş insanları yiyemez, içemez, uyuyamaz hale getirmiştir. Bazı kaynaklarda ifade edildiğine göre, bir kişi değirmene on çuval ile giderse bir çuval ile ancak geri dönebilmiştir (Yakar, 2019: 953-955). Esinler'e göre Kur'an'da haşere belası lafız olarak "el-kummele" kelimesi ile ifade edilmiş, bu kelimenin kökü "kamele" şeklinde olup bit anlamındadır. Mısırlıların sık yıkanmalarına rağmen sabunu keşfetmelerinin çok sonraları olduğundan yola çıkan Esinler o dönemde Mısır halkının hijyen şartlarının kötü olmasından ayrıca kuraklık ve kıtlık sonrası gelen aşırı yağmurlar, insan bitlerinin artmasına neden olduğunu ileri sürmüştür (Esinler, 2020).

4.4. Kurbağa

Kur'an'daki anlatıya göre Firavun ve kavminin üstüne gönderilen dördüncü bela kurbağadır. Kurbağa belasında kaynaklarda geçen bilgilere göre Mısır halkı hangi yiyeceği ve giyeceği kullanmaya kalksa içinde bulacak kadar yoğunlukta türemişlerdir. Kurbağaların çokluğundan insanlar kendi seslerini işitemez olmuşlardır. Herhangi bir kurbağayı öldürdükleri vakit yerine daha çok geleceğinden korktukları için öldürmeye de cesaret edememişlerdir. Kur'an'da Araf 7/132'de geçen ifadeler Tevrat'taki anlatıya benzemektedir. Kaynaklarda bu konuda verilen bilgiler şöyledir: Kurbağalar gece karanlığında denizden karanlık gibi çıkmışlar, insanların yataklarına elbiselerine yiyeceklerine içeceklerine sirayet etmişlerdir. Durum öyle bir hal almış ki bir insan konuşmayı istese hemen ağzına bir kurbağa girmiştir (Elmalılı, 2017: 4/143; Bursevi, 2020: 6/269-270). Yakar'ın alıntılıdığı bir rivayete göre yerdeki kurbağa miktarı o kadar artmış ki, insanlar çenelerine ulaşacak miktarda kurbağalarla bir arada yaşayacak hale gelmişlerdir. Bu kurbağalar insanlara sirayet ettikleri gibi Firavun ve ahalisine de sirayet etmişlerdir. Kurbağalar Firavun'un odasına, yatağına dahi girmişler, yanında çalışan kimselerin evlerine ulaşmışlardır (Yakar, 2019: 957). Kur'an verilen ilk bela olarak tufan, düşük hava basıncı ve bol su getirmiştir. Esinler'e göre uzun süreli düşük hava basıncı ve bol su ve yüksek nem, dişi kurbağaların yumurtlamasına neden olmuştur. Yine düşük hava basıncı, aşırı sel ve 25-30° sıcaklık erkek kurbağalarını da cinsel olarak uyarmış ve çiftleşme başlamıştır. Bir dişi kurbağa yüzlerce yumurta bırakabilir, bundan dolayı döllenmiş yumurtalar 3

gün sonra iribaş denilen yapılara bürünmüş, yaklaşık 12 hafta sonra genç kurbağalar meydana gelmiştir (Esinler, 2020). Bu kurbağaların yiyecek aramak için dolaşmaya başlamaları sonucu bela gerçekleşmiştir

4.5. Kan

Kur'an'daki anlatıya göre Firavun ve kavminin üstüne gönderilen beşinci bela kandır. Tefsirlere göre kan belasında Mısır halkının kullandıkları bütün sular, su kuyuları, nehirler ve ırmaklar kan haline gelmiştir (Elmalılı, 2017: 4/143-145; Bursevi, 2020: 6/272-273). Yakar'ın ifade ettiğini göre kan belası Nil nehrinin ve diğer suların kan şeklinde olması olarak ifade edilse de bazılarına göre bu halkın burunlarının kanaması şeklinde yorumlanmaktadır. Kan belası ile ilgili olarak Kur'an'daki bilgiler ile Tevrat'taki anlatılar benzerlik arz etse de, Kur'an konuyu çok kısa olarak anlatmıştır. Kan belasının oluşumu ile ilgili olarak şöyle bir rivayet anlatılmaktadır: İsrailoğullarından biri ile Mısırlı biri aynı yerden su almak istediklerinde Mısırlı kimsenin aldığı su, kan şeklinde, İsrailoğullarından olan kişinin aldığı ise su olarak çıkmıştır. İsrailoğullarından bir kimse ile bir Mısırlı aynı kayığa binip eliyle nehirden su almaya çalıştığında da aynı durum meydana gelmiştir. Hatta Mısırlı bir kadın susuzluktan İsrailoğullarından bir kadına varıp ondan su istediğinde, testiden ya da kırbadan verilen su diğer kadının kabında kana dönüşmüştür. Ölesiye susayan ve susuzluktan yaş ağaçları emen Firavun da ağacın suyunu emmeye kalktığında temiz su, acı ve tuzlu olmuştur (Yakar, 2019: 956). Sayı'a göre kan belasının sularda meydana gelmesi sebebiyle diğer belalardan önemli bir farkı vardır. Diğer belalar tabiata yönelik iken kan belası bizzat insanın kendisine yönelik olduğu için, insanları iknada daha etkili olmuştur. Kan belasının vuku bulması ile artık Mısır halkına net bir tercih yapma imkânı doğmuştur (Sayı, 1992: 156-157). Esinler Kuran'da kan ifadesi Araf 7/133 ayeti haricinde 4 kez geçtiğini (Bakara 2/30, Bakara 2/173, Maide 5/3, Nahl 16/115) bu dört ifadesi de gerçek kan şeklinde algılandığını ifade etmiştir. Esinler'e göre müfessirlerden bazıları kan belasına İsrailiyat ağırlıklı yaklaşmış, Nil nehri olarak algılamış fakat durum tam olarak böyle değildir. Esinler'e göre Kur'an'da geçen bir önceki bela olan bit belasından insanlar kurtulamamış, bitler de 'Epidemic typhus' denilen bir hastalığa sebebiyet vermiştir. Bu hastalık bittten insana geçmiş ve kanamalara neden olmuştur. İnsan vücudundaki kanama ve kaşıntı beyinsel fonksiyonların bozulması neticesinde, Deliriyum denilen korkulu bir hastalık meydana gelmiştir (Esinler, 2023).

Yine son yıllarda yapılan keşiflerle belaların aslında tarihi bir kanıtı da bulunmuştur. Hollanda Ulusal Müzesinde gösterilen "İpuwer Papirüsü" buna örnek verilebilir. İpuwer papirüsü Foto 18'de (Bkz. Ek-1) verilmiştir. Papirüste geçen ifadeler şu şekildedir: "Felaketler tüm memleketi sarmıştı. Her yerde kan vardı. Nehir kan oldu. Böyle dün gördüğüm her şey helak oldu. Biçilmiş gibi her toprak çırılçıplak... Mısır'ın aşağısı mahvoldu. Tüm saray ıssız kaldı. Sahip olunan her şey buğday ve arpa, kazlar ve balıklar... Gerçekten ekin her yerde mahvoldu. Topraklar tüm kargaşaya ve gürültüye rağmen... Şehirler kuvvetli akıntılar tarafından yerle bir oldu. Yukarı Mısır harap olmuştu. Her yerde kan vardı. Ülkede salgın hastalıklar baş gösterdi. İnsanlar sudan korkar oldu. Su içtikten sonra bile susadılar. İşte suyumuz! Mutluluğumuz! Yapabileceğimiz ne var? Her şey talan... Şehirler yıkıldı. Yukarı Mısır kurudu. Yerleşim alanları bir dakika içinde altüst oldu." (Madrigal, 2015: 27-29).

Ayetlerde anlatılan belaların papirüslerde de geçtiği gör÷lmektedir. Papirüsler kan felaketi, hastalıklar, saraydan kimsenin çıkmaması, sel felaketi, kıtlık, ekinlerin kuruması, çekirge ve haşere istilasını anlatmaktadır. Bu denli belanın kısa süre içinde gerçekleşmesi Allah'ın o topluma gazabı olarak yorumlanabilir.

5. SONUÇ

İnanç ve fiillerinden dolayı bela ve musibetlere maruz kalan, yok edilen birçok kavmin bulunduğunu kutsal kitaplardan anlamaktayız. Tevrat, Mısır'da köle durumuna düşürülen İsrailoğullarını bu esaretten kurtarmak amacıyla Musa'nın çaba sarf ettiğini, ancak Firavun'un bu talebi her seferinde reddettiğini belirtmektedir. Bu süreçte Tanrı Firavun'un şahsında bütün Mısır halkına belalar göndererek onları Yahudilerin çıkışına izin vermeye ikna etmeye çalışmıştır. Kur'an da Mısır halkının başına gelen belalardan beş tanesinden bahsetmektedir. Tevrat ve Kur'an bağlamında incelemeye çalıştığımız Mısır halkının başına gelen on bela da bu çerçevede değerlendirilmiştir. Tanrı'nın Mısır halkına gönderdiği bu belalar silsilesi sayesinde insan, gerek Allah'ın kudretini gerekse kendi acziyetini anlamıştır. Tevrat ve Kur'an aslında on beladan yola çıkarak Tanrı'nın sözünü dinlemeyen insanoğlunun sınavını anlatmıştır.

Tevrat ve Kur'an'a göre Mısır halkının başına gelen on bela dizisi kendi içerisinde dinsel motifler barındırmaktadır. Bu motifleri incelenirken bela, musibet, imtihan gibi kavramların hangi manalara geldiği ayrıca bela ve musibetin günah ile ilişkisi değerlendirilmiştir. Söz konusu bela ve musibetler, insanoğlunun iradesi dışında meydana gelen ve onu sınamaya yarayan vakalardır.

Araştırma konumuz olan on beladan önce tarihsel süreçte insanoğlunun başına gelen musibetler hakkında bilgi verilmiştir. Tanrı'nın ilk belasını olarak Âdem'in cennette yasak meyveden yediği için Tanrı'nın cezasına maruz kalmış, cennetten yeryüzüne düşürülmüştür. Yine Tevrat ve Kur'an'ın İnsanoğluna ibret olması için aktardığı diğer bir bela ise Kabil'in Habil'i öldürmesidir. Tevrat'ta kardeşini kıskanması ya da sebebi belli olmayan bir nedenden dolayı aralarında kıskançlık krizi çıkmış, sonra Kabil kıskançlıkla kardeşini öldürmüştür. Kabil, Habil'i öldürerek yeryüzündeki ilk kanı dökmüştür. Bundan dolayı Tanrı'nın belasına uğramıştır. Kur'an onlardan iki âdemoğlu diye bahsetmiştir. Bu durum yaşanan olayın ana fikrine etki etmemektedir. Kabil, insanoğlu olarak ilk suç işleyendir, bundan dolayı Allah'ın laneti onu sarmış, insanoğlunun işlediği her günahta payının olduğu vurgulanmıştır. Kur'an bu kıssaya aslında kişi odaklı değil, yaşananlardan ibret alma odaklı bir yaklaşım sergilemektedir. İnsanoğlunun yaşadığı diğer bir bela Nuh tufanıdır. Nuh tufanı ile ilgili Tevrat'ta olayın geçtiği yer, zaman veya kişiler önemlidir. Tevrat'ın metinler arasında bilgi ve tarz farklılıkları vardır. Kur'an'da bu konu detaylara yer verilmeden ana hatları ile ibret alınması için aktarılmıştır. Kur'an'da tufan hadisesiyle ilgili verilen bütün bilgiler Nuh'un tebliğ faaliyetine dönük anlatımlardır. Kur'an mekân-zaman algısına odaklanmadan tufan olayını farklı ayetlerde Nuh bağlamında tekrarlarla aktarmıştır. Nuh kavmi Kur'an'da simgesel bir anlatıdan ziyade ibret alınması gereken bir kıssa şeklinde verilmiştir. Diğer bir bela olan Lut kavminin yaşadığı Sodom ve Gomora şehirlerinin başına gelen azap olayıdır. Tevrat'a göre Lut kavmi haddi aşmış ve cinsel sapkınlıkta ileri bir boyuta gitmiştir. Gerek insanların eşcinselliğe yönelmesi, gerek diğer kötülük ve adaletsizlikler bu kavmin sonunu getirmiştir. Kur'an'da Lut kavmi hakkında benzer bilgiler yer almaktadır. Kur'an'a göre Lut kavmini helake götüren en önemli sebep eşcinselliğe olan meyilleridir. Kuran'da birçok ayette onların bu cinsel yönelimi anlatılmış, eşcinsellik kavramı Lut kavmi ile birlikte anılmıştır. Bu cinsel sapkınlık onların sonunu getirmiştir. Geçmişte yaşanan bu belalar insanoğluna ibret olması açısından kutsal metinlerde yer almıştır.

Çalışmamızda Mısır halkının başına gelen belalar dizisi incelenmiştir. Nil nehrinin kana dönüşmesi Mısır halkının başına gelen ilk beladır. Diğer belalar her ne kadar daha şiddetli olsa da bu

bela ile doğa tamamen değişmeye başlamış, bundan dolayı Mısır toplumu üzerinde çok etkili olmuştur. Bu temel değişim ile Mısır'da tüm düzen altüst olmuştur. İkinci bela olan kurbağa belası ile ilgili olarak Tevrat'ın tefsiri, nehirden büyük bir kurbağa çıktığını daha sonra yerini, onun vücudundan türeyen küçük kurbağalara bıraktığı şeklinde olaya mucizevi bir yaklaşım sergilemektedir. Bu anlatım aslında olaydan çok mesajdaki ana fikre yöneliktir. Üçüncü bela olan bit belası ile Tanrı evrendeki en küçük şeylere bile hükmettiğinin mesajını vermiştir. Bit gibi küçük şeyler karşısında dönemin büyücüleri bile çaresiz kalmış, bu bela ile de Tanrı gücünü sergilemiş ve halka hissettirmiştir. Tanrı'nın gücü karşısında Mısır halkının çaresizliği gözler önüne sergilenmiştir. Dördüncü bela olan sinek (arov) olayında, Tanrı yeryüzünde çatışma yaşayan hayvanları bile bir araya getirerek, Mısır halkının üstüne göndermiştir. Tevrat'taki anlatı bize Tanrı'nın istediği an zıtlıklar evrenini kaostan düzene çevirebilme gücünü göstermiştir. Sinek belası sayesinde amaçlarına göre yönetim felsefesi takınan Firavun bile taktik değiştirerek İsrailoğullarının gitmesine değil, sadece Tanrı'ya sunu yapmasına izin vermiştir. Beşinci bela olan hayvan hastalığı ile Mısır'da hayvanlar tam bir kıyım uğramış, Mısır ekonomisi zor duruma girmiştir. Altıncı bela olan çıban belası ile Mısır halkı Tanrı'nın gücünü kendi benliğinde hissetmiş, ortaya yeni bir algı çıkmış, Firavun'un mücadelesi kırılmış, kalbi çok zayıflamıştır. Tanrı doğru bir karar alması için onun kalbine güç vermiştir. Çıban belası Tanrı'nın Firavun'un kalbi ile oynadığı ilk beladır. Yedinci bela olan dolu ve fırtına belaların amaçlarına yeni bir misyon kazandırarak, Mısırlıların bunları yapanın egemen bir güç olduğu konusunu kavramasına yardımcı olmuştur. Mısır gibi kuraklık ile anılan bir ülkede bunu başaran Tanrı'dır. Sekizinci bela olan çekirge ise hem Mısırlıları hem de inancı tam oturmayan Yahudileri etkilemiştir. Tanrı bu bela ile inançsız Yahudilere de kudretini göstermiş, inançsız Yahudilerin toplumsal değer sistemine set vurulmuştur. Dokuzuncu bela karanlık ile Mısırlılar evrenin döngüsünün bile kesin olmadığını anlamıştır. Her gün doğan güneş üzerlerine doğmamış, güneşin yaptığı devinimden fayda bulamamışlardır. Son bela olan ilk doğanların ölümü ile Tanrı son kez yargısını göstermiş, Mısır'da bütün doğan ilk çocukları öldürmüş ve adaleti tesis etmiştir. Bu belanın gücü tahayyülleri bile zorlamıştır. Tevrat'ta yer alan bu belaların altında yatan sebepleri ve sonuçları bilimsel olarak değerlendirilmiştir. İngiliz din bilimci Hort'un Tevrat'ta geçen belaların meydana geliş süreçleri ile ilgili yorumlarına yer verilmiştir.

Mısır halkının başına gelen belalar Kur'an'ın bakış açısıyla da incelenmiştir. Tevrat'taki on bela anlatısına karşılık Kur'an bize bunların sayısının beş (tufan, çekirge, haşerat, kurbağa, kan) olduğunu ve Tevrat'ta olmayan ama Kur'an'da bahsi geçen ayrıca bir tufan belasından da bahsetmektedir. Kur'an, belaların manevi anlatımından ziyade biyolojik olarak anlatımlarını da açıklamıştır. Kur'an, belalara bütüncül yaklaşmış, onları aşama aşama anlatmak yerine toptan hepsinin Tanrı'nın kudreti olduğunu açıklamıştır. Kur'an bu belalar silsilesine beladan ziyade Tanrı'nın mucizesi gözüyle bakmıştır. Kur'an'a göre bu belaların geliş amacı, insanın dünyaya geliş gayesini hatırlatmak, onları yanlışlıktan alıkoymak şeklinde sıralanmaktadır. Kur'an, belaların karşısında teslimiyetçi bir tutum takınmış, bu belaları açıklamış ve belaların özünde ne olduğu konusuna açıklık getirmiştir. Kuran'a göre insanın başına gelen musibetlerin inancın pekiştirilmesine katkı sağladığını söyleyebiliriz.

Her iki dinin örneklerle ifade ettiği belalar, fert ve toplum olarak insanlığın başına gelen birer imtihan olarak değerlendirilebilir. Gerek Tevrat gerek ise Kur'an bu belaların sadece Tanrı'ya karşı gelmenin sonucu olduğunu ifade etmiştir. Sonuç olarak insanoğlu bazı belalarla sınıandığı zaman

yaptığı ve yapacaklarına farklı açılardan bakabilme özelliği kazanır. İnsanın sabır ve merhametli olması için belalar aslında büyük mucizelerdir. Belalara maruz kalan fert ve toplumlar kendi eylem ve tutumları noktasında muhasebe yaparlar. Söz konusu belalardan ders alarak kendilerine çekidüzen verirler. Belalar insanların dayanıklılık ve dirençlerini sınayan birer tecrübe olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, M. N. (2014). Taberi Tefsirinde Geçen Rivayetler Çerçevesinde Nuh Tufanın Sebepleri. *Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi Dağı Sempozyum bildirileri = International Noah and Cudi Mountain Symposium papers*: Şırnak Üniversitesi. (269-185 ss.). Şırnak Üniversitesi.
- Alterman, N. ve Friend, R. (1958). From The Ten Plagues of Egypt. *Poetry*, 92(4), 236-237.
- Atay, C. (2011). *Kitab-ı Mukaddes ve Kuran-ı Kerim'de Lut Ve Lut Kısası*. T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı, Konya.
- Atik, Y. (2018). *Dinî Kaynaklar ve Bilimsel Bulgular Işığında Nuh Tufanı*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı, Konya.
- Ayğan, F. (2014). Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim'de Hz. Nuh: *Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. *Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi Dağı Sempozyum bildirileri = International Noah and Cudi Mountain Symposium papers*: (45-55 ss.). Şırnak Üniversitesi.
- Azzi, E. (2019). Was it necessary for God to destroy Egypt with the 10 plagues? What about the firstborns? Coptic Orthodox Answers. Erişim adresi: <https://copticorthodoxanswers.org/apologetics/was-it-necessary-for-god-to-destroy-egypt-with-the-10-plagues-what-about-the-firstborns/>
- Baines, J. (1974). The inundation stela of Sebekhotpe VIII. *Acta Orientalia*, 36(39-54).
- Bechtel, F. (1911). Mısır vebaları. Katolik Ansiklopedisi'nde. New York: Robert Appleton Şirketi. Erişim adresi: <http://www.newadvent.org/cathen/12143a.htm>
- Behar, R. N. (2009). *Dini Uygulama Rehberi*. Gözlem Gazetecilik Basın Ve Yayın A.Ş.
- Benjamin, W. (2023). Âdem ve Havva'nın Cennetten Kovulması, 1791. Erişim adresi: <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Benjamin-West/1188843/Adem-ve-Havva%27n%C4%B1n-Cennetten-Kovulmas%C4%B1%2C-1791>
- Besalel, Y. (2001). *Yahudilik Ansiklopedisi*. Gözlem.
- Bilge, M. L. (2002). Kızıldeniz. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (C. 25, 557-559 ss.). TDV Yayınları.
- Bit İle İlgili Gravür. (2023). Augsburg, Kaiserliche Franziskische Akademie. Erişim adresi: <https://wellcomecollection.org/works/jz622tn3>
- Bolay, S. H. (1988). Âdem. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (C. 1, 358-363. ss.). TDV Yayınları.
- Bucaille, M., Fatoohi, L., ve al-Dargezelli, S. (2003). *Musa ve Firavun Çıkış Kitabı*. Gelenek Yayıncılık.
- Buhari, Ebû Abdillâh. (2017). *Sahih-İ Buhari Tercüme ve Şerhi*. (1-11). Sağlam Yayınları.
- Bursevi, İsmâil Hakkı. (2020). *Ruhul Beyan Tefsiri*. (1-23). Erkam Yayınları.
- Çağrı, M. (2006). Musibet. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İçinde (C. 31, 255-256 ss.). TDV Yayınları.

Çelik, Y. (2007). Kur'an Ve Hadislerde Belâ Kavramının Anlam Alanı Üzerine Semantik Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 0(27), 161-177. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniilah/issue/2721/36219>

Çevik, İ. (2020). Musibet Kavramının Etimolojisi ve İtikadi-Ameli Sonuçları. *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, 6(1), 30.

Darby, C., Mackay, J. ve Poorter, M. (2018). IUCN-Denizdeki-Tehlike. IUCN Küresel Deniz Programı. Erişim adresi: <https://www.istilacilar.org/wp-content/uploads/2020/06/IUCN-Denizdeki-Tehlike.pdf>

Demir, F. (2022). *Tevrat ve Kur'an'a Göre Beni İsrail'in Başına Gelen Felaketler*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı / Tefsir Bilim Dalı. Elazığ.

Denova, R. (2022). Mısır'ın On Vebası. Dünya Tarihi Ansiklopedisi. Erişim adresi: https://www.worldhistory.org/Ten_Plagues_of_Egypt/

Diaxeiristis. (2014). Misir'dan çıkış: 10 bela'nin kozmik boyutu. Ortodokslar Topluluğu. Erişim adresi: <https://www.ortodokslartoplulugu.com/kutsal-kitap/misirdan-cikis-10-belanin-kozmik-boyutu/>

Dölek, İ. (2018). Nuh Tufanı Üzerine. *Social Sciences Studies Journal*, 4(21), 3649-3658. <https://doi.org/10.26449/sssj.811>

Ebu Davud, es-S. (2015). *Sünen-i Ebi Davud*. (1-5). Çağrı Yayınları.

Elmalılı, H. Y. (2017). *Hak Dini Kur'an Dili*. (Çev. H. Döndüren.), (1-10). Çelik yayınevi.

Erdem, M. (2011). *H. Âdem: İlk insan*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Esinler, İ. (2020). Firavun ve hanedanlığına gönderilen musibetler: Tufan, çekirge, bit, kurbağalar ve kan. Erişim adresi: <https://kuranmucizeler.com/firavun-ve-hanedanligina-gonderilen-musibetler-tufan-cekirge-bit-kurbagalar-ve-kan>

Farsi, M. (2008). *Pesah Agadası*. Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş.

Farsi, M. (Ed.). (2002). *Türkçe çeviri ve açıklamalarıyla Tora ve Aftara: Bereşit*, (1-5) Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın.

Farsi, M. (Ed.). (2004). *Türkçe çeviri ve açıklamalarıyla Tora ve Aftara: Şemot*, (1-5). Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın.

Firavun'un Oğlu Da Dâhil Olmak Üzere Mısır'da İlk Doğan Çocuğun Ölümü. (2023). Erişim adresi: <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Jan-Luyken/1371265/Firavun%27un-o%C4%9Flu-da-dahil-olmak-%C3%BCzere-M%C4%B1s%C4%B1r%27da-ilk-do%C4%9Fan-%C3%A7ocu%C4%9Fun-%C3%B6l%C3%BCm%C3%BC.html>

Firavun Ramses'in Mumyası. (2017). Erişim adresi: <http://medbox.iiab.me/modules/encdc/www.cdc.gov/smallpox/history/.../smallpox/history/history.html>

Freewalt, J. (2013). The Minoan Eruption of Thera and its Disruption of Civilizations. Erişim adresi: https://www.academia.edu/6400428/The_Minoan_Eruption_of_Thera_and_its_Disruption_of_Civilizations

Friedman, I. (2015). And Upon all the Gods of Egypt I Will Execute Judgment: The Egyptian Deity in the Ten Plagues. *Tradition: A Journal of Orthodox Jewish Thought*, 48(1), 8-18.

Geisler, N. L. ve Howe, T. A. (1992). *When Critics Ask: A Popular Handbook on Bible Difficulties*. Baker Books.

Genç, İ. (2019). *Kur'an'da Musibet*. Yüksek Lisans Tezi. Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı. Şırnak.

Goşen Diyarı. (2023). İçinde Wikipedia. Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Go%C5%9Fen_Diyar%C4%B1#/media/Dosya:Gosen.jpg

Görener, İ. (2010). Âdem'in Cennetten Yeryüzüne İnişi. *Bilimname*, 1(XVIII), 39-53.

Grossman, J. (2014). The Structural Paradigm of the Ten Plagues Narrative and the Hardening of Pharaoh's Heart. *Vetus Testamentum*, 64(4), 588-610. <https://doi.org/10.1163/15685330-12341173>

Gündüz, Ş. (1998). *Din ve İnanç Sözlüğü*. Vadi Yayınları.

Güneş, A. (2006). *Kur'an-ı Kerim ve Kitab-ı Mukaddes'te Hz. Lut (As) Kıssası*. T.C Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam İlimleri Ana Bilim Dalı Tefsir Bilim Dalı.

Gürses, İ. (2007). Jung'cu Arketip Teorisi Bağlamında Tasavvufi Öykülerin Değerlendirilmesi: Sîmurg Örneği. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(1), 77-96.

Hanbel, A. İ. (2018). *Müsned* (Çev. Z. Yıldız, H. Yıldız ve H. Yıldız). (1- 21). Ocak Yayıncılık.

Harman, Ö. F. (1996). Hâbil ve Kabil. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (C. 14, 376-378 ss.). TDV Yayınları.

Harman, Ö. F. (1997). Havvâ. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İçinde. (C. 16, 542-545 ss.). TDV Yayınları.

Harman, Ö. F. (2003). Lût. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İçinde. (C. 27, 227-229 ss.). TDV Yayınları.

Harman, Ö. F. (2007). Nûh. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İçinde. (C. 33 224-227 ss.). TDV Yayınları.

Harman, Ö. F. (2012). Tûfan. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İçinde. (C. 41, 319-322 ss.). TDV Yayınları.

Harun'un Asasını Nehre Uzatıp Kurbağa Çıkarması İle İlgili Gravür. (2023). Erişim adresi: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aaron_points_his_rod_at_the_river_and_it_begins_to_flow_with_Wellcome_V0034268.jpg

Hayvanların Hastalığı. (1866). Doré'nin İngilizce İncil'i. Erişim adresi: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:033.The_Fifth_Plague_Livestock_Disease.jpg

Holman İncilinin İllüstratörleri. (1890). İngilizce: Çekirge Vebası. Erişim adresi: <http://thebiblerevival.com/clipart/1890holmanbible/bw/theplagueoflocusts.jpg> https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Holman_The_Plague_of_Locusts.jpg

Hort, G. (1957). The Plagues of Egypt. *Zatw*, 69(1-4), 84-103. <https://doi.org/10.1515/zatw.1957.69.1-4.84>

Ipuwer Papyrus. (2023). İçinde Wikipedia. Erişim adresi: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Ipuwer_Papyrus&oldid=1182239421

İbn Mace, el-Hafız Ebu Abdullah. (2018). *Sünen-i İbni Mace Tercemesi ve Şerhi* (Çev. H. Hatipoğlu). (1-10). Kahraman Yayınları.

İpek, A. (2019). Klasik Türk Şiirinde Kirmân Şehri ve Onunla İlgili Farisî Bir Mecâz-ı Örfî: Zîre Be-Kirmân. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 46, 111.

James Tissot (1903). Su Kana Dönüşüyor, suluboya. Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/On_Bela#/media/Dosya:Tissot_Water_Is_Changed_into_Blood.jpg

Jaroslav, G. (1951). *Ancient Egyptian Religion*. Hutchinson's University Libraryworld Religions.

Kabil Habil'i Ölüme Götürüşü (1896). Erişim adresi: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cain_leadeth_abel_to_death_tissot.jpg

Kallek, C. (2001). İsrâf. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İçinde. (C. 23, 178-180 ss.). TDV Yayınları.

Kara, N. (1998). Kur'an ve Sünnet'te Bela-Musibet. *Ekev Akademi Dergisi*, 1(3), 33-58.

Karaman, H., Çağrı, M., Dönmez, İ. ve Gümüş, S. (2007). *Kur'an Yolu: Türkçe meal ve tefsir*. (1-5). Diyanet İşleri Başkanlığı.

Karanlık Belası (1866). Doré'nin İngilizce İncil'i. Erişim adresi: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:034.The_Ninth_Plague._Darkness.jpg

Kayılı, H. (2018). Kızıldeniz mi? Kamış Denizi mi? Red Sea—Reed Sea. Erişim adresi: <https://www.kuranincelemeleri.com/?pnum=27&pt=K%C4%B1z%C4%B1l+Deniz+mi%3F+Kam%C4%B1%C5%9F+Denizi+mi%3F>

Kurhan, M. (1995). İmparatorluk Tanrısı Amon. *Belleten*, 59 (226), Article 226.

Kutluay, İ. (2014). Hz. Nuh ve Tufanla İlgili Rivayetlerin Hadis Tekniği Açısından Değeri ve Bu Rivayetlere İsrailiyat'ın Tesiri. *Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi Dağı Sempozyum bildirileri =: International Noah and Cudi Mountain Symposium papers*: (295-319 ss.). Şırnak Üniversitesi.

Kutsal Kitap: Eski Ve Yeni Antlasma (Tevrat, Zebur, İncil). (2014). Bible Society in Turkey and the Translation Trust.

Luther, M., Mayes, B. T. G., Walker, K., Maxfield, J. A. ve Lulther, M. (2022). *Luther's works: Sermons on Exodus chapters 1-20*. Concordia Publishing House.

Lut'un Ailesi İle Birlikte Sodom'dan Kaçış. (2023). Erişim adresi: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lot_BnF_Persan_54_fol._40.jpg

Madrigal, P. M. (2015). *Mısır'dan Çıkış ve Kenan Fetihleri*. Kitab-ı Mukaddes Şirketi.

Malik, Ebû Abdillâh Mâlik. (2020). *Muvatta*. Ensar Neşriyat.

Mehmet, K. (2007). Tevrat'ın Lut Kıssası Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 48(1), 57-76. https://doi.org/10.1501/Ilhfak_0000000929.

Mısır'ın Yedinci Belası. (1823). Erişim adresi: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Martin_John-The_Seventh_Plague-1823.jpg

Mortlock, S. (2019). Asks if the 10 plagues of Egypt were the result of an ecological domino effect or divine intervention? *The Biomedical Scientist, Science History*. (18-22).

Mutçali, S. (1995). *Arapça-Türkçe Sözlük*. Dağarcık.

Nişanyan, S. (2015). Kabil-Nişanyan Sözlük. Erişim adresi: <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/kabil1>.

Nuh Tufanı Tasviri (2018). Dosya:Gustave Doré—The Holy Bible—Plate I, The Deluge.jpg. Vikipedi. Erişim adresi: [https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Dosya:Gustave Dor%C3%A9 - The Holy Bible- Plate I, The Deluge.jpg&oldid=20199331#filelinks](https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Dosya:Gustave_Dor%C3%A9_-_The_Holy_Bible-Plate_I,_The_Deluge.jpg&oldid=20199331#filelinks).

Oymak, İ. (2014). Kitab-ı Mukaddes'e Göre Nuh Tufanı. *Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi Dağı Sempozyum bildirileri =: International Noah and Cudi Mountain Symposium papers*: (143-163 ss). Şırnak Üniversitesi.

Örs, H. (2012). *Musa ve Yahudilik*. Remzi Kitabevi.

Özarslan, S. (2014). İslami Kaynaklara Göre Nuh Kavmi, Nuh Tufanı ve Nuh'un Gemisinin Yeri. *Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi Dağı Sempozyum bildirileri =: International Noah and Cudi Mountain Symposium papers*: (27-33 ss.). Şırnak Üniversitesi.

Özkaya, B. (2000). Ergot (*Claviceps purpurea* (Fr.) Tul.): Toksik Metabolitleri, Gelişme Koşulları, Kontrolü ve Prosesin Ergot Alkaloidleri Üzerine Etkisi. *Gıda*, 25(3), 219-225.

Öztürk, M. (2004). Âdem, Cennet ve Düşüş. *Milel ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 151-186.

Papyrus Van Ipoewer. (1307). Erişim adresi: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Papyrus_van_Ipoewer - Google Art Project.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Papyrus_van_Ipoewer_-_Google_Art_Project.jpg)

Sağlam, Z. (2010). *Kur'an-ı Kerim ve Tevrat'a Göre Habil ve Kabil Kıssası*. T.C. Selçuk Üniversitesi Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı.

Sayı, A. (1992). *Firavun, Hâmân ve Kâarûn karşısında Hz. Mûsa*. İz Yayıncılık.

Schneider, S. ve Seelenfreund, M. (2018). The Plague of Darkness: Hysterical Blindness? 46(3) 179-188.

Scott B.; ERDOĞAN, N. (2017). Musa ve sihir: Çıkış kitabı üzerine notlar. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 58(2), 161-182. https://doi.org/10.1501/Ilhfak_0000001476

Sertyeşilışık, E. (2015). Mısır'ın Su Sorununun Ekonomi Politik Açından İncelenmesi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (1), 67-72. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/derleme/issue/35094/389306>

Shirley, S. (2023). How long did the 10 plagues of Egypt last? JesusAlive. Erişim adresi: <https://jesusalive.cc/ten-plagues-length/>

Sıvertesen, B. J. (2009). The Minoan Eruption. In *The Parting of the Sea: How Volcanoes, Earthquakes, and Plagues Shaped the Story of Exodus* (23–34). Princeton University Press. Erişim adresi: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt7rqr7.8>

Sinek Vebası, (1896-1902) James Jacques Joseph Tissot, Erişim adresi: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tissot_The_Plague_of_Flies.jpg

Theodotion. (2022). İçinde Vikipedi. Erişim adresi: <https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Theodotion&oldid=1068783475>

Tirmizi, Ebû İsa Muhammed. (2019). *Sünen'üt-Tirmizi*. Kitap Dünyası.

Toggenburg İncilinden (İsviçre) Minyatür. (1411). Erişim adresi: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Egyptian_plague_of_boils_in_the_Toggenburg_Bible.jpg

Torba, T. (2020). Burkholderia Mallei: Ruam Hastalığı / Burkholderia Mallei: Glanders. *Estüdam Halk Sağlığı Dergisi*, 5(2), 353-361.

Türkman, E. (2006). *Kelamda Günah Musibet İlişkisi*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı / Kelam Bilim Dalı. Elazığ.

Uludağ, S. (1992). Belâ. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İçinde (C. 5, 380 s.). TDV Yayınları.

Wertheim, J. O. (2017). Viral Evolution: Mummy Virus Challenges Presumed History of Smallpox. *Current Biology*, 27(3), R119-R120. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2016.12.008>

Wotton, R. S. (2007). The Ten Plagues of Egypt. *Opticon*1826, 3. <https://doi.org/10.5334/opt.030706>

Yakar, H. (2019). Kur'an'da Firavun ve Kavminin Başına Geldiği Belirtilen Musibetlerin Tefsir Kaynakları, Tevrat ve Bilimsel Veriler Üzerinden Değerlendirilmesi. *Tekirdağ İlahiyat Dergisi*, 5(2), 943-974.

Yetim, M. (2019). Kutsal Kitap Eleştirisi - Julius Wellhausen Örneğinde- (1. bs). Eskiyei Yayınları.

Yetim, M. (2020). Belgesel Hipotez'e Göre Yahudilikteki Kurban İbadetinin Tarihsel Süreci. *Milel ve Nihal*, 17(1), 61-85. <https://doi.org/10.17131/milel.639982>

Yiğitbaşıoğlu, H. (2003). Santorini Volkanı ve Minoan Püskürmesinin Türkiye'deki İzleri. https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000025

Zemahşeri, E. K. (2022). *El-Keşşaf* (Çev. H. Ünal). (1-6). Ekin Yayınları.

Zevit, Z. (1976). The Priestly Redaction and Interpretation of the Plague Narrative in Exodus. *The Jewish Quarterly Review*, 66(4), 193. <https://doi.org/10.2307/1454116>

Ziebell, R. E. (t.y.). The Relevant Warning in Pharaoh's Obduracy. Erişim adresi: <http://essays.wisluthsem.org:8080/bitstream/handle/123456789/419/ZiebellWarning.pdf?sequence=1&isAllo wed=y>

EKLER

EK-1: Belalarla İlgili Fotoğraflar

Foto 1. Benjamin West, Amerika, 1738 – 1820. Âdem ile Havva'nın Cennetten Kovulması, 1791

Foto 2. James Tissot'un Kabil'in, Habil'i ölüme götürüşü. 1896. Public Domain.

Foto 4. Gustave Doré. Kutsal İncil. Levha I, Tufan tasviri.

Foto 3. Lut'un ailesi ile birlikte Sodom'dan kaçıışı. Fransa Ulusal Kütüphanesi (BNF) C. Farsça 54, Folyo 40.

Foto 5. James Tissot, suyun kana dönüşmesi tasviri, via Wikimedia Commons.

Foto 6. Harun'un asasını nehre uzatıp kurbağa çıkarması ile ilgili gravür via Wikimedia Commons.

Foto 7. Augsburg, Kaiserliche Franziskische Akademie, 1775/1779, Bit ile ilgili gravür

Foto 8. Sinek Vebası, James Jacques Joseph Tissot (1836-1902), guaj boyaması via Wikimedia Commons.

Foto 9. Firavun tarafından Yahudilere verilen bölgedir. NASA, Kamu malı, via Wikimedia Commons

Foto 10. Gustave Doré, İngilizce İncil, Hayvanların hastalığı, via Wikimedia Commons

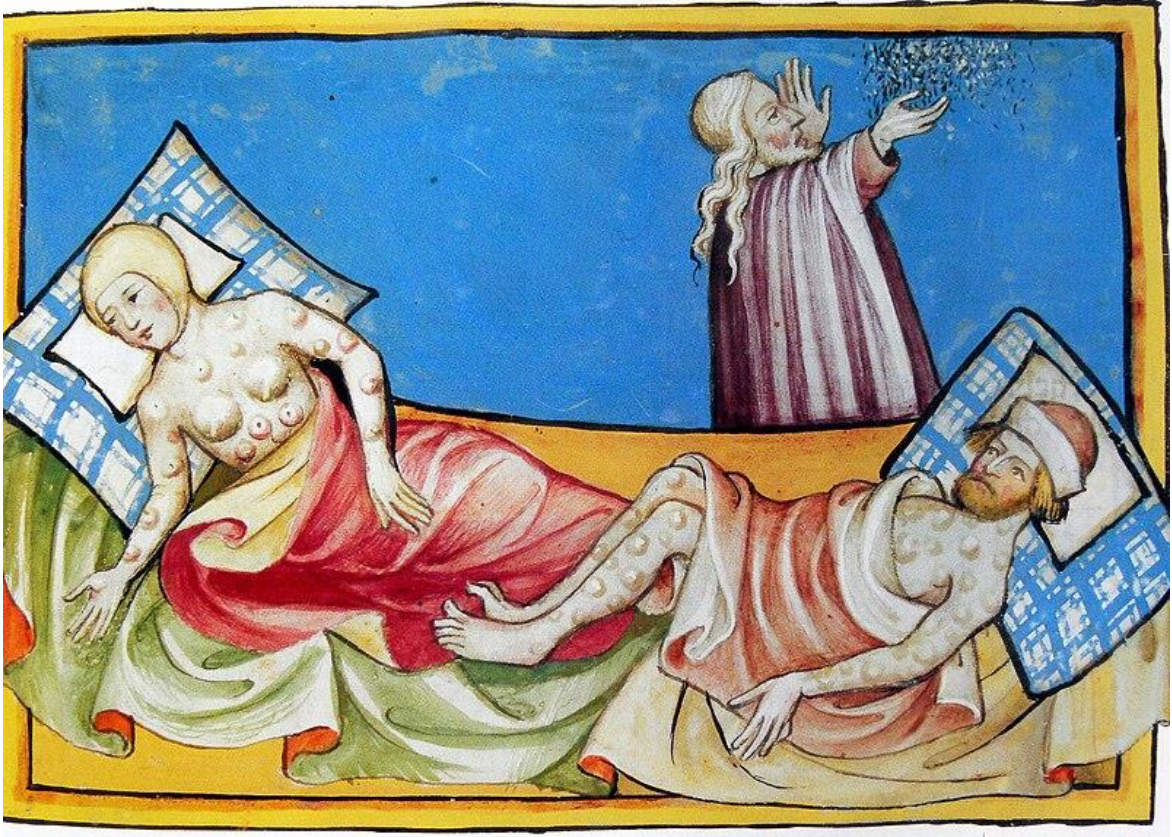

Foto 11. 1411 tarihli Toggenburg İncilinden (İsviçre) minyatür. Resim, arka planda Musa'yı, Çıkış 9/8-9'da anlatılan çıban salgınından muzdarip iki kişiyle birlikte tasvir ediyor

Foto 12. Firavun Ramses V'in 3000 yıllık mumyasının kafasında çiçek hastalığı püstüllerinin izleri bulundu.

Foto 13. John Martin, Mısır'ın yedinci belası dolu ve fırtına, yağlıboya, via Wikimedia Common

Foto 14. Çekirge belası ile ilgili 1890 Holman İncilinin illüstratörleri, Public domain, via Wikimedia Commons

Foto 15. Gustave Doré, İngilizce İncil, Dokuzuncu Veba: Karanlık via Wikimedia Commons

Foto 16. Firavun'un oğlu da dâhil olmak üzere Mısır'da ilk doğan çocuğun ölümü Jan Luyken'in tasviri

Foto 17. Karnak tapınak kompleksinde Firavun Sekhemre Seusertawy Sobekhotep VIII tufan nedeni ile su basmış olan tapınakta yürümesi ile ilgili bir taş yazıt (stela) bulunmuştur.

Foto 18. The Papyrus Ipuwer-Leiden 344.

EK-2: Mısır Halkının Başına Gelen On Belanın Tablo Şeklinde Gösterimi

Tablo 1.

	Bela	Uyarı	Büyücülerin aynısını denemesi	Belanın çözümü	Firavun'un durumu	Tanrı Saldırıya Uğradı
1. Grup	Su-Kan	Firavun uyarıldı ve izlemesine izin verildi	Evet	Mısırlılar sorunu çözmeyi başardılar	Firavun'un kalbi katılaştı	Hapi (Nil Tanrısı)
	Kurbağa	Firavun uyarıldı ama olay olduğunda Musa'nın yanında değildi	Evet	Firavun kurbağaların gideceği zamanı söyledi	Uzlaştı ama sonra Firavun kalbini katılaştırdı	Heqt (ilginçtir ki çoğu kurbağa genellikle iyi bir şey olarak görülüyordu)
	Bitler	Uyarı Yok	Hayır, Sihirbazlar bitleri Tanrı'nın bir eylemi olarak gördüler	Muhtemel	Firavun'un kalbi katılaştı. Musa ile konuşmuyor.	Kheper (böceklerin ve sineklerin Tanrısı)
2. Grup	Sinekler	Firavun uyarıldı ama olay olduğunda Musa'yı uyarmadı	Hayır, denemediler bile	Firavun İsrailoğullarını salıvereceğine söz verdiğinde sinekler ortadan kaldırıldı	Firavun kalbini katılaştırdı	Keper
	Hayvan hastalığı	Firavun uyarıldı ve bunun ne zaman olacağı söylendi	Yine denemediler	Tek seferlik bir eylemdi ama sığırlar ölü kaldı.	Firavun'un yüreği katılaştı.	Apis (Kutsal Boğa)
	Çıbanlar	Firavun uyarılmadı ama Musa bunu yaptığında oradaydı	Büyücüler kendilerini bile iyileştiremedi	Yara izinin kalıcılığı	Rab, Firavun'un yüreğini katılaştırdı.	İmhotep (hekim Tanrı) ve Thoth (Büyü ve şifa)
3. Grup	Dolu	Firavun ve hizmetkârları uyarıldı. Uyarı da dikkate alanlar kaçtı.	Denemediler	Bazı mahsuller kalmasına rağmen mahsuller yok oldu.	Firavun günahını itiraf etmiş. Tanrı yüreğini katılaştırarak daha çok günah işletti.	Fındık (Gök Tanrıçası)
	Çekirgeler	Firavun uyarıldı ve hizmetkârları neredeyse onu teslim olmaya zorlayacaktı	Denemediler	Tam bir yıkım, o yılki hasat bitmiş.	Firavun aceleyle hareket etmiş ve taviz vermiştir. Rab Firavun'un yüreğini katılaştırmıştır.	Seth (Bitkilerin Tanrısı)
	Karanlık	Uyarı Yok	Denemediler	Evet, sadece üç gün	Firavun'un kalbi Tanrı tarafından katılaştırıldı.	Ra (Güneş Tanrısı)
	İlk Doğan	Evet	Denemediler	Hayır, ilk doğan ölmüştür.	İsraililer gitmesine izin verdi	Firavun